

સંપ્રદાયનો સર્વાંગી વિકાસ કરતું શ્રી સ્વા. મંદિર - સરધારનું મુખપત્ર

શ્રી સ્વામિનારાયણ ચિંતન

નવેમ્બર - ૨૦૧૧
બે વર્ષ લવાજમ રૂ. ૧૬૦/-

શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના અનેકવિધ મહિમાના નૂરથી નીતરતા અને
ખમીરવંતા ઓજસથી ઓપતા, મુમુક્ષુજનના અતિશ્રેષ્ઠ આદર્શરૂપથી

સત્સંગમાં ઝળહળતા

અણમોલ કોહીનૂર મહારત્નો!!!

સરદારધામને આંગણે યોજાયેલ 'શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ છાવણી'નો લાભ લેવા ઉપસ્થિત ભક્ત સમુદાય અને સભામાં આશીર્વાદ પાઠવતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી

પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજીના અધ્યક્ષપદે સુરત શહેરને આંગણે મોટા વરાણા ખાતે નૂતન મંદિર ભૂમિ પરિસરમાં પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદજીના માર્ગદર્શક પ્રમાણે યોજાયેલ 'દિવ્ય સત્સંગ શિબિર' (તા. ૨૪ થી ૩૧ ઓક્ટોબર-૨૦૧૧)

શ્રી સ્વામિનારાયણ ચિંતન, નવેમ્બર-૨૦૧૧ (૨)

:: સંસ્થાપક ::

:: અધ્યક્ષ ::

શ્રી સ્વામિનારાયણ ચિંતન

વર્ષ :- ૭, અંક :- ૪, તા. ૨૦-૧૧-૧૧

:: પ્રયોજક ::

પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

:: પ્રકાશક ::

શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયસ્ય શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવ
પીઠસ્થાન સંસ્થાન - વડતાલ વતી
શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધાર
તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫.

તંત્રી : સાધુ પતિતપાવનદાસજી

:: સંપાદક ::

સ્વામી આનંદસ્વરૂપદાસજી (વેદાંતાચાર્ય)

સંપ્રદાયનો સર્વાંગી વિકાસ કરતું શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર -
સરધારનું રજિસ્ટર્ડ મુખપત્ર ઈ.સ. ૨૦૦૫ના જૂન માસથી
પ્રારંભાયેલું, દર માસની ૨૦ તારીખે પ્રકાશિત થતું, આપના
સમગ્ર કુટુંબ-પરિવારમાં આનંદ અને સંસ્કારની ચોરસ
પ્રસરાવે અને જીવનનું અનંત ઘડતર કરતું સામયિક.

:: લવાજમના દર ::

બે વર્ષ : ₹. ૧૬૦/-
પંચવાર્ષિક : ₹. ૭૫૦/-
પચ્ચીસ વર્ષ : ₹. ૭૫૦/-
પરદેશમાં લવાજમ : \$ 200 U.S.A.
: £ 100 U.K.

:: લવાજમદર અંગે ગ્રાહક પત્ર વ્યવહાર ::

‘ચિંતન કાર્યાલય’

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરધાર
તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫. ફો.નં. ૦૨૮૧ - ૨૭૮૧૨૧૧

Visit us : www.sardhardham.org

www.swaminarayanvadtalgadi.org

E-mail : chintansardhar@yahoo.in

sardharmandir@gmail.com

સં. ૧૮૭૬ માગશર સુદ - ૪ શ્રી વચનામૃત જયંતિ સં. ૨૦૬૮ માગશર સુદ - ૪
સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના શ્રીચરણોમાં કોટિ કોટિ વંદન..

વચનામૃત એટલે સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની

કૃપાસન્ધિતાનું સ્થિર થયેલું વાક્યમય સ્વરૂપ.

વચનામૃત એટલે સાધ્ય અને સાધકોની સ્ફુર્તિલી ગોષ્ઠી.

વચનામૃત એટલે ગુજરાતી ભાષાનો પ્રથમ ગદ્ય ગ્રંથ.

વચનામૃત એટલે જટિલ સાધનામાર્ગનો સરળ સચોટ ઉપદેશ.

વચનામૃત એટલે અધ્યાત્મસાહિત્યિક ક્ષીરસાગરના સારરૂપ ધૃત અમૃત.

:: અનુક્રમણિકા ::

સત્સંગમાં જળહળતા અણમોલ કોહીનૂર મહારત્નો !!!

૦૪

- સાધુ અમૃતસ્વરૂપદાસજી તથા સાધુ યોગેશ્વરદાસજી - સરધાર

પ્રેમસભર અંતરની આર્જુભરી પ્રાર્થના...

૨૮

- પ.ભ. શ્રી હિતેશભાઈ પારેખ - સરધાર

સત્સંગ સમાચાર પત્રિકા...

૩૧

- સ્વામી ધનશ્યામદાસજી - રઘુવીરવાડી તથા સાધુ ધર્મવલ્લભદાસજી - સરધાર

નૂતન વર્ષમાં દિવ્ય સત્સંગ સાહિત્યના નવલા પ્રકાશનો...

૩૫

- સંકલિત

શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ છાવણી તસ્વીર દર્શન

૩૬

- સંકલિત

આગામી કથાપારાયણો તથા મહોત્સવો...

૩૬

- સંકલિત

શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ - રાજકોટ

૪૨

- સંકલિત

ભારત દેશમાં પોતાની આગવી ભવ્યતા સહ ગૌરવવંતી ગરિમાના હેતુભૂત શૌર્ય-ધૈર્ય-દયાદિ અનેકાનેક
સદ્ગુણોથી સંસ્કારિત થઈને દિગંતમાં વ્યાપેલા
શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના અનેકવિધ મહિમાના નૂરથી નીતરતા અને ખમીરવંતા
ઝોજસથી ઓપતા, મુમુક્ષુજનના અતિશ્રેષ્ઠ આદર્શરૂપથી

સત્સંગમાં ઝળહળતા અણમોલ કોહીનૂર મહારત્નો!!!

સાધુ અમૃતસ્વરૂપદાસજી તથા સાધુ યોગેશ્વરદાસજી ગુરુ : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

લેખન સહાયતા : પા. કુણાલ ભગત તથા પા. હરિકૃષ્ણ ભગત - સરધાર

જેમ ગગનમંડળમાં પતિદેવ વસિષ્ઠની સાથે સદા રહેલા અરૂંધતીજીના અતિ સૂક્ષ્મ તારાને ઓળખવા માટે તેની આસપાસના સપ્તર્ષિઓના સ્થૂળ તારલાઓનું જ્ઞાન હોવું ખાસ જરૂરી છે, તથા જેમ કોહીનૂર જેવા અતિ અમૂલ્ય હીરાના તત્ત્વને જાણવા માટે સામાન્ય હીરાનું જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે. તેમજ સામાન્ય જીવાત્માને પણ ભગવાનનો મહિમા અને સુખમાં સરળતાથી દૃષ્ટિ પહોંચાડવા માટે ભગવાનના મહાન ભક્તો કે જેમણે ભગવાનને માટે પોતાના પ્રાણ સુધ્ધાનાં બલિદાન આપવાની પણ તૈયારી કરેલી હોય તેવા ભક્તોના આદર્શની ભગવાનનું માહાત્મ્ય સમજવા માટે ખાસ જરૂર પડે છે.

જેને કોઈ પણ વસ્તુનો અતિ મહિમા સમજાયો હોય તો જ તે વ્યક્તિ તે વસ્તુ માટે પોતાના પ્રાણ ન્યોછાવર કરવા તૈયાર થાય છે. અને તે માટે જે કંઈ કરવું ઘટે તે વિના સંકોચે ખૂબજ આનંદથી કરી શકે છે. તેમજ આ લેખમાળામાં પણ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે લોચાના ૩૫ વચનામૃતમાં ઉચ્ચારેલા શબ્દોને દેહલીદીપક ન્યાયથી મધ્યે સ્થાપિત કરીને, જેમ ઘરની ડેલી અથવા ઉમરા ઉપર મૂકેલો દીવો ઘરમાં અને બહાર ઓસરીમાં પણ પ્રકાશ આપે છે. એ જ ન્યાયથી ‘જેને ભગવાનનો અને ભગવાનના સંતો-ભક્તોનો મહિમા સમજાયો હોય તેનાથી તેમને અર્થે શું ન થઈ શકે’ એ ભગવાન શ્રીહરિની શ્રીમુખ વાતને વિસ્તારથી યથાર્થ સમજીને જીવનમાં વણી લેવા માટે આ લેખના પ્રારંભમાં કેટલાક ભારત દેશ મહિમાના વિદેશી મહાપ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોના મુખે ઉચ્ચારાયેલા શબ્દો સાથે કેટલાંય દેશપ્રેમી ભક્તોએ આ દેશ માટે આપેલી અખેડ કુરબાની અને પોતાના સ્વધર્મની રક્ષા માટે પણ કેવા કેવા કરુણાજનક ભોગ આપ્યા છે, એનું આ લેખમાળામાં સ્પષ્ટ અને હકીકત દૃષ્ટાંતોથી સરસ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

આ સમગ્ર લેખમાળાના દૃષ્ટાંતોનું મુખ્ય સાર તત્ત્વ એટલું જ છે કે :-

(૧) સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનો મહિમા યથાર્થ સમજવો.

(૨) તેમને રાજી કરવા માટે પોતાનું સર્વસ્વ સમર્પિત કરનાર ભક્તજનોનો મહિમા સમજવો.

(૩) ઉપરોક્ત બંનેનો મહિમા સમજીને ભગવાન શ્રીહરિને રાજી કરવા માટે તેમણે આપણા જીવાત્માના કલ્યાણ માટે બાંધેલી રીતભાત-પ્રથા-મર્યાદા અને સિદ્ધાંતોનું પોષણ કરવા માટે સ્વયં ભગવાન શ્રીહરિ સ્થાપિત અતિ ઉજ્જવળ ચારિત્ર્યશીલ પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી જેવા આ સત્સંગના પરમ આદર્શરૂપ ઝળહળતા કોહીનૂર સમાન મહારત્નોને ઓળખીને શ્રીજીમહારાજ અને તેમના લાડીલા સંતો-ભક્તો જે પ્રકારે રાજી થાય એ કરી લેવું એજ આ લેખમાળાનો સારતમ-સારાંશ અભિપ્રાય છે.

- સંપાદક સ્વામી આનંદસ્વરૂપદાસજી

જર્મન દેશમાં મેક્સમૂલર નામના સંસ્કૃત ભાષા સાહિત્યના પ્રખર વિદ્વાન થઈ ગયા. જેઓ ત્યાંની બર્લિન યુનિવર્સિટીમાં પ્રોફેસર હતા. ભારતના દર્શને આવવાની પ્રબળ ઈચ્છા હતી, પણ આવી શક્યા નહિ. પ્રાચ્ય વિદ્યાના સારા જાણકાર હતા. ભારતમાં રહીને પણ આપણે તેના જ સાહિત્ય, સંસ્કૃતિ અને ભાતીગળ વારસા વિષે નથી જાણતા અથવા જાણવાની દરકાર નથી કરતા એ બધું ભારત બહાર રહીને તેઓ ઊંડાણથી જાણતા હતા. આપણી વૈદિક વિદ્યાના તેઓ પરમ ઉપાસક હતા, ઊંડા અભ્યાસી હતા અને તટસ્થ આલોચક હતા.

વેદોને જાણવાની એવી લગની લાગેલી કે નિરંતર પચ્ચીશ વર્ષ સુધી તેમણે વેદોનું અનુશીલન કર્યું. તાલાવેલી અને તલ્લીનતા તો એટલી પ્રબળ કે ખાનપાનનું ભાન પણ ન રહે ! ખિસ્સામાં પાઉના ટુકડા રાખે, ભૂખ લાગે ત્યારે તેમાંથી ખાઈ લે અને વેદોનું અધ્યયન આગળ વધે. ઋગ્વેદમાં ‘આર્યમન્’ દેવનું વર્ણન આવે છે. જાણે આ ‘આર્યમન્’ દેવ જર્મની પંડિત મેક્સમૂલરના રૂપમાં જન્મ્યા ! તેમણે ચારેય વેદોનો અનુવાદ કરી તેના ઉપર ભાષ્ય લખ્યું છે. જે વિશ્વ સમસ્તમાં વિખ્યાત છે. જ્યારે આપણે તો ગૌરવવંતી વેદભૂમિ ભારતમાં જન્મ પામેલા હોવા છતાં કોઈ ‘વેદના જાણકાર’ પંડિતને પણ વેદિયા કહીને ઉતારી પાડીએ છીએ....!!

એ સમયમાં આપણા દેશ ઉપર શાસન કરવા જે મૂલ્કી અંગ્રેજ અધિકારીઓ ઈંગ્લેન્ડથી અહીં આવતા તેઓને આ દેશની કલા, સંસ્કૃતિ, ભાષા અને રીતરિવાજ વિષે તાલીમ આપવા, પ્રોફેસર મેક્સમૂલર, બર્લિનથી ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટીમાં જતા. આ તલસ્પર્શી વ્યાખ્યાનોનું પુસ્તક પ્રગટ થયું છે. તેનું નામ છે : ‘What can India teach us ?’ (ભારત આપણને શું શીખવી શકે ?) અદ્ભુત છે આ ગ્રંથ ! એક જર્મન વિદ્વાનના હૃદય દર્પણમાં ભારતની જે સુરેખ છબિ ઝીલાણી તે જોવા અને જાણવા જેવી છે, જો આપણી પાસે જોવા માટે આંખ હોય અને જાણવા માટે હૃદય હોય તો !

તેણે ભારત દેશ તથા સંસ્કૃત ભાષા વિષે જે શબ્દો કહ્યા છે તે અંતરની ભીંત ઉપર કોતરી રાખવા જેવા છે : “જો આકાશના આ ચંદરવા નીચે કોઈ મને પૂછે કે વિશ્વમાં એવો દેશ કયો, જેણે સંસારના લોકોને પ્રેરણાના પીયૂષ પાયા છે તો હું કહીશ ‘ભારત.’ અને જો કોઈ મને પૂછે કે જગતની એવી સમૃદ્ધ ભાષા કઈ જે ગ્રીક અને લેટિન કરતા વધારે ભવ્ય અને વધુ સુંદર છે અને જેણે માનવજાતિને સંસ્કાર, શાણપણ, જ્ઞાન અને ધર્મનું ઉત્તમ શિક્ષણ આપ્યું છે. તો હું મારી આંગળી ચીંધીશ ‘સંસ્કૃત’ ભાષા તરફ !”

જો મારે જગતભરમાં એવો દેશ શોધવા નજર નાખવાની હોય જે કુદરત આપી શકે તેવી તમામ દોલત, શક્તિ અને

સુંદરતાની સૌથી સમૃદ્ધ બક્ષિસ પામેલો હોય, કેટલાક ભાગમાં તો પૃથ્વી પરના સ્વર્ગ હોય, તો હું ભારત તરફ આંગળી ચીંધું.

જો તમોને એમ પૂછવામાં આવે કે ક્યા આકાશ નીચે માનવચિત્તે તેની કેટલીક વિશિષ્ટ બક્ષિસોને સૌથી વધુ સંપૂર્ણતાથી ખીલવી છે, જીવનની મોટામાં મોટી સમસ્યાઓ ઉપર ઊંડામાં ઊંડું ચિંતન કર્યું છે, અરે ! જેણે માનવતા અને ગરિમાના દિવડાને હજુયે ઝાંખા પડવા નથી દીધા. તો ? તમે કોના તરફ આંગળી ચીંધો ?... વિશ્વના નકશામાં ભારત તરફ જ ને!!!

કવિ દાદ કહે છે :-

‘શબ્દ એક શોધું ત્યાં સંહિતા નીકળે,
ખોદું જો કુવો તો સરિતા નીકળે;
ગજબની તાસિર છે આ ભૂમિની,
કે મહાભારત વાવો અને ગીતા નીકળે.
જનક જેવા આવીને જો હજુયે આજેય હળ હાંકે,
તો આ ભૂમિમાંથી હજુયે સીતા નીકળે;
કૃષ્ણના ટેરવા જો આવીને ફંફોળે,
તો વાંસળીના દૂકડા સજીતા નીકળે.
હજુયે ક્યાંક ઝળકે છે લક્ષ્મણની રેખા,
કે રાવણો ત્યાંથી બીતા બીતા નીકળે;
છે ભોજ અને કાલિદાસના આ ખંડેરો,
કે સહેજ ખોતરોને આખી કવિતા નીકળે.’

➡ મહાભારતકાળમાં કૌરવો અને પાંડવો વચ્ચે યુદ્ધ અનિવાર્ય બની ગયું અને જ્યારે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને લાગ્યું કે આ બંને પરિવારો વચ્ચેનું વૈમનસ્ય કોઈ રીતે નિવારી શકાશે નહિ, તે સમયે તેઓ સ્વયં વિષ્ટિકાર બની યુદ્ધ નિવારવા માટે કટિબદ્ધ થયા. પરંતુ દુર્યોધને તેમના વચનનો પણ તિરસ્કાર કરીને કહ્યું : “યુદ્ધ વગર હું પાંડવોને સોયની અણી જેટલી પણ જમીન આપીશ નહીં.” છેવટે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે યુદ્ધની અનિવાર્યતા જોઈ લીધી. આખરે કુરુક્ષેત્રના મેદાન પર આજથી પાંચ હજાર વર્ષ પહેલા જે યુદ્ધ ખેલાયું તેને આપણો ઇતિહાસ ‘દર્મયુદ્ધ’ તરીકે ઓળખાવે છે.

અધર્મના નિવારણ માટે અને ધર્મની સ્થાપના માટે લડાયેલા મહાભારતમાં આજના અફઘાનિસ્તાન (ગાંધાર)થી માંડી કંપુચિયા (કંભોજ) સુધીના રાજાઓ યુદ્ધે ચડ્યા હતા. એટલે કે અખંડ ભારતનો એટલો પ્રચંડ વિસ્તાર મહાભારતના એ યુદ્ધથી પ્રભાવિત થયો હતો.

યુદ્ધ માટે કુરુક્ષેત્રનું મેદાન એટલા માટે પસંદ કરવામાં આવ્યું હતું કે એ તીર્થસ્થાન સમાન ક્ષેત્રમાં જે જીતે તે તો સ્વર્ગ પામે જ, પરંતુ યુદ્ધમાં જેનું મૃત્યુ થાય તેના જીવનો પણ મોક્ષ થાય; તેવી સૌની ભાવના હતી. કુરુક્ષેત્રમાં યુદ્ધના પ્રારંભે કૌરવો અને પાંડવોની સેનાઓ સામસામે ગોઠવાઈ, તે સમયે અર્જુનને

લાગ્યું કે, ‘મારે જેની સાથે યુદ્ધ કરવાનું છે તે સૌને મારે જોઈ લેવા જોઈએ.’ અર્જુને પોતાના સારથિ તરીકે જોડાયેલા ભગવાન શ્રીકૃષ્ણને પ્રાર્થના કરી કે, “હે પ્રભો! આપ આ બંને સેનાની વચ્ચે મારો રથ લઈ જાવ. જેથી મને જાણ થાય કે મારે કોની સાથે લડવાનું છે.” ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે પોતાનો રથ જ્યારે બંને સેના વચ્ચે ઊભો રાખ્યો ત્યારે અર્જુને જોયું કે અહીં તો બંને પક્ષે અમારા નજીકના મિત્રો કે સ્વજનો જ દેખાઈ રહ્યાં છે! જેમાં પિતામહ ભીષ્મની સાથે ગુરુ દ્રોણ પણ વિદ્યમાન છે. વળી, મારા પોતાના જ પિતરાઈ ભાઈઓ પણ છે.

આ સૌને જોતાં જ તેના અંતરમાં મોહ અને વ્યગ્રતા વ્યાપી ગયા કે મારા જ સ્વજનોને મારી નાંખીને હું જે રાજ્ય ભોગવીશ તેમાં મને શો લાભ થશે! તેના અંતઃકરણમાં થયેલા **તુમુલ સંઘર્ષ** પછી તેણે નક્કી કરી લીધું કે, ‘હે ભગવાન! લોહીથી ખરડાયેલા ભોગો મારે ભોગવવા નથી. આટલો બધો સંહાર થશે તો કેટકેટલી સમસ્યાઓ સર્જાશે. યુદ્ધમાં હજારો-લાખો મનુષ્યો મૃત્યુ પામશે. એ પછી તેમની સ્ત્રીઓ વિધવા થશે, સમય જતાં તે સ્ત્રીઓના વિષયભોગમાંથી વર્ણસંકર પ્રજા ઉત્પન્ન થશે. એવી પ્રજા દ્વારા પિત્રીઓને પિંડદાન પણ નહીં આપી શકાય ને તે જ કારણે પિત્રીઓનો મોક્ષ પણ નહિ થાય. આમ, આ યુદ્ધના અંતે અપાર અધર્મ ફેલાતો જશે. વળી, આ બધાને મારીને આપણને શું પ્રાપ્ત થશે? માત્ર અશાંતિ!’ આવા આવા અનેક વિચારોને અંતે પાર્થ ઉદાસ થઈને રથના પાછલા ભાગમાં જઈને બેસી ગયો. તેમણે જાહેર કરી દીધું કે, ‘મારે હવે લડવું નથી. ‘નાહં ચોત્સ્યે!’ - હું લડવાનો નથી!’

ભગવાન શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને બરાબર ખ્યાલ આવી ગયો કે, આ અર્જુનની મૂળ પ્રકૃતિ નથી, પરંતુ અત્યારે તે **મોહવિવશ** થઈ ગયો છે. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને અર્જુનને કહ્યું : “હે પાર્થ! સામે લાખો સૈનિકો અને વિરાટ સેના લડવા માટે થનગની રહ્યાં છે અને તું આવા સમયે જ દુર્બળ માનસિકતાથી બેસી પડે તે જરા પણ નહીં ચાલે. હવે તારે મારા વચને પણ લડવું જ પડશે!”

અર્જુન શૂરવીર હતો, તેની પાસે ગાંડીવ જેવું દેવી શસ્ત્ર હતું; છતાં મોહને મારીને અધર્મ સામે યુદ્ધ છોડવાનું તેને કઠિન લાગ્યું. અર્જુનને ઉત્સાહિત કરવા ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ તેને વારંવાર સમજાવે છે કે, “તું એમ શા માટે માને છે કે મારે આ બધાને મારવાના છે? તારી ક્ષમતા પણ શું છે? તું તો કેવળ **નિમિત્તમાત્ર** છે. આ બધા તો પહેલેથી જ મરેલા છે!” આમ કહી ભગવાને તેને **સાંખ્યજ્ઞાન** આપીને છેવટે અર્જુનનો મોહ નાશ પમાડ્યો. પછી અર્જુને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણને કહ્યું:-

‘નષ્ટો મોહઃ સ્મૃતિર્લબ્ધા ત્વત્પ્રસાદાન્મયાચ્યુત ।

સ્થિતોઽસ્મિ ગતસંદેહઃ કરિષ્યે વચનં તવ ॥’

(શ્રી ભગવદ્ ગીતા : ૧૮/૭૩)

‘હે પ્રભુ! હવે મારો મોહ નાશ પામી ગયો છે અને આપની કૃપાથી મને મારા આત્મસ્વરૂપની સ્મૃતિ પ્રાપ્ત થઈ છે. હવે મને કોઈ સંદેહ રહ્યો નથી. હવે **આપ મને જેમ કહેશો તેમ જ** હું કરીશ.’ આમ, અર્જુન યુદ્ધ માટે તૈયાર થયો. અને પછી તેને **વિજય** પણ પ્રાપ્ત થઈ ગયો!!

આ પ્રસિદ્ધ કથાનો સાર એટલો જ છે કે.....

કુરુક્ષેત્રમાં કૌરવોની અગિયાર અક્ષૌહિણી સેના સામે પાંડવોની સાત અક્ષૌહિણી સેના હારવાની જ હતી, પણ અર્જુનને ભગવાનનું બળ હતું. મહાભારતના ઉદ્યોગપર્વના અમ્બોપાખ્યાનપર્વમાં દુર્યોધન પોતાના મહારથીઓને બોલાવી પાંડવોની સેના કેટલા સમયમાં નાશ કરવા તેઓ સમર્થ છે તે પૂછે છે. સાત અક્ષૌહિણી સેનાને નાશ કરવા ભીષ્મ તથા દ્રોણાચાર્ય એક મહિનો, કૃપાચાર્ય બે મહિના, અશ્વત્થામા દસ દિવસ તથા કર્ણ ફક્ત પાંચ દિવસ જણાવે છે. આ વાતની યુધિષ્ઠિરને જાણ થતાં તે ચિંતાતુર થઈ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ તથા પાંડવોને બોલાવે છે અને કૌરવોની વિરાટ અગિયાર અક્ષૌહિણી સેનાનો નાશ કરવા કેટલો સમય જોઈએ તે પૂછે છે. અર્જુન ભગવાન શ્રીકૃષ્ણને જોઈને કહે છે :

‘સર્વં એતે મહાત્માનઃ કૃતાસ્ત્રાશ્ચિત્રયોધિનઃ ।

અસંશયં મહારાજ હન્યુરેવ ન સંશયઃ ॥

અપૈતુ તે મનસ્તાપો યથા સત્યં બ્રવીમ્યહમ્ ।

હન્યામેકરથેનૈવ વાસુદેવસહાયવાન્ ॥

સામરાનપિ લોકાંસ્ત્રીન્ સર્વાન્ સ્થાવરજઙ્ગમાન્ ।

ભૂતં ભવ્યં ભવિષ્યં ચ નિમેષાદિતિ મે મતિઃ ॥’

“હે યુધિષ્ઠિર! ભીષ્મ તથા અન્ય મહારથી

પોતે કહેલા સમયમાં આપણી

સેનાનો નાશ નિઃસંદેહ કરી

શકે છે. પરંતુ તમે આનું

દુઃખ મનમાં ન રાખો.

હું ભૂત, વર્તમાન

તથા ભવિષ્યના

સ્થાવર-જંગમ

બાધા જ

પ્રાણીઓ

અને દેવતા

ઓને તેના

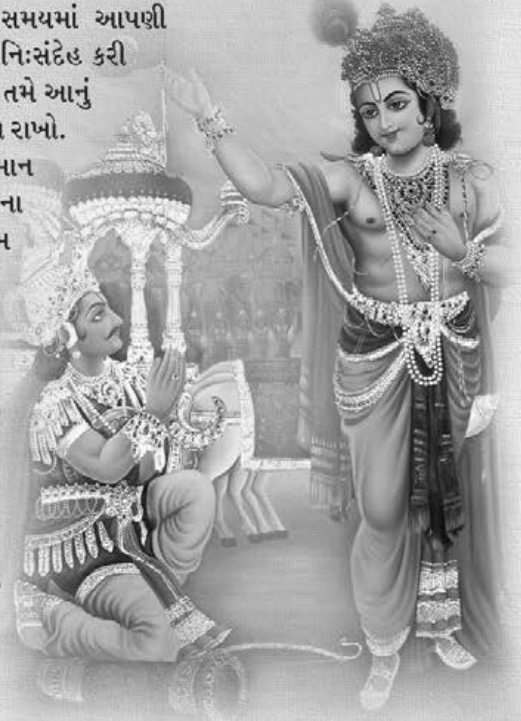
ત્રણે લોક

સહિત ફક્ત

આંખના એક

જ પલકારામાં

નાશ કરી શકું

નવેમ્બર
૨૦૧૧

૭

શ્રી સ્વામિનારાયણ
ચિંતન

એમ છું. કારણ કે મને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણનું બળ છે.”

(મહાભારત, ઉદ્યોગપર્વ : ૧૮૪/૮-૧૧)

‘યત્ર યોગેશ્વરઃ કૃષ્ણો યત્ર પાથો ધનુર્ધરઃ ।

તત્ર શ્રીવિજયો ભૂતિ ધ્રુવા નીતિર્મતિર્મમ ॥’

“જ્યાં યોગેશ્વર શ્રીકૃષ્ણ છે અને જ્યાં ધનુર્ધારી અર્જુન છે ત્યાં લક્ષ્મી, વિજય, એશ્વર્ય અને અવિચળનીતિ છે, એવો મારો મત છે.” (શ્રી ભગવદ્ ગીતા : ૧૮/૭૮)

‘યતો ધર્મસ્તતો કૃષ્ણો, યતઃ કૃષ્ણસ્તતો જયઃ ।’

“જ્યાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ છે ત્યાં ધર્મ (એટલે કે ભગવન્ નિષ્ઠા-સ્વરૂપનિષ્ઠા) છે અને જ્યાં ધર્મ છે ત્યાં વિજય છે.”

(મહાભારત, ભીષ્મપર્વ : ૬૧/૩૦)

એક સુભાષિતમાં કહ્યું છે :

‘મીષ્મદ્રોણતટા જયદ્રથજલા ગાન્ધારનીલોપલા
શલ્યગ્રાહવતી કૃપેણ વહની કર્ણેન વેલાકુલા ।
અશ્વત્થામવિકર્ણઘોરમકરા દુર્યોધનાવતિની
સોત્તીર્ણાં ધ્રુવ પાણ્ડવે રણનદી કેવલકઃ કેશવઃ ॥’

“ભીષ્મ અને દ્રોણરૂપી કિનારાવાળી, જયદ્રથરૂપી જળવાળી, શકુનિરૂપી પથરાવાળી, શલ્યરૂપી ઝૂડવાળી - અશ્વત્થામા અને વિકર્ણરૂપી ભયાનક મગરમચ્છવાળી, કૃપાચાર્યરૂપી પ્રવાહવાળી, કર્ણરૂપી તરંગોવાળી અને દુર્યોધનરૂપી ઘુમરીવાળી, કર્ણરૂપી તરંગોવાળી રણનદી પાંડવો તરી ગયા; કારણ કે તેઓના સુકાની ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ હતા.”

જહોન નોકસ જણાવે છે કે, ‘One man with God is always In the majority.’ - ‘જ્યાં ભગવાન છે ત્યાં બહુમતી છે અને જ્યાં ભગવત્પ્રધાન બહુમતી છે ત્યાં જીત છે.’

દેશની ગરિમા :- ‘ભારત મારો દેશ છે.’

હા..., આ નાનકડી પંક્તિનું આપણે ઘણીવખત ગાન કર્યું હશે. ખરુંને? પરંતુ એ પંક્તિની ઉપર લોહીના કેટલા છાંટણા થયાં, એ પંક્તિને ટકાવીને સજીવન રાખવામાં કેટલા મુગટડાએ માથા આપ્યા એનાથી આપણે ઘણા જ અજાન છીએ...!!! કારણ? એક નાનકડી હકીકત દ્વારા જાણીએ :-

ભારતના એક ખ્યાતનામ જાદુગર ઈટાલી દેશમાં પોતાનો જાદુનો શો બતાવવા માટે ગયા હતા. તે વખતે આખો ઈટાલી દેશ એમનો શો જોવા માટે ગાંડું થઈ ગયું હતું.

એક, બે, ત્રણ - એમ વારાફરતી શો બતાવતા અંતે જાદુના શોમાં એક નવો પ્રયોગ થયો. જેમાં જાદુગર એક પાણીના કુંડામાંથી પાણી કાઢે અને બીજા કુંડામાં પાણી રેડી દે. તેમ છતાં પાણી ખૂટે નહીં. અને તે જાદુગર બોલે ‘Water of India.’ (વોટર ઓફ ઈન્ડિયા = ભારતનું પાણી)

આ જોઈને એક રાજવીએ શો વચ્ચે જ ઊભા થઈને કહ્યું :

“એય જાદુગર! તમે એમ બોલો કે વોટર ઓફ ઈટાલી.”

ત્યારે તે જાદુગરે જનમેદનીથી અકડેઠઠ ભર્યા શોમાં ના પાડી દીધી કે, “હું એ નહિ બોલી શકું.”

કેમ?

મેં ઈન્ડિયાનું પાણી પીધું છે, ઈટાલીનું નહિ.

હા, આ છે ભારતની ગરિમા.

એક એવો પણ સમય હતો જ્યારે વિરાટ ગ્રીક સેનાની આગેકૂચના નિનાદથી ધરણી ધ્રૂજી ઊઠતી. ગ્રીકોની એ પ્રાચીન ભૂમિનું આજે પૃથ્વીના પટ પરથી નામોનિશાન ભૂંસાઈ ગયું છે. આજે કહેવાતી એની કથાઓની એક વાત બાકી રહેવા પામી નથી. એક એવો પણ સમય હતો જ્યારે રોમન ગરુડે જગતમાં જે કાંઈ લેવા જેવું હતું તેના પર તરાપ મારી હતી. જ્યાં જુઓ ત્યાં રોમન સત્તા દૃષ્ટિગોચર થતી. કહો કે માનવતાને માથે ઠોકી બેસાડવામાં આવતી રોમન સત્તાના નામ શ્રવણ માત્રથી ધરા ધ્રૂજી ઊઠતી હતી. પરંતુ આજે એ કેપીટોલાઈન ટેકરી ભંગારનો ઢગલો છે. જ્યાં સીઝરો રાજ્ય કરતા હતા ત્યાં આજે કરોળિયા બાજી ગયા છે. એવા જ મુલ્કમશહૂર બીજા ઘણાંય રાષ્ટ્રો ઊગ્યા ને આથમ્યાં. વિરાટ સત્તાધીશ બની, દુષ્ટ રાષ્ટ્રીય જીવન જીવી વૈભવવિલાસના થોડાક કલાકો તેણે માણી લીધા. પછી સિન્ધુસપાટીએ તરતા બુંદબુંદ પેઠે એ અદૃશ્ય થયાં. માનવતાના મુખારવિંદ પર આ રાષ્ટ્રો આવી છાપ મૂકી ગયા છે.

પરંતુ આપણે હજી જીવીએ છીએ. કદાચ આજે પણ મનુ ભગવાન પાછા વળે તો એમને દિગ્મૂઢ બની જવા વારો નહિ આવે. કોઈ પારકી ભૂમિ પર પોતે આવી રહ્યા છે એવું એમને નહિ લાગે. આજે પણ અસલની એ પ્રણાલીઓ મોજુદ છે. હજારો વર્ષો વીતી ચૂક્યા છે. છતાં એ જ કાયદાઓ વ્યવસ્થિત થાય છે ને વિચારાય છે. યુગોના બુદ્ધિપ્રભાવથી અને સદીઓના અનુભવથી પરિપાક પામેલા રીતરિવાજો આજે પણ મોજુદ છે. જાણે અનંતકાળ ટકી રહેવા સર્જાયા ન હોય! દિવસો પર દિવસો વીતે છે. કમનસીબીના પ્રહાર ઉપર પ્રહાર એમના પર ઝીંકાય છે, પરંતુ એ પ્રહારની માત્ર એક જ અસર થઈ છે. એથી વધુ જોમ પૂરાયું છે. અડગતા પ્રાપ્ત થઈ છે. આ છે ભારત દેશની ગરિમા.

‘આઝાદ હિંદ ફોજ’ના સ્થાપક દેશભક્ત સુભાષચંદ્ર બોઝે ઈંગ્લેન્ડ જઈ ‘ઈન્ડિયન સિવિલ સર્વિસીઝ’ની પરીક્ષા પાસ કરી હતી. એકવખત ભારતમાં તેઓ તેની લેખિત પરીક્ષા આપવા બેઠા હતા. તેઓને અપાયેલા પ્રશ્નપત્રમાં એક અંગ્રેજી વાક્ય ‘Indian Soldiers are generally dishonest’નું ભાષાંતર કરવાનું હતું.

‘ભારતીય સૈનિકો સામાન્ય રીતે અપ્રમાણિક હોય છે’ આ

વાક્ય વાંચતાં જ સુભાષચંદ્ર ઊભા થઈ ગયા અને તે વાક્ય પ્રશ્નપત્રમાંથી કાઢી નાંખવા પરીક્ષકને વાત કરી. પરીક્ષકે કહ્યું : “જે લખ્યું છે તેમાં ફેરફાર કરવો શક્ય નથી. તમે ઉત્તર નહીં લખો તો નોકરીથી વંચિત રહી જશો.”

સુભાષચંદ્ર બોલે આ સાંભળતાં જ પરીક્ષકની નજર સમક્ષ પ્રશ્નપત્રના ટુકડેટુકડા કરી નાખ્યા અને ‘આ પડી રહી તમારી નોકરી’ કહી, પરીક્ષાખંડ છોડી ચાલી નીકળ્યા. કારણ કે, તેઓને ‘ભારતીય સૈનિકોની ગરિમા શું છે’ તેનો કંઈક વિશેષ ખ્યાલ હતો.

વેદોની સત્યતા પુરવાર કરવા પર્વત પરથી ઝંપલાવવા તૈયાર થનાર વિખ્યાત મીમાંસક કુમારીલ ભટ્ટ માટે વેદો એ કેવળ કાગળ પર ટપકાવાયેલા અક્ષર માત્ર નહોતા. વેદોના જ્ઞાનની કંઈક જુદી વિશેષતાઓ તેઓના મનમાં ગૂંજતી હતી. તે વેદોની ગરિમામાંથી એવો પ્રવાહ છૂટ્યો કે તેઓ વેદની સત્યતા માટે પર્વત પરથી પડવા પણ થનગની રહ્યા.

હા..., આપણે પ્રેમથી અને આનંદથી બોલી શકીએ છીએ એનું કારણ? ઘણા રાજવી જીવન જીવતા દેશભક્તો એકમાત્ર ખાદીની ધોતી પહેરીને જ જગતના ચોકે દેશને માટે ખેલ ખેલવા લાગ્યા. ન જોઈ રાત કે દિવસ અને પોતાના વિચારોનું પણ બલિદાન વહોરી લીધું!

દેશની ધુધવતી આઝાદીમાં....!!!

ભારતને આઝાદી મળી તે પૂર્વેના થોડા નજીકના કાળમાં કોંગ્રેસ પ્રમુખની વરણીનો મુદ્દો ચર્ચાતો હતો. તે સમયે નક્કી જ હતું કે જે પ્રમુખ બને તે જ ટૂંકસમયમાં મળનારી સ્વતંત્રતા પછી આઝાદ ભારતના પ્રથમ પ્રધાનમંત્રી બને. આ સમયે કોંગ્રેસ પ્રમુખ તરીકે સરદાર પટેલની વરણી થવી જોઈએ એવો મત ૮૦ ટકા લોકોનો હતો. જવાહરલાલ નહેરુની તરફેણ એકાદ વ્યક્તિ તરફથી જ હતી, પરંતુ ગાંધીજીએ જવાહરલાલ નહેરુ કોંગ્રેસ પ્રમુખ બને તેવો અભિપ્રાય ઉચ્ચાર્યો અને સરદાર પટેલે કોઈ જ દલીલ વગર તે શિરે ચઢાવી લીધો. પોતાની પાસે પ્રચંડ બહુમતી હોવા છતાં સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ ગાંધીજી સામે કશું જ ન બોલ્યા. સરદારને પદ કરતા દેશની ગરિમા વધુ હતી. તેના વડે જ તેઓ દેશના એક સર્વોચ્ચ પદની આહુતિ આપતા પણ ખચકાયા નહિ.

હા..., કદાચ મનમાં એવો વિચાર આવે કે એ માનવોની પાસે સત્તા કે સંપત્તિ હતી કે તેઓ દેશને માટે કાંઈક કરી શકે, તેઓ પાસે એવો સમાજ પણ હતો કે તેમનો પડયો બોલ ઝીલે, એટલે તેઓ એવી મર્દાનગીને વહોરી શક્યા!!

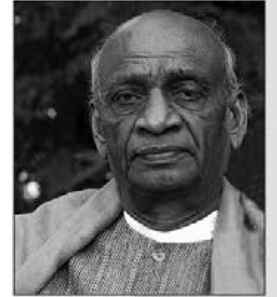
ના..., એ વાત તદ્દન ખોટી!!

કારણ? એક સામાન્ય કુટુંબમાં જન્મેલા ભગતસિંહ પાસે ક્યાં કોઈ મોટું રાજ્ય કે રજવાડું હતું, તેમ છતાં સ્વ વિચારથી સ્વના બલિદાનથી ભારતની ગરિમાને ફાંસીના માંચડા પરથી અમર બનાવી દીધી.

સને ૧૯૩૦ની ૭મી ઓક્ટોબરના દિવસે ભગતસિંહ, સુખદેવ અને રાજગુરુને ફાંસીની સજા કરવામાં આવી. ત્યારે પ્રાણનાથ વકીલે ભગતસિંહને વિનંતિ કરી : “તમે તો આપણા દેશની થાપણ છો. અમે લોકો વાઈસરોયને દયા માટેની અરજી કરીને તમને છોડાવવા માગીએ છીએ. તમે આ કાગળ પર સહી કરી દો.” ત્યારે ભગતસિંહે હસતાં હસતાં કહ્યું : “આ તો તમે ખોટી મહેનત કરી. અમે તો અરજી મોકલી પણ દીધી છે, કારણ કે મોડું થતું હતું એટલે.” ભગતસિંહ પાસે જે નકલ હતી તે પ્રાણનાથ વકીલે વાંચી. તેમાં અંતે લખ્યું હતું કે ‘અમે ભારપૂર્વક કહેવા માગીએ છીએ તે કોર્ટના ફેસલા પ્રમાણે અંગ્રેજ સરકારની વિરુદ્ધ યુદ્ધ કરતા અમને જાહેર કરી દીધા છે. એટલે અમો માંગણી કરીએ છીએ કે અમને ફાંસીને બદલે જાહેરમાં ગોળીઓથી ઉડાડી દેવામાં આવે.’ પ્રાણનાથ તો આ અરજી વાંચીને સ્તબ્ધ થઈ ગયા. અને અંતે પૂછ્યું : “તમારી કોઈ છેલ્લી ઈચ્છા?” ત્યારે ભગતસિંહે કહ્યું : “ઈંકલાબ જીન્દાબાદ.” ફાંસીની અડધી કલાકની વાર હતી ત્યારે જયદેવે ભગતસિંહને પૂછ્યું : “સરદાર! અંતિમ ઘડીએ તમને કેવા વિચારો આવે છે? કોઈ દુઃખ તો નથી ને?” ત્યારે ભગતસિંહે મંદહાસ્ય કરતાં કહ્યું : “મારું મૃત્યુ દેશના આ ખૂણેથી પેલા ખૂણા સુધી ભારતમાતાની જયની

નેતાજી સુભાષચંદ્ર બોઝ

સરદાર શ્રી વલ્લભભાઈ પટેલ

શહીદ ભગતસિંહ

સુખદેવ

ચિનગારી જગાડી શકે તો માનીશ કે મારું જીવન સાર્થક થયું.” આવા વિચારો થતાં હતા અને બરાબર ૭ ને ૩૦ મીનીટે ભારતમાતાના સિંહ સપૂતોએ ‘ભારતમાતા કી જય’ના જયઘોષની સાથે ફાંસીના ગાળિયાઓ પોતાની જાતે જ ગળામાં પહેરી લીધા.

■ સુખદેવની માતા સુખદેવને કહેતી હતી કે, “બેટા સુખદેવ ! તારા લગ્ન થવાના છે, તારે વરઘોડે ચડવાનું છે.” ત્યારે સુખદેવ કહેતો : “મા ! વરઘોડે ચડવાને બદલે હું તો ફાંસીને માંચડે ચડીશ.” આ સાંભળીને મા રલ્લીદેવી ધ્રુજી ઊઠી હતી. અને જે દિવસ સુખદેવને ફાંસી આપી હતી તે દિવસે એ રડી નહીં. શહીદોના માનમાં એકત્રિત થયેલો માનવ-મહેરામણ જોઈને એમની છાતી ગજગજ ફૂલવા લાગીય ત્યારે તેનાથી એટલું જ બોલાયું કે, “મારો લાલ સાયું જ કહેતો હતો કે મા ! હું ઘોડી પર નહીં ચડું ફાંસીને માંચડે ચડીશ.”

■ શહીદ રામપ્રસાદ બિસ્મિલને જેલમાં ફાંસી આપવાના હતા તે પહેલા અંતિમ મુલાકાત માટે માતા મુલવંતીદેવીકા એમને મળવા ગયા. માને જોઈને ભાવુક બિસ્મિલની આંખો આંસુથી છલકાય ગઈ. દીકરાની આ કમજોરી માતા મુલવંતીદેવીકાથી સહન થઈ શકી નહીં. એમણે તરત ઠપકો આપતા કહ્યું : “બેટા ! તું તો નમાલો પાક્યો, તે ક્યું કરાવ્યું બધું ધૂળમાં મેળવ્યું.” માતાની વાત સાંભળીને રામપ્રસાદે તરત જ આંખ લૂછી નાખીને કહ્યું : “ના... મા, મને સમજવવામાં ભૂલ ન કરતી. મૃત્યુથી હું ડરતો નથી. એ તો તને જોઈને તારા માટે....” માતાએ એને વચ્ચે જ અટકાવી દીધો. “બસ...બસ... હવે રહેવા દે, હું તમને હસતો જ જોવા માગું છું.” પછી જ્યારે રામપ્રસાદ બિસ્મિલને ફાંસી આપવામાં આવી ત્યારે માતા અંગ્રેજ અધિકારીની સાથે લડી-ઝગડી એમનું શબ મેળવી શકી. અધિકારી એ આપવા નહોતા માગતો. માતા પોતાના ૨૮ વર્ષના જુવાન દીકરાનું શબ લઈને ચાલવા લાગી ત્યારે સાથે આવેલા લોકોનું ટોળું વધતાં વધતાં મોટું સરઘસ ઉર્દુબજાર પહોંચ્યું ત્યારે માતાએ શબયાત્રા રોકવા આદેશ આપ્યો. પોતે એક ઊંચા ટેબલ પર ચડીને લોકોને સંબોધવા લાગી : “દેશને માટે શહીદ થઈને મારા દીકરાએ મારા દૂધની લાજ રાખી છે. એમણે એક એવો માર્ગ કંડાર્યો છે જે માર્ગે ચાલીને આપણે આ દેશને આઝાદ થયેલો જોઈ શકીશું. મારી પાસે દેશને આપવા માટે બીજું કંઈ નથી.

“મારું મૃત્યુ દેશના
આ ખૂણેથી પેલા
ખૂણા સુધી
ભારતમાતાની
જયની ચિનગારી
જગાડી શકે તો
માનીશ કે મારું
જીવન સાર્થક
થયું.”

આ એક નનકો છે મારો લાલ. મારા કાળજાનો કટકો તે હું તમને સોંપું છું. ઈચ્છું છું કે એ પણ પોતાના મોટાભાઈની જેમ દેશની આઝાદી માટે હસતાં હસતાં ફાંસીએ ચડી જશે.”

■ જાપાનમાં આઝાદ હિંદ ફોજને પ્રેરક ઉદ્બોધન કરતા સુભાષચંદ્ર બોઝે કહ્યું હતું : “You give me blood, I will give you liberty.” ‘તમે મને રક્ત આપો અને હું તમને આઝાદી આપીશ.’ દેશભક્તિસભર વાણીથી તે યુવકોના હૃદયસમ્રાટ બની ગયા. એની ગ્રીવામાં

અર્પણ કરેલ હારની ઉછામણી થઈ. તો એ જમાનામાં એ હાર એક દેશપ્રેમી સજજને તેર લાખ રૂપિયામાં લીધો. સુભાષબાબુએ આઝાદહિંદ ફોજના જવાનોને લક્ષ્ય આપ્યું. ‘ચલો દિલ્લી’ અને ‘જય હિન્દ’ સુભાષબાબુના શબ્દની જાદુઈ અસર થઈ અને પોતાના બહુમૂલ્ય રક્તથી હોળી ખેલવા માટે જવાનો નીકળી પડ્યા. મિલ્ટનની જેમ કહે છે કે, ‘સ્વર્ગના ગુલામ થવા કરતા નરકના બાદશાહ થવું સારું.’

■ આફ્રિકામાં મોહનચંદ ગાંધી ટ્રેનના ફર્સ્ટ ક્લાસના ડબ્બામાં બેઠા હતા. ત્યારે અંગ્રેજોએ મોહનચંદ ગાંધીનો કાઠલો પકડી ડબ્બામાંથી નીચે ઉતારતા કહ્યું : “ભારતીય કાળીયાઓને ફર્સ્ટ ક્લાસના ડબ્બામાં બેસવાનો અધિકાર નથી.” ત્યારે મોહનચંદ ગાંધી ફર્સ્ટ ક્લાસના ડબ્બામાંથી ઉતરીને એટલું જ બોલ્યા : “અંગ્રેજો ! તમે મને આજે ડબ્બો છોડાવો છો, પરંતુ યાદ રાખજો કે, એક દિવસ હું તમને આ દેશ ન છોડાવું તો મારું નામ મોહનચંદ કરમચંદ ગાંધી નહિ...!!!!”

■ ૧૨મી માર્ચ ૧૯૩૦, સાબરમતી આશ્રમના ઉંબરાની બહાર એક પગ અને બીજો પગ અંદર. કસ્તુરબા ગાંધીએ કપાળમાં કંકુનો ચાંદલો કરી, અજાત લગાવ્યા અને સાબરમતીના સંતે શારડી ફરે એવી વાણી ઉચ્ચારી : “હું કાગડાના મોતે મરીશ, કુતરાના મોતે મરીશ, રખડી રખડીને મરીશ, પરંતુ સંપૂર્ણ સ્વરાજ્ય લીધા વિના આશ્રમે પાછો નહીં ફરું.” માત્ર ૭૯ યુનંદા સત્યાગ્રહીઓની સાથે દાંડીકૂચનો પ્રારંભ કર્યો.

બાપુ જ્યાંથી નીકળતા ત્યાંથી ચપટી ધૂળ લોકો મસ્તકે ચઢાવતા હતા. એ જ મૂઠ્ઠીભર હાડકાંના માનવીએ મીઠાનો સફળ સત્યાગ્રહ કરીને બ્રિટિશના સામ્રાજ્યના પાયા હચમચાવી નાખ્યા. મહાત્મા ગાંધીજીની હાકલ સાંભળીને

અનેક વિદ્યાર્થીઓએ પોતાના પુસ્તકો ચોપાટીના દરિયામાં ફગાવીને મસ્તક પર ફફડ બાંધીને સત્યાગ્રહમાં ઝંપલાવ્યું હતું. ઘરોઘરમાં ગાંધીજી અને ગોખલેજીની છબી લગાડી લોકો નીચે લખતા હતા : ‘અમારા હિન્દના હીરા, શૂરા છે ગોખલે ગાંધી.’

ભારતને પોતાની વીરહાકથી બેઠું કરનાર સ્વામી વિવેકાનંદનું ચિંતન છે કે, ‘દરેક કાર્યના આરંભમાં મહાપુરુષોનો ઉપહાસ થાય છે. પછી વિરોધ થાય છે અને પછી તેમનો સ્વીકાર થાય છે.’ વિશ્વમાં જ્યારે હથિયાર, હિંસા અને હત્યાની બોલબોલા હતી ત્યારે દુશ્મનોના લોહીનું એક ટીપું પાડ્યા વિના મહાત્મા ગાંધીએ ભારતને આઝાદી અપાવી. રશિયામાં આઝાદી મળ્યા બાદ લેનિન રશિયાના પ્રથમ પ્રમુખ બન્યા, અમેરિકાને આઝાદી અપાવીને જ્યોર્જ વોશિંગ્ટન અમેરિકાના પ્રમુખ બન્યા, તુર્કસ્તાનને આઝાદી અપાવીને આતાતુર કમાલપાશા તુર્કસ્તાનના પ્રમુખ બન્યા. પરંતુ મૂઢી ઊંચેરા નીકળ્યા મહાત્મા ગાંધી કે ભારતને આઝાદી અપાવી, પણ પ્રમુખ ન બન્યા. આ છે ભારતની ગરિમા.

‘ચીડિયા સે મેં બાજ ગિરાઉં, બિલ્લીસે મેં શેર મરાઉં; સવા લાખ પે એક ચડાઉં, તબ ગોવિંદસિંહ નામ ધરાઉં’ની પ્રતિજ્ઞા સાથે શીખધર્મની ધુરા સંભાળનાર ગોવિંદસિંહના બે પુત્રો હતા. એકની ઉંમર ૫ વર્ષ અને બીજાની ૭ વર્ષની હતી. તે બંનેને મુસલમાન રાજાએ કેદ કર્યા અને ધર્મપરિવર્તન નહીં કરો તો મારી નાંખવાની ધમકી આપી. આ ધમકી આગળ ન ઝુકતાં બંને સિંહબાળોએ સાફ સાફ સુણાવી દીધું કે, ‘જાન ખાતર ધર્મ બદલવાનું કામ કાચરોનું છે.’

તેઓના આવા પ્રતિકારથી વિધર્મીઓ વધુ છંછેડાયા. મુસલમાનોએ બંનેને જીવતા મારી નાંખવા તેઓની ફરતે દિવાલ ચણવાની શરૂઆત કરી. જ્યારે દિવાલ ચણાતી ચણાતી નાના ભાઈના ગળા સુધી આવી ગઈ ત્યારે મોટો ભાઈ મુંઝારસિંહ રડવા લાગ્યો. તે જોઈને મુસલમાન રાજાએ કહ્યું : કેમ, થઈ ગયું ને શૂરાતનનું સૂરસૂરિયું ? બીક લાગી એટલે રડવા માંડ્યો ને ?”

ત્યારે તે સાત વર્ષના બાળકે ખુમારીભર્યા સ્વરોએ કહ્યું : “મોત ભાળીને રડે કે ડરે એ બીજા. હું તો એટલા માટે રડું છું કે મારો જન્મ નાના ભાઈ કરતા પહેલા થયો છે, પરંતુ ધર્મ માટે બલિદાન દેવાનું સૌભાગ્ય તેને

પ્રથમ મળ્યું !”

આ સિંહબાળો માટે શીખધર્મના કિરપાણ, કંગન, કેશ, કાંસકી અને કચ્છ એ પાંચનો આદેશ કક્કાથી કંઈક વિશેષ હતો. એ વિશેષતાના જ્ઞાને તેઓમાં એવી ગરિમા પ્રગટી કે હસતા મોંએ ધર્મ માટે પ્રાણની આહુતિ આપી દીધી.

ઈઝરાયલની પવિત્ર ધરતી પર વિદેશી વિધર્મીઓના ઘોડા ફરી વળ્યા હતાં. ચહૂદી ધર્મ અને પ્રજા જોખમમાં હતાં. વિશ્વના નકશા પરથી ઈઝરાયલનું નામ સ્મૃતિશેષ બની જાય એવું વાવાગોડું તેની સામે ઊઠ્યું હતું ત્યારે ત્યાંના સ્વપ્નદેષ્ટા વડાપ્રધાન શ્રીમતિ ગોલ્ડામેરે અમેરિકાની મુલાકાત લીધી. માત્ર આઠ ડોલર લઈને તે અમેરિકા ગયા હતા. પરંતુ ઠેકઠેકાણે પ્રેરક પ્રવચનો દ્વારા પ્રજાના દિલ જીતી લીધા. તેમણે વિદેશમાં વસતા પોતાના નાગરિકોને કહ્યું : “આપ ઈચ્છો છો કે સાત લાખની ચહૂદી પ્રજા વિશ્વમાંથી ભૂલાઈ જાય ને ભૂંસાઈ જાય ? આપ ઈચ્છો છો કે તેનો પ્રાચીન મહાન ચહૂદી ધર્મ નામશેષ થઈ જાય ? આપ ઈચ્છો છો કે તેની પ્રાચીન સંસ્કૃતિ સ્મૃતિશેષ થઈ જાય ? જો ના, તો આજે આ જ ક્ષણે કમર કસીને કંઈક નક્કર કરવાની જરૂર છે.” પરિણામ એ આવ્યું કે, તેની વાણી સાંભળવા માટે લોકોના પૂર ઉમટ્યા. ખોબલે ખોબલા ભરીને લોકોએ દાન આપ્યા. અઢી કરોડ ડોલર એકત્ર કરીને તે સ્વદેશ પાછા ફર્યા. દેશને શસ્ત્રોથી સજજ કર્યો અને તેને વિશ્વમાં અગ્નિ ક્રમે મૂકી દીધો. આજે કોઈની હિંમત નથી કે એ દેશ પર કરડી નજર કરી શકે. આજે ઈઝરાયલની ચહૂદી પ્રજા ચૌદ કરોડ મુસ્લિમોને ધ્રૂજાવી રહી છે.

પ્રથમથી જ ચહૂદી પ્રજા સને ૯૨થી લગભગ ૧૮૦૦ (૧૭૦૮ વર્ષ) સુધી અહીં-તહીં રખડતી રહી, પરંતુ તે જ્યાં જ્યાં ગઈ ત્યાં ત્યાં તેણે પોતાના ઈતિહાસ, ધર્મ તથા હિબ્રુ ભાષાથી સંસ્કારોને જીવંત રાખ્યા. જેને હિબ્રુ ભાષા ન આવડે

તેની સાથે કોઈ લગ્ન ન કરે. પેઢી દર પેઢી સંસ્કારો સાચવવા શાળાઓ કરી. આ પ્રજાને પોતાની માતૃભાષા, પોતાનો ઈતિહાસ અને પોતાનો ધર્મ કંઈક વિશેષ સમજાયો હશે, તો જ આવી ગરિમાથી તેઓ ઝઝૂમતા રહી શક્યા અને આખરે ઈઝરાયલ દેશ અસ્તિત્વમાં લાવી શક્યા.

જેનું કોઈ નથી, નથી માત કે નથી તાત, નથી કોઈ જીવનસાથી એવો સૈનિક સરહદે મા ભોમને માટે જીવની સાથે ખેલવાડ કરતો હશે ત્યારે એનામાં એવું શું ભરાઈ ગયું હશે કે મોતની સામે

“અંગ્રેજો ! તમે મને આજે ડબ્બો છોડાવો છો, પરંતુ યાદ રાખજો કે, એક દિવસ હું તમને આ દેશ ન છોડાવું તો મારું નામ મોહનચંદ કરમચંદ ગાંધી નહિ....!!!!”

બાથ ભીડીને લોહીના ખાબોચીયામાં આળોટતો એ જાતિ મરતા-મરતાંય દેશની આઝાદીને ઝંખે છે ?

હા, એનું કોઈ નહોતું. પરંતુ ભારતની ગરિમા, ભારતની અસ્તિમા એના લોહીમાં ખેલવાડ કરતી હતી.

એકવાર વિખ્યાત કેળવણીકાર કાકાસાહેબ કાલેલકર જાપાનની મુલાકાતે ગયા હતા. અહીં તેઓએ પુષ્પ સજાવટ અંગેનું પુસ્તક દુકાનદાર પાસે માંગ્યું. પરંતુ દુકાનદારે જે પુસ્તક આપ્યું તેનું બાઈન્ડીંગ ઢીલું થઈ ગયું હતું. તેથી કાકાસાહેબે બીજું પુસ્તક આપવા માટે વાત કરી. પણ દુકાનમાં એ પ્રકારનું એ એક જ પુસ્તક હતું. તેથી દુકાનદારે કહ્યું : “મારી પાસે આ પુસ્તકની બીજી નકલ નથી. બીજી સારી નકલ હું તમને મંગાવી આપીશ.”

પરંતુ કાકાસાહેબ પાસે ફરીવાર તે દુકાને જવાનો સમય નહોતો. તેથી ઢીલા બાઈન્ડીંગવાળું પુસ્તક જ આપી દેવા વાત કરી. ત્યારે દુકાનદારે તે આપવાની ના પાડી. કાકાસાહેબ કહે : “મને તે પુસ્તક પસંદ છે અને ઢીલા બાઈન્ડીંગનો મને કોઈ વાંધો નથી.”

ત્યારે દુકાનદારે કહ્યું : “સાહેબ ! માફ કરજો, આપને હું તે પુસ્તક આપીશ નહીં. એ પુસ્તક મારા દેશનું પ્રતીક છે. આવી નબળી બાંધણીવાળા પુસ્તકથી હું મારા દેશની પ્રતિષ્ઠાને ગ્રાંખપ નહિ લાગવા દઉં. તમે તમારું સરનામું આપો. કાલે બરાબર બાર વાગે મારો માણસ તમને પુસ્તક આપી જશે.”

બીજે દિવસે કાકાસાહેબ કાલેલકરને પુસ્તક વ્યવસ્થિત બંધાઈને મળી ગયું.

જાપાનના એ દુકાનદારને પોતાના દેશની ગરિમા હતી તો તેને કાળપ ન લાગે તે માટે તેના કાર્યમાં કેવી ચીવટ આવી ગઈ !

સ્વ ગરિમા :- ‘ભારત મારો દેશ છે.’

સમાજથી તરછોડાયેલા કોઈની સાથે મૈત્રીપૂર્ણ વ્યવહાર કરીએ,

➢ કોઈ નિરાધાર અથવા વિકલાંગને મદદ કરીએ,

“શ્રીજીમહારાજે આપણને સામા ધવરાવ્યા છે અને અર્ધી રાત આગલી અને અર્ધી રાત પાછલી એમ આપણને વાતો કરી પોતાનો મહિમા સમજાવ્યો છે. વળી, દર્શન અને પ્રસાદીનું સુખ પણ આપ્યું છે. માટે હવે આજ્ઞા-ઉપાસનામાં ગૂડિયું વાળવી નહિ અને ગૂડિયું વાળીએ તો મહારાજનો ખીલો લાજે.”

- કોઈને કદી દુઃખ ન પહોંચાડીએ,
- એકાકી અને વૃદ્ધ માટે થોડો સમય કાઢીએ,
- કોઈના આંસુ લૂછીએ,
- કોઈને ભયમુક્ત કરીએ,
- કોઈનો કાર્યભાર ઓછો કરીએ,
- કોઈના મુખ ઉપર

સ્મિત લાવીએ,

➢ પિંજરમાં કેદ કોઈ પક્ષીને મુક્ત કરીએ,

➢ કોઈના હૃદયમાંથી ગ્લાનિ અને હતાશા દૂર કરીએ,

ધિક્કારને બદલીએ પ્રેમમાં તો જીવન બનશે સ્વગરિમાથી ભર્યું ભર્યું...

શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ પણ સ્વગરિમાને સમજાવતાં પોતાના એક જીવન પ્રસંગની વાત કરતાં કહે છે :-

“પૂર્વાશ્રમમાં અમો જ્યારે ઘેર હતા ત્યારે અમે શેરડીનો વાઢ કર્યો હતો. તેની ખેતી માટે બળદ ખરીદવા અમે જોડિયા બંદર ગયા હતા. ત્યાં એક ડોશી પાસે બે બળદ હતા. અમે તેની કિંમત પૂછી ત્યારે ડોશીએ એક બળદની કિંમત સાઠ કોરી કહી અને બીજાની કિંમત ત્રીસ કોરી કહી. એટલે અમે તેને પૂછ્યું કે ‘આ બંને બળદ પહેલધારા, ધોળિયા, સરખા દાંતવાળા, પૂંછડે અને શિંગડે સરખા છે, છતાં કિંમતમાં આટલો ફેર કેમ ?’ એટલે તે ડોશીએ કહ્યું : ‘આ સાઠ કોરી કિંમતનો જે બળદ છે તે તો મારી ગાયનો સામો ધવરાવેલ વાછડો છે. એટલે સાઠ મણ ભાર હશે અને ગમે તેટલો ઢાળ હશે કે નદી આવશે પણ ગૂડિયું નહિ વાળે. અને આ ત્રીસ કોરીવાળો બળદ મેં વેચાતો આણ્યો છે, તેથી તેનો મને વિશ્વાસ નથી. આ કારણથી કિંમતમાં ફેર છે.’ પછી અમે તે પ્રમાણે કોરી ચૂકવી બંને બળદ ખરીદી લીધા. પછી તે ડોશી તે સામાં ધવરાવેલ બળદને છેડો વાળી, પગે લાગી કહેવા લાગી : ‘મારો ખીલો લજવીશ નહિ.’ એમ કહી તેની રાશ અમારા હાથમાં આપી.” એટલી વાત કરીને સ્વામીએ કહ્યું : “આ દૃષ્ટાંતનો સિદ્ધાંત એ છે કે શ્રીજીમહારાજે આપણને સામા ધવરાવ્યા છે અને અર્ધી રાત આગલી અને અર્ધી રાત પાછલી એમ આપણને વાતો કરી પોતાનો મહિમા સમજાવ્યો છે. વળી, દર્શન અને પ્રસાદીનું સુખ પણ આપ્યું છે. માટે હવે આજ્ઞા-ઉપાસનામાં ગૂડિયું વાળવી નહિ અને ગૂડિયું વાળીએ તો મહારાજનો ખીલો લાજે.”

વળી, સ્વામી એક બીજો પ્રસંગ જણાવતાં કહે છે :-

“જૂનાગઢમાં અમે એક દિવસ વેરાભાઈ તથા જોરા ભક્તને કહ્યું : ‘આલેસના નેસમાં ખીમા ટાલિયાનો દીકરો રહેવા ગયો છે, તેણે બે સારી ગાયો આપવા કહ્યું છે. તો તમે બંને જણા ત્યાં જઈને બે સારી ગાયો લઈ આવો. આપણી ગાયો હમણાં વસૂકવા આવી છે, તેથી જો બીજી ગાયો ન લાવીએ તો ઠાકોરજી દૂધ વિના રહે. માટે હમણાં જાઓ.’ અમારી આજ્ઞા થઈ એટલે વેરાભાઈ તથા જોરા ભક્ત ફરતાં ફરતાં આલેસના નેસડામાં આવ્યા. અહીં ખીમા ટાલિયાના દીકરે બે ગાયો તેમને આપી. પછી તે બંને નેસમાંથી ચાલ્યા. તે વખતે ભરવાડણ પાણી ભરવા ગઈ હતી. આ બંને ભગતો ગાયો લઈને જતા હતા ત્યાં ભરવાડણ તેમને સામી મળી અને પોતાની ગાયોને

લઈ જતાં જોઈ તેણે કહ્યું : ‘ભગત ! એ બંને ગાયો મારા ઝોકમાં પાછી લાવો.’ આ બંને ભક્તો વિચારમાં પડી ગયા. તેમણે કહ્યું : ‘અમને આ ગાયો તમારા ધણીએ જૂનાગઢ મંદિરમાં લઈ જવા સારું આપી છે.’ છતાં તે બાઈએ તો તેમને ફરી પોતાના ઝોકમાં લઈ જવાનો આગ્રહ રાખ્યો. તેથી તે ગાયોને દોરી બંને ભગતો પાછા વળ્યા. ઝોકમાં આવ્યા. તે ભરવાડણે પાછીનું બેડું હેઠું મૂક્યું. પછી તે બંને ગાયોને પગે લાગીને તેણે કહ્યું : ‘માવડિયું ! શિંગડે, પૂછડે કે પગે કોઈને મારશો નહિ અને નરવી રહેજો. વળી, ટાણે-કટાણે જ્યારે દો’વા માગે ત્યારે દો’વા દેજો, પણ નોંજણું માગશો નહિ. આ ઝોકની ગાયોએ ક્યારેય પગ ઊંચો કર્યો નથી અને ક્યારેય આ ઝોકની લાજ જવા દીધી નથી. માટે એમ વરતજો.’ આ પ્રમાણે બંને ગાયોને શિખામણના શબ્દો કહી તે બાઈ બંને ગાયોને પગે લાગી. પછી તે બંને ભક્તોને કહ્યું : ‘મારા વીરા ! હવે તમ તમારે આ ગાયો લઈ જાવ.’ આ બંને ભક્તોને આ બાઈનો ગાયો ઉપરનો પ્રેમ, પોતાના ઝોકની લાજ વગેરે જોઈ અત્યંત આશ્ચર્ય થયું.

જૂનાગઢ આવી તેમણે આ બધી વાત અમને વિસ્તારથી કહી. ત્યારે અમે કહ્યું : “સાંભળો ભગત ! ભરવાડણને પણ પોતાની ઝોકની લાજની ખેવના છે તો આપણે ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની ઝોકના છીએ. માટે આપણે પણ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની લાજ રાખવી જોઈએ.”

અહીં ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ વર્ણવેલ ઝોકની લાજ એટલે જ ભગવાન શ્રીહરિએ સ્થાપિત કરેલા સંપ્રદાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોની ગરિમા. તે હોય તો ગૂડિયું વળે જ નહીં. જીવન સીધી લીટીમાં જ રહે.

કાર્ય કેવું છે કે કેવું છે એના પર નજર ન નાખો. બસ, નજર ત્યાં જ રાખો કે એ કાર્ય મારે કેમ કરવું ! એ કાર્યમાં પૂરેપૂરી સિદ્ધિ કેમ હાંસલ કરવી એ વિચારશો તો તમને યાદ રહેશે - સ્વગરિમા...

અમેરિકામાં ગુલામીપ્રથાની નાબૂદી માટે ઝઝૂમી વિશ્વશાંતિનું નોબેલ પારિતોષિક મેળવનાર માર્ટિન લ્યૂથર કિંગ કહેતા : ‘You must set out to do a good job and do that job so well that a living or dead or the unborn couldn’t do it better. if it falls to your luck to be a street sweeper, go on out and sweep streets like Michelangelo carved marvles, sweep streets like Raphael painted pictures, sweep streets like Beethoven composed music and shakespeare wrote poetry. Sweep streers so well that all the host of heaven and earth will have a pause

and say here lives a great street-sweeper, who does his job well.’

અહીં તો આપણે સૌ શ્રેષ્ઠ કાર્ય કરવા માટે જ સર્જાયા છીએ અને પ્રત્યેક કાર્ય એવી રીતે કરો કે

જીવતા કે મૃત્યુ પામેલા કે ન જન્મેલામાંથી કોઈ તેને વધુ સારું ન બનાવી શકે. જો તમારા ભાગ્યમાં હાથમાં ઝાડું લઈ શેરી સાફ કરવાનું આવે તો નીકળી પડો અને તે શેરી પણ એવી રીતે સાફ કરો કે જાણે માર્શલ એન્જેલો શિલ્પ તૈયાર કરી રહ્યો હોય, રાફેલ ચિત્ર દોરી રહ્યો હોય, બિથોવન સંગીત બનાવી રહ્યો હોય કે શેક્સપીયર કવિતા લખી રહ્યો હોય. તે શેરી એવી રીતે વાળો કે તમને જોઈ પ્રત્યેક પૃથ્વીવાસી અને સ્વર્ગવાસી ધડીક થંભી જાય અને બોલી ઊઠે કે, “જુઓ, જુઓ, અહીં એક મહાન શેરી વાળનારો છે, જે તેનું કાર્ય સારી રીતે કરી રહ્યો છે.”

હા, ક્યારેક મન દગો દે, અવળી આંટી નાખી અને માયા પોતાનો ખેલના પાસા ફેંકે, મન કુવિચારને પંથે આગળ જ વધતું રહે, તો એટલો વિચાર અચૂક કરજ્યો કે ‘હું કોનો આશ્રિત છું...’ સાવધાન...!!! અને તત્પર બની મન અચૂક પાછું વળી જશે.

ભગવાન શ્રીહરિ લોચા પ્રકરણના ત્રીજા વચનામૃતમાં કહે છે :- “જેને ભગવાનનો ને સંતનો માહાત્મ્યજ્ઞાને સહિત નિશ્ચય હોય તેથી ભગવાનને અર્થે ને સંતને અર્થે શું ન થાય ? એને અર્થે કુટુંબનો ત્યાગ કરે, લોકલાજનો ત્યાગ કરે, રાજ્યનો ત્યાગ કરે, સુખનો ત્યાગ કરે, ધનનો ત્યાગ કરે, સ્ત્રીનો ત્યાગ કરે અને સ્ત્રી હોય તે પુરુષનો ત્યાગ કરે. એમ કહીને પછી આ સર્વે હરિભક્તની વાર્તાઓ એકબીજા કેડે કરી. ગામ ડડુસરવાળા રજપુત ગલુજી તથા ધર્મપુરવાળા કુશળકુંવરબાઈ તથા પર્વતબાઈ તથા રાજબાઈ તથા જીવુબાઈ તથા લાડુબાઈ તથા મોટા રામબાઈ તથા દાદાખાચર તથા માંચો ભક્ત તથા મૂળજી બ્રહ્મચારી તથા ભુજવાળા લાધીબાઈ ને માતાજી તથા મુક્તાનંદ સ્વામી તથા

“સાંભળો ભગત ! ભરવાડણને પણ પોતાની ઝોકની લાજની ખેવના છે તો આપણે ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની ઝોકના છીએ. માટે આપણે પણ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની લાજ રાખવી જોઈએ.”

વાળાક દેશનો આહીર પટેલ સામત તથા ગામ માનકુવાના મૂળજી તથા કૃષ્ણજી તથા વાળાક દેશમાં ગુંદાળી ગામના બે કાઠી હરિભક્ત ઈત્યાદિક જે સત્સંગી તેમણે ભગવાનને અર્થે ને સંતને અર્થે જે જે કર્યું તેને વિસ્તારીને કહેતા હવા.”

એકવાર ભુજના વિધવા કાયસ્થ ભક્ત લાધીબાઈને શ્રીજીમહારાજે કહ્યું : “તમે નવોઢાનો વેશ સજીને ભીડના નાકેથી માથે બેડું મૂકી અહીં અમારી પાસે આવો.”

તે સમયમાં રૂઢિચુસ્ત જમાનામાં એક વિધવા સ્ત્રીએ આ રીતે જાહેરમાં નીકળવું તે અતિ કઠિન કામ હતું; પરંતુ લાધીબાઈએ તેમ કર્યું. રસ્તામાં લોકો પૂછતાં કે, “અરે, લાધી! આ કોનું ઘર માંડ્યું?” ત્યારે લાધીબાઈ કેફથી કહેતા કે, “ભગવાન સ્વામિનારાયણનું.”

આમ, ગરિમા હોય તો લોકલાજ પણ નડતી નથી અને અંતરમાં અખંડ આનંદ રહે છે.

ભારપટોળીના ખીમા વાઘની પત્નીને એક બ્રાહ્મણે વાત કરી : “બહેન! તમારા ધણીને બહુ દુઃખના દા'ડા આવે એમ લાગે છે!”

“કેમ ભૂદેવ આમ બોલો છો?” તે બાઈએ પૂછ્યું.

ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો : “તમારા ધણીને શનિની સાડા સાતની પનોતી લોઢાના પાયે બેસવાની છે. તેમાં તો ગામતરાં કરીને મરી જશે ત્યારે માંડ પૂરું થશે.”

આ સાંભળી ખીમા વાઘની પત્ની નિષ્ઠાની ખુમારીના રણકાર સાથે બોલી : “જા ભામટા! સાડા સાતની પનોતી તો તમને બેઠી લાગે છે; કેમ જે, ગુજરાતમાં ખાવા ભેગો ન થયો તે રખડતો રખડતો અહીં કાઠીયાવાડ સુધી લાંબો થયો છે. હું તો મારા ધણીને હમણા દહીં ને રોટલો આપીને આવી છું. તે જમીને નિરાંતે સૂઈ ગયો હશે! માટે ઉપાડ તારા લબાચા, નહીં તો લાકડીએ લાકડીએ મારીને ગામવાળા બહાર કાઢી મૂકશે.”

જો ગરિમા હોય તો આવી નિષ્ઠા દૈઢ થાય છે. આવી જેને ગરિમા હોય તેને ઈષ્ટદેવ વિના કોઈનો ભાર પણ રહેતો નથી અને કોઈનો ભય પણ રહેતો નથી.

ગઢડાના ખીમાસુતારને ડગાવવા માટે તાંત્રિકે અનેક પ્રકારના અભિચાર પ્રયોગો કર્યા છતાં ખીમા સુતારે તેને કઠી દીધું : “મારા ગળામાં સ્વામિનારાયણ ભગવાનની કંઠી છે. અમારે તો સ્વામિનારાયણના રખવાળા છે. તેથી તારા જંત્ર-મંત્રો મને કંઈ નહિ કરી શકે.”

ખીમા સુતારની આ વાતથી તાંત્રિક વધુ છંછેડાયો. તેના મંત્રેલા દાણાની ખીમા સુતાર પર કોઈ અસર ન થઈ. તે દાણા રાંધીને ભગવાન શ્રીહરિને ધરાવીને ખીમાભક્ત જમી ગયા

ત્યારે આ ભક્તની નિષ્ઠા જોઈ તે તાંત્રિક સાધુ બની ગયા. શ્રીજીમહારાજે તેઓનું નામ ‘શૂન્યાતીતાનંદ’ પાડ્યું હતું. તેમણે સુરતમાં શિખરબધ્ધ મંદિર બંધાવ્યું હતું.

જૂનાગઢ જિલ્લાના સોરઠ પ્રદેશના સીમાસી ગામમાં એક મોચી ભક્તનો પુત્ર બીમાર પડ્યો. આઠ દિવસ અન્નજળ વિના વીતાવ્યા. ગામના માણસોએ કહ્યું : “આને માટે દોરો-ધાગો કરાવો, કાં દાણા જોવરાવો કાં ડાકલા બેસારો; એમ નહીં કરો તો આનો દેહ પડી જશે.” ત્યારે એ મોચી ભક્તે કહ્યું : “ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની જેવી મરજી હશે એમ થશે. આવરદા હશે તો રહેશે, નહિતર ભગવાન શ્રીહરિ પોતાના ધામમાં તેડી જશે.”

સૌ લોકોએ ઘણું સમજાવ્યું પણ ડાકલાં કે દોરા-ધાગા માટે એ તૈયાર ન થયા. તેણે ખૂબ ટક્કર ઝીલી. સૌએ ખૂબ ભય બતાવ્યો, પરંતુ તેઓ મક્કમ રહ્યા. છેવટે એ છોકરાને શ્રીજીમહારાજે દર્શન દર્શને બિમારીથી મુક્ત કર્યો.

આમ, ગરિમા હોય તો સાંસારિક આધિ, દૈહિક વ્યાધિ અને આર્થિક ઉપાધિમાં પણ નિષ્ઠા દૈઢ રહે છે.

એકવાર ભગવાન શ્રીહરિ પંચાળા પાસે આવેલા બાલાગામ પધાર્યા હતા. અહીં એક બાઈ હરિભક્તે શ્રીજીમહારાજને કંઈક સેવા આપવી છે તેવી વાત કરી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે તેને કહ્યું : “તમને જે વ્હાલું હોય તે આપો.”

આ સાંભળી બાઈએ પોતાના બે દીકરાઓને ભગવાન શ્રીહરિ સમક્ષ ઊભા રાખી કહ્યું : “મને જીવનમાં સૌથી વ્હાલા આ બે પુત્રો છે. તે આપને હું અર્પણ કરું છું.” અને તે બાઈએ પોતાના બંને વ્હાલસોયા દીકરા શ્રીજીમહારાજને સાધુ થવા અર્પણ કરી દીધા. ભગવાન શ્રીહરિએ તે બંનેને દીક્ષા આપી ‘પ્રસાદાનંદ સ્વામી’ અને ‘દહરાનંદ સ્વામી’ એવા નામ પાડ્યા.

મેનાવતી અને મદાસલાને પણ માત કરે એવી આ બે પરમહંસોની જનેતાના કાળજે ભગવાન શ્રીહરિના મહિમાની ગરિમા કેવી ઘૂંટાઈ હશે કે પોતાના ઘડપણનો પણ વિચાર કર્યા વિના બંને આધારો શ્રીજીમહારાજને સોંપી દીધા.

ધંધુકા પાસે સુંદરિયાણા ગામમાં હેમરાજશા શેઠ વૈષ્ણવભક્ત રહેતા હતા. પોતે પ્રત્યેક એકાદશીએ નકોરડો ઉપવાસ કરી, એક મણ ચોખ્ખું ઘી સાથે લેવડાવી ધંધુકા જતા. ત્યાં બારસના પારણામાં એક મણ ઘીના સાકરિયા લાડુનો રાજભોગ ઠાકોરજી સમક્ષ ધરવો એ એમનો નિયમ હતો. તેમને સ.ગુ. શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીના પ્રસંગથી સત્સંગ થયો

હતો.

આ વાતના વાવડ વૈષ્ણવ હવેલીના ગોસાંઈજીના કાને પહોંચ્યા. પણ શેઠને મનાવી લેવાની આશાએ સુંદરિયાણા આવી, તેમણે આઠ ટોપલા ભરી, ઉત્તમ પકવાનો પ્રસાદરૂપે હેમરાજશાના ઘરે મોકલ્યા. શેઠે આ પ્રસાદ તરત જ પાછો મોકલ્યો. અનાદરથી નહીં, પરંતુ આ તેમને છેતરવાની યુક્તિ હતી તેથી. આ જોઈ ગોસાંઈજીના હૈયે પારાવાર વેદના થવા લાગી. હેમરાજશા શૂરવીરતાથી એક ટેક રાખીને ભક્તિ કરતા રહ્યા અને થોડા વર્ષનો ટૂંકો સમય સત્સંગ અર્થે વીતાવી, ભગવાન શ્રીહરિના અક્ષરધામમાં સિધાવ્યા. ધામમાં જતા પહેલા હેમરાજશાએ પોતાના પુત્રો વનાશા, પૂંજાશાને કહ્યું હતું કે, “દીકરાઓ ! સત્સંગની ટેક આજીવન રાખીને શ્રીજીમહારાજને રાજી કરી લેજો.”

પુત્રોએ આ વચન શિર સાટે રાખ્યું. શેઠનું કારજ કુટુંબની શાખ પ્રમાણે યોજાયું. ‘બંને ભાઈઓની લાજ લેવાનો અને સત્સંગ મુકાવી દેવાનો અવસર આનાથી રૂડો બીજો ક્યારે મળશે ?’ એમ વિચારી સત્સંગદેધી નાત આગેવાનો સુંદરિયાણા દોડી આવ્યા. બંને ભાઈઓને ધમકી આપવા માંડી : “પૂંજાશા ! તમારા પિતાનું કારજ બગડે નહીં ને નાત સારી રીતે જમે તેમ કરવું હોય તો હવે સત્સંગનો પક્ષ મૂકવો પડશે. નહીંતર પકવાન રખડશે ને વૃદ્ધ ડોસાનું કારજ પણ બગડશે. તમારી આબરુ જશે તે નફામાં. માટે સ્વામિનારાયણની કંઠી તોડી ફરી વૈષ્ણવી દીક્ષા લઈ લો.”

પૂંજાશા કંઈ બોલે તે પહેલા તો વનાશા બોલી ઊઠ્યા : “અમને નાતનો કોઈ ભય નથી. આ તો શિરસાટાની વાત છે.”

શેઠિયાઓ ભાઈઓનું હીર પારખી અપમાન ગણી ગયા અને જાણે ઉપકાર કરતા હોય તેમ કરી કહ્યું : “તો એક જ દિવસ કારજ ટાણે કંઠી કાઢી નાખજો ને બીજે દિવસ પહેરી લેજો, બસ ? નહીં તો નાત બહાર થશો, તો દીકરા-દીકરી ક્યાં પરણાવશો ?”

“એ ચિંતા તમારે કરવાની જરૂર નથી.” પૂંજાશાની આંખોએ રતાશ પકડી : “દીકરા-દીકરીનો વહેવાર ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણને શરણે સોંપી દીધો છે. કુંવારા રહેશે તો ત્યાગી થઈને ભગવાન ભજશે, તેમાં ઊલટું તેમનું ભલું થશે. આ સંસારમાં આમેય શું સાર છે.”

મહાજનના પગતળેથી ધરતી જાણે સરકી રહી હતી. છતાં છેલ્લો પાસો ફેંકી જોવાની લાલચ તેઓ રોકી શક્યા નહીં. તેઓએ કહ્યું : “ડોસાનું કારજ બગડે તેનો અપયશ શું કરવા લો છો ? એક દિવસ માટે જ કંઠી મૂકવાનો સવાલ છે, કદાચ એ પણ ન થાય તેમ હોય તો એક ઓરડામાં તમે ભાઈઓ પૂરાઈ રહો અને અમે જાહેર કરીએ કે બધાએ કંઠી તોડી નાખી છે !

બીજી બાજુ આખી નાત જમાડ્યાનો જશ મળશે...”

પૂંજાશા ઊભા થઈ ગયા. મહાજનને અટકાવતાં વચ્ચે જ બોલી ઊઠ્યા : “એ કરતા તો મરવું બહેતર છે !”

“તો તમારે ભોગવવું પડશે, પૂંજાશા !”

“ભોગવી લઈશું મહાજન ! ભગવાન રાખવા એક કરતા હજાર જનમ કુરબાન છે.” પૂંજાશાએ પીઠ વાળી લીધી.

મહાજનના કાગળો ધંધુકાથી રવાના થયા. ગામોગામ ખબર ફેલાઈ ગઈ કે હેમરાજશાના કારજમાં જમવા જશે તે નાત બહાર ગણાશે.

શ્રીજીમહારાજને આ બનાવની જાણ કરવામાં આવી. ભગવાન શ્રીહરિ સંતો-ભક્તોને કહે : “ધન્ય છે પૂંજા શેઠ અને વના શેઠને ! સંતો ! ચાલો, આપણે તેમના પિતાના કારજમાં જઈએ. આપણે જ તેમની નાત.”

વસંતપંચમીનો શુભ દિવસ જોઈ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ સંતો-હરિભક્તોના સમુદાય સાથે વૈદ્યરાજના કારજ નિમિત્તે સુંદરિયાણા પધાર્યા. રોજ જુદાં જુદાં પકવાનોની રસોઈ શ્રીજીમહારાજ જાતે પીરસવા નીકળતા. હેમરાજશાનું આ કારજ સંપ્રદાયના ઇતિહાસમાં સોનેરી અક્ષરોથી અંકિત થઈ ગયું

વનાશા, પૂંજાશાને સંપ્રદાયમાં સત્સંગના પક્ષની કેવી ગરિમા હશે કે આવા વિષમ સંજોગોમાં પણ નિષ્ઠા ડગી નહીં !

■ સ.ગુ. શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામી કહે છે :

‘શીદને રહીએ કંગાલ રે સંતો,
જ્યારે મળ્યો મહામોટો માલ રે સંતોઃ;
પૂરણ બ્રહ્મ પુરુષોત્તમ પામી,
ખામી ન રહી એક વાલ;
અમલ સહિત વાત ઓચરવી,
માની મનમાં નિહાલ રે સંતોઃ’

નેનપુર ગામના એક દેવજી ભગતનો એકનો એક યુવાન દીકરો ધામમાં જાય ત્યારે પણ સાકર વહેંચે એ સમજણ આ સંપ્રદાયમાં ઉતરી છે. ઘરે ખાટી છાશ ને સૂકો રોટલો હોય કે ખાવા પૂરતું ધાન ન મળે, પહેરવા પૂરતું વસ્ત્ર ન મળે, રહેવા યોગ્ય સ્થાન ન મળે તેવા સંજોગોમાં પણ આ શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના અનુયાયી બુલંદ અવાજે ગર્જના કરતા જ રહે છે :

‘અણચિંતવી થઈ આનંદ હેલી રે,
તેમાં ચાલ્યો અમૃત રસરેલી રે;
તેમાં પડ્યા સાકરના કરા રે,
વરસ્યા મોતીડાના મેઘ ખરા રે.’

(પુરુષોત્તમ પ્રકાશ : પ્ર. ૫૦)

ભગવાનની પ્રાપ્તિના બળે સૌની કલ્યાણની કંગાલિયત તો ટળી ગઈ હતી, પરંતુ વ્યવહારિક કંગાલિયત પણ દૂર

હડસેલાય ગઈ હતી. સૌ બસ... શ્રીજી અમલમાં રાતામાતા થઈને ગાતા રહે છે :

**‘રાંકપણું તો રહ્યું નહિ, કોઈ મ કે’શો કંગાલ;
નિરધનિયાં તો અમે નથી, મહા મળીયો છે માલ.’**

(નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય : સારસિદ્ધિ - ક. ૪૮)

ભાદરા ગામના ડોસા ભગતની લૌકિક પરિસ્થિતિ એવી હતી કે ભોજનમાં સૂકો રોટલો ને ખાટી છાશ જ રહેતા. છતાં ભગવાન શ્રીહરિની પ્રાપ્તિની ગરિમાને કારણે એ દુઃખ નજરમાં જ આવતું નહિ. કોઈકે પૂછ્યું પણ ખરું કે, “ડોસા ભગત! આ શું લૂખું ખાઓ છો?” ત્યારે તેઓએ નિર્ભયપણે કહ્યું : “લૂખું ખાય તે હરામ ખાય. લૂખું તો જગત ખાય છે. હું તો કોળિયે કોળિયે ‘સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ...’ બોલતો અને તેમને સંભારતો જમું છું.” આવો ભગવાનના ભજનના મહારસનો કેફ હતો.

***

તમે જો માનતા હો કે તમે હારશો, તો તમે હારી જ જવાના.
તમે જો માનતા હો કે તમારામાં હિંમત નથી, તો તમે કાયર જ રહેવાના.

તમને જીતવું તો ગમે જ, પણ તમે એવું વિચારતા હો કે તમે જીતી નહિ શકો;

તો ખાતરી રાખો કે તમે નહિ જ જીતી શકો.

■ સફળતાનો પાયો છે : આત્મવિશ્વાસ.

જિંદગીની દોડ જીતનાર હંમેશા શક્તિશાળી જ હોય એવું જરૂરી નથી. પણ જેણે જીતવાનો સંકલ્પ કરી આરંભ કર્યો હોય તે જ જીતે છે.

સવા સો કરોડ લોકો એકસાથે એક જ સપનું જુએ છે. એક દેશ વિશ્વકપ માટે બીજા ૨૮ વર્ષ રાહ જુએ છે. સપનું પૂરું થવામાં માત્ર ચંદ ઘડીઓની જ વાર છે. પલકારામાં ૮૦ મીટરની બાઉન્ડ્રી પાર કરીને બોલ જ્યારે સ્ટેન્ડમાં પડે છે. બોલને લક્ષ્ય પર પહોંચાડનાર વ્યક્તિ ધારદાર આંખોથી તેને પડતો જુએ છે. આખું સ્ટેડિયમ વિજયનાદ કરે છે. તેના ચહેરા પર કોઈ હાવભાવ નથી. થોડી સેકન્ડ્સ પછી તે મલકે છે, પછી જાણે વિજયનું અક્રહાર્ય. કરોડો લોકોની ઊર્જાનો સરવાળો દેશને હાઈવોલ્ટેજ પાવરથી આજી નાખે છે. જે દેશમાં ક્રિકેટ ધર્મ હોય એ દેશના લોકોને વર્લ્ડકપથી ઓછું કંઈ ખપતું નથી. વિશ્વકપ મેળવવો એ આખા દેશનું સહિયારું સ્વપ્ન હતું. દેશના સપનાને સાકાર કરવા માટે એક માણસ જીદ કરીને દુનિયા બદલી નાખે છે. એ જીદ કરનાર બીજું કોઈ નહિ, પણ રાંચીનો છોકરો મહેન્દ્રસિંહ ધોની હતો.

સફળતાને કોઈ સવાલ નથી કરતું પણ નિષ્ફળતાને હજાર કારણો હોય છે. મહેન્દ્રસિંહ ધોની સફળ ક્રમાન છે. રાંચી

જેવા નાના શહેરમાંથી આવનારા ધોનીએ કરોડો ભારતીયોના દિલોદિમાગ પર રીતસર રાજ સ્થાપિત કરી દીધું. રાજકારણ અને બિઝનેસ ઉપરાંત રમતજગતમાં પણ કોદાસૂજથી જ નિર્ણયો કરનાર વ્યક્તિ સફળ થાય છે એ વાત ધોનીએ સાબિત કરી દીધી. વીસમી સદીની શરૂઆતમાં હિન્દુસ્તાનની પ્રજાએ આઝાદીનું સપનું જોયું અને મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી નામના નેતા પર ભરોસો મૂક્યો. જિંદી ગણાતા ગાંધીજીએ સત્યાગ્રહનું શસ્ત્ર વાપર્યું અને અંગ્રેજોને જૂકાવ્યા. ગાંધીજીના નિર્ણયોમાં અનેક વખત અનેક પૂરંધરોએ શંકા વ્યક્ત કરી હતી. રમે એવું ન માનતા કે આ ગાંધીજીની અને ધોનીની સરખામણી છે ! સવાલ પોતાના લક્ષ્યને વળગી રહેવાનો અને અનુભવ અને જ્ઞાનને આધારે અડગ રહીને નિર્ણય લેવાનો છે. જીદ કરીને જીત મેળવવાનો છે. તમે નિર્ણયો લો છો એ વખતે તમે સાચા છો એવું લોકો નથી માનતા. તમે સફળ થાવ પછી જ તમે સાચા હતા એવું લોકો સ્વીકારે છે.

ધોનીએ માત્ર ક્રિકેટને જ નહિ, પણ ભારતીય રમતજગતને જોવાની દૃષ્ટિ જ બદલી નાખી છે. સચીન તેંડુલકરે જ્યારે આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ રમવાની શરૂઆત કરી ત્યારે ધોની માત્ર ૮ વર્ષનો હતો. જ્યારે ક્રિકેટ પર મોટા શહેરોના ખેલાડીઓનો જ કબજો હતો ત્યારે ધોનીએ પસંદગીકારોને મજબૂર કર્યા. વિકેટકીપર ધોની કક્ષાન બન્યો ત્યારે ભારતીય ટીમમાં તેના કરતાં સિનિયરોની સંખ્યા ઘણી વધુ હતી. સિનિયરોના માન સાથે તેણે એવી રીતે સુકાન સંભાળ્યું અને રણનીતિ બનાવતો ગયો અને ટી-૨૦ વર્લ્ડકપમાં જીત મેળવ્યા પછી કેપ્ટન ફૂલ ઈન્ડિયાનો મોસ્ટ ફેવરિટ સ્ટાર ક્રિકેટર બની ગયો. આગળ આઈસીસી વિશ્વકપના નિશાન પરથી તેણે ધ્યાન નહોતું હટાવ્યું. ૨૦૦૭ના વર્લ્ડકપમાં ભારતનો સૌથી ખરાબ દેખાવ થયો અને ૨૦૧૧માં ભારત વર્લ્ડકપ જીત્યું એ ચાર વર્ષના અંતરમાં જો કોઈ મોટો ફેરફાર હોય તો મહેન્દ્રસિંહ ધોનીની કપ્તાની. પરફોર્મર અને લીડર વચ્ચે ભેદ છે. તેંડુલકર એ પરફોર્મર છે, લીડર નથી. ધોનીમાં એ બંનેનું રેર અને અદ્ભુત કોમ્બિનેશન છે અને વળી પાછું સંતુલિત લીડરશીપનો સૌથી મોટો ગુણ એ છે કે એ પોતે જાતે જ ઉદાહરણરૂપ બને. ફાઈનલ મેચમાં ધોનીએ જરૂર પડ્યે લીડર પોતે મેદાનમાં ઉતરવું પડે અને પરફોર્મ કરવું પડે એનો પણ ઉત્તમ નમૂનો આપ્યો. આખી મેચ દરમિયાન તેણે પોઝિટિવ રહીને મેચને ભારતની બાજુ ફેરવી નાખી. રમતના તમામ નિયમોનો ઉપયોગ અને ખાસ તો યોગ્ય સમયે ઉપયોગ એ કોઈપણ સફળ જીવનની ખાસિયત છે. તમે જે ક્ષેત્રમાં હો તેના નિયમો જાણી લેવા જરૂરી છે. આપણે ત્યાં એક તળપદી કહેવત છે કે ‘બુદ્ધિ કોઈના બાપની થોડી છે?’

પરમાત્માએ દરેકને બુદ્ધિ આપી છે પણ તેનો ઉપયોગ કરીને સફળતા મેળવવી એ સૌથી અગત્યની વાત છે.

❖ રોમમાં જાહેર સ્થળોએ મહાપુરુષોના પૂતળા મૂકવાની કાર્યવાહી ચાલતી હતી. ત્યારે કોઈએ કેટોને પૂછ્યું : “આ બધા બાવલાઓમાં તમારું બાવલું કેમ નથી ?”

કેટોએ જવાબ આપ્યો : “ભવિષ્યમાં કોઈ એમ પૂછે કે આ કેટો કોણ છે ? તેનું બાવલું અહીં શા માટે મૂક્યું છે ? એના કરતા કોઈ એમ પૂછે કે ‘કેટોનું બાવલું કેમ નથી મૂકાયું’ તેવું હું ઈચ્છું છું.”

હા..., એ કેટોએ સ્વગરિમા કેટલી ઊંચી અદા કરી હશે કે એને ખુદ એનું સ્વમાન હતું. ખરેખર કાંઈક રમત ખેલો, કાંઈ જિંદગી સાથે ખેલ નાખો તો એવો કે એની ગરિમાની ગરમી અન્યને પણ લાગે....!!

❖ ❖ ❖ ❖

જામનગરની બાજુમાં મેડી (જગા) નામનું એક નાનકડું ગામ છે. શ્રીજી સમકાલીન સમયમાં તે ગામમાં સંતો સત્સંગ કરાવવા ગયા હતા. દરરોજ ગામના ચોરે સંતો કથા કરે અને મુમુક્ષુઓ સાંભળવા આવે.

એક દિવસ પટેલનો દીકરો હીરો પણ કથા સાંભળવા આવ્યો. સંતો શ્રીહરિનો મહિમા કહેવા લાગ્યા, તેથી મુમુક્ષુ એવા હીરાના હૃદયમાં તે શબ્દો ઉતરવા લાગ્યા અને ભગવાનપણાનો નિશ્ચય થઈ ગયો.

પછી તો દિવસે પણ સંતો પાસે આવવા લાગ્યો અને સત્સંગ કરવા લાગ્યો. પછી વર્તમાન ધારણ કરી કંઠી પહેરી પૂજા કરવાનો નિયમ લીધો.

નિયમની દૃઢતા કરાવી સંતો બીજા ગામડાઓમાં ગયા, એટલે હીરા ભક્ત પૂજા-પેટી લઈને ઘેર આવ્યા. સવારે નાહીને પવિત્ર થઈ પૂજા ખોલી, માળા ફેરવવા લાગ્યા, ત્યાંતો જમ જેવો તેમનો બાપ જાગ્યો અને હીરા ભક્તને પૂજા કરતા જોઈને ત્રાડુક્યો : “એલા એય હીરયા ! આ ધર્તીજ કોણે શીખવાડ્યું ? બંધ કર, બંધ કર, તારું ટીખળ. મારો છોકરો થઈને પૂજા-પાઠ કરે છે ? હજુ તો વેંત જેવડો છે ત્યાં ભગત થઈ જાઉં છે. ?” આ રીતે બોલતો બોલતો હીરાભક્ત પાસે આવીને પૂજાની મૂર્તિઓ લઈ ફાડી નાખી અગ્નિમાં બાળી નાખી. આ રીતે નરપિશાચ બાપે ભગવાનની મૂર્તિઓ બાળી દીધી તેથી હીરા ભક્તને પારાવાર દુઃખ થયું અને તે દિવસે જમ્યા નહિ.

બીજા દિવસની સવારે પવિત્ર થઈને માનસીપૂજા કરીને ધૂન બોલતા હતા ત્યાંતો પેલો નરાધમ આવીને મારવા મંડી પડ્યો. જેમ જેમ પેલો મારે તેમ તેમ હીરા ભક્ત જોર જોરથી ‘સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ...’ બોલવા લાગ્યા, તેથી તેમના બાપને વધારે ક્રોધ ચઢ્યો અને નાના બાળુડાને

પકડી ગાડીમાં બેસાડી વાડીએ લઈ ગયો.

ત્યાં તે નરાધમે ગાડા ઉપર ભર (ઘણું વજન) ભરી હીરા ભક્તને બળદને ગળે બાંધવાના જોતરે બાંધી દીધો અને તે પિશાચ બોલ્યો : “એય હીરીયા ! હું હિરણ્યકશિપુ છું, માટે કાન ખોલીને સાંભળી લે. તારા સ્વામિનારાયણનું નામ લેવું બંધ કરી દે, નહિતર ગાડું ઉલાળીને તને મારી નાખીશ, બોલ નામ લેવું બંધ કરે છે કે પછી ભર ઉલાળું ?”

ત્યારે હીરા ભક્તે ખરેખરા હીરા (ડાયમંડ) જેવા મજબૂત બનીને જવાબ આપ્યો : “હે પિતા ! તમો હિરણ્યકશિપુ છો, તો પછી હું પ્રહલાદ છું. સાંભળી લો, મારા દેહમાં જ્યાં સુધી જીવ હશે ત્યાં સુધી સ્વામિનારાયણ ભગવાનનું નામ લેવાનું હું બંધ નહિ કરું; તમારે જે કરવું હોય તે કરવા માંડો.”

બાર વર્ષના બાળુડાની આવી હિંમતભરી વાણી સાંભળી, નરાધમ બાપે જોરથી ગાડાને ઉલાળી નાખ્યું, તેના કારણે કોમળ અંગવાળા હીરાભક્તના ગળામાં જોતરનો ફાંસો બેસી ગયો, તેથી હરિસ્મરણ કરતાં કરતાં મૂર્છા પામી ગયા. તે સમયે અનંતમુક્તોને લઈને ભગવાન સ્વામિનારાયણ પધાર્યા. હીરાભક્તને દર્શન દઈને કહ્યું : “હે હીરા ! મારા માટે તેં અનેક દુઃખો સહન કર્યા અને મૃત્યુનો પણ સ્વીકાર કર્યો છે માટે તારે જે જોઈએ તે વરદાન માગી લે, તું કહેતો હોય તો તને અમર બનાવી દઉં. તું કહેતો હોય તો તને ઈંદ્રજેવો વૈભવ આપી દઉં, અરે તું કહેતો હોય તો તને મારું ધામ આપી દઉં અને બળીરાજની જેમ તારો સેવક બની જાઉં. બોલ, તારે શું જોઈએ છે ? જલ્દી માગી લે.” આ રીતે બોલતાં બોલતાં શ્રીહરિની બન્ને આંખોમાંથી આંસુઓ પડવા લાગ્યા.

ત્યારે શ્રીહરિનાં દર્શનથી પીડા નાબુદ થઈ છે એવા હીરા ભક્ત બન્ને હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરી કહેવા લાગ્યા : “હે પ્રભુ ! આ નાશવંત લોકમાં મારે રહેવું નથી તેમજ મોહ ઉત્પન્ન કરનાર ભોગોની મને ઈચ્છા નથી. મારે તો આપની સેવામાં જ નિરંતર રહેવું છે. માટે મને તમારી સાથે લઈ જાઓ.”

આવું હીરાભક્તનું કહેવું સાંભળી, શ્રીહરિની ઈચ્છાથી તુરંત તેમનો દેહ પડી ગયો અને દિવ્ય તનુ ધારણ કરીને વિમાનમાં બેસી અક્ષરધામમાં પહોંચી ગયા.

પિતાની મારી નાખવા સુધીની ધમકીઓ છતાં તેણે સ્વામિનારાયણ નામ ન મૂક્યું. છેવટે હિરણ્યકશિપુ જેવા તેના પિતાએ તેને ગાડાના જોતરે ગળા ફાંસો આપી ગાડું ઉલાળીને મારી નાખ્યો, છતાંય તેના મુખમાંથી નીકળેલો છેલ્લો શબ્દ હતો : ‘સ્વામિનારાયણ’

નથી સમજાતું આ બાળકોમાં આટલું સત્ત્વ ક્યાંથી આવ્યું ? કે જેણે મોતનું પણ માથું કાપી લીધું.....!!

સૌરાષ્ટ્રમાં ઉપલેટાથી પોરબંદર જતી રેલ્વે લાઈન ઉપર

સુપેડી નામનું એક ગામ આવે છે, તે ગામમાં સહજાનંદી પ્રહ્લાદ થઈ ગયા છે. તે ભક્તનું નામ હતું ‘ડાહ્યો.’ ડાહ્યા ભક્ત ખરેખર ડાયા હતા.

એક વખત સુપેડી ગામનો સંઘ ગંગાજીની યાત્રા કરવા જતો હતો. તે સંઘમાં ગામના રામજી પટેલના બે પુત્રો પણ હતા. મોટાનું નામ રવજી અને નાનાનું નામ ડાહ્યો. સહુ ચાલતાં ચાલતાં ગઢપુરના પાદરમાં નીકળ્યા, તેથી સહુને થયું : “ચાલો સ્વામિનારાયણ અહીંયાં રહે છે તો તેઓને જોતા જઈએ. કેમજે, એ ભગવાન કહેવાય છે માટે ચાલો.” આ રીતે પરસ્પર વાતો કરતાં દાદાના દરબારમાં આવ્યા.

તે સમયે શ્રીજીમહારાજ લીંબતરુ નીચે સભા કરીને બિરાજમાન હતા, તેથી સહુએ આવીને દર્શન કર્યા. પછી સૌ ચાલવા લાગ્યા. પરંતુ રામજી પટેલનો ડાહ્યો તો શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને ત્યાંજ ઊભો રહી ગયો અને શ્રીહરિની સામું મીટ માંડીને જોઈ રહ્યો. ત્યારે સંઘના લોકો તથા તેના મોટાભાઈએ ડાહ્યાને કહ્યું : “ચાલ, ડાહ્યા ! પછી મોડું થશે. હજુ તો ઘણાં તીર્થોએ દર્શન કરવાનાં છે.” ત્યારે ડાહ્યા ભક્તે જવાબ આપ્યો : “મારે તો અડસઠ તીરથ સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં દર્શન કરવાથી પરિપૂર્ણ થઈ ગયાં છે, માટે મારે નથી આવવું.” ખૂબ મનાવવા છતાં ડાહ્યો ગયો નહિ, તેથી સહુએ નક્કી કર્યું કે - “વળતાં આવીશું ત્યારે ડાહ્યાને ઘેર લેતાં જઈશું.” એમ કહીને સર્વે લોકો ગંગાજી ગયા અને અનેક તીર્થો કરતાં કરતાં બે મહીને પાછા ગઢપુર આવ્યા.

ગઢપુરમાં ડાહ્યા ભક્ત બે મહિના રહીને સાધુનો સમાગમ કરી પાકા ભક્ત થઈ ગયા હતા. ત્યાં પેલા લોકોએ આવી સુપેડી આવવાનું કહ્યું. પરંતુ ડાહ્યાએ સ્પષ્ટ ના કહી દીધી. તેથી સૌ પરસ્પર કહેવા લાગ્યા : “ અરે ! જોયું ડાહ્યાને સ્વામિનારાયણ ભૂરકી નાખીને વશ કરી લીધો છે એટલે આવતો નથી.”

આ રીતે વાતો કરતાં બીજે દિવસે સાંજે સુપેડી આવ્યા. ગામ લોકોએ સામૈયું કર્યું. રામજી પટેલ પણ દીકરાઓને લેવા

આવ્યા. ત્યાં તો ડાહ્યાને ન દીઠો તે થી મોટા દીકરાને પૂછ્યું : “એલા રવલા ! ડાહ્યો કેમ દેખાતો નથી.?” ત્યારે દરેક લોકોએ કહ્યું : “એ ને સ્વામિનારાયણ

ભૂરકી નાખીને ગઢડા રોકી રાખ્યો છે.” આવી વાત સાંભળતાંવેત રામજી પટેલના રોમેરોમમાં ક્રોધ વ્યાપી ગયો અને રવજીને કહ્યું : “તું ગમે તેમ કરીને ડાહ્યાને લઈ આવ, તોજ તું મારો દીકરો ખરો, જા.” તુરંત રવજી તેના ભાઈબંધોને લઈને ગઢપુર આવ્યો અને શ્રીહરિજીને કહ્યું : “એય સ્વામિનારાયણ ! મારા ભાઈને ઘેર મોકલો, નહિતર જોયા જેવી થશે, સમજ્યા.?” પછી શ્રીહરિએ ડાહ્યાને કહ્યું : “ડાહ્યા તું ઘેર જા, ત્યાં રહીને અમારું ભજન કરજે.” હરિજીની આજ્ઞા થતાં તુરંત ડાહ્યો સુપેડી આવ્યો. સવારે નાહીને પૂજા કરવા લાગ્યો, ત્યાં તો હિરણ્યકશીપુ જેવા તેના બાપે પ્રહ્લાદ જેવા ડાહ્યાને કહ્યું : “એલા ડાહ્યા ! આ સ્વામિનારાયણની પૂજા આપણે ઘેર કરાય નહિ, સમજ્યો ? લાવ તારી પૂજા અને આજ પછી ક્યારેય સ્વામિનારાયણનું નામ લીધું છે ને ? તો મારા જેવો કોઈ ભૂડો નથી એમ સમજી લેજે.” એમ કહીને પૂજા સુંટવી લીધી. એટલે ડાહ્યો માનસીપૂજા કરીને ધૂન બોલવા લાગ્યો. ત્યારે નરાધમ રામજી પટેલ ડાહ્યાભક્તને ખૂબ માર મારવા લાગ્યો. છતાં પણ ડાહ્યાએ નામ લેવાનું બંધ ન કર્યું તેથી ડાહ્યાભક્તને વાડીએ લઈ ગયો, અને લાકડીએ કરીને ખૂબ માર માર્યો. છતાં પણ ડાહ્યાભક્તે નામ લેવાનું છોડ્યું નહિ, તેથી પાપી બાપે પગે દોરડું બાંધીને કૂવામાં ઊંધે માથે લટકાવીને કૂબડાં ખવડાવ્યાં, તો પણ સ્વામિનારાયણ નામ લેવાનું ડાહ્યાભક્તે બંધ ન કર્યું.

પછી ઘેર લાવ્યા અને એક ઘરમાં થાંભલા સાથે જકડીને બાંધી દઈને કહ્યું : “જ્યાં સુધી નામ નહિ છોડે ત્યાં સુધી ખાવા-પીવાનું નહિ દઈ.” ત્યારે નાના એવા ડાહ્યાભક્તે કહ્યું : “સ્વામિનારાયણ નામ પર મારે મરવું પડે તો બહેતર છે. આ દેહમાં જ્યાં સુધી જીવ હશે ત્યાં સુધી હું એ સ્મરણ નહિ છોડું, સમજ્યા.?”

ડાહ્યાભક્તનાં આવાં આકરાં વે’ણ (વચન) સાંભળીને તેનો બાપ ઘુંવાંપુંવાં થઈ ગયો તેથી દરવાજો બંધ કરી, તાળું મારીને જતો રહ્યો.

અંધારા ઘરમાં ડાહ્યાભક્તને અસહ્ય પીડા થાય છે. એક તો બે દિવસના ઉપવાસ થયા છે અને પરોણાનો ખૂબ માર માર્યો છે, તેમજ જકડીને બાંધ્યા છે; છતાં પણ હરિસ્મરણ છોડ્યું નથી.

ડાહ્યાભક્તની આટલી બધી દીરજતા જોઈને શ્રીહરિજી રાત્રિના ત્રણ વાગ્યે ભોજનના થાળ સાથે પ્રગટ થયા અને ડાહ્યાના શરીરે હાથ ફેરવ્યો, ત્યાંતો બંધન છૂટી ગયાં તેમજ સર્વે પીડાશમી ગઈ.!

પછી શ્રીહરિએ પોતાના હાથથી કોળીયા લઈને ડાહ્યાભક્તને જમાડ્યા, પછી પૂછ્યું : “તારી શું ઈચ્છા છે.?”

ત્યારે ડાહ્યાભક્તે કહ્યું : “મને તમારી સાથે લઈ જાઓ.” તુરંત શ્રીહરિએ આંખો મીચવા કહ્યું. પછી ખોલવાનું કહ્યું. ખોલી, ત્યાંતો દાદાનો દરબાર ! ડાહ્યાભક્તના હર્ષનો પાર ન રહ્યો. આ બાજુ સુપેડી ગામમાં ઘરના લોકોએ કલ્યાંત કર્યું, તેથી રામજી પટેલે બારણું ખોલ્યું. ત્યાં તો ઘર ખાલીખમ ! ડાહ્યો નહિ. પછી સહુએ નક્કી કર્યું કે સ્વામિનારાયણ જાદુગરા છે, તેથી તેઓ રાત્રિએ આવીને લઈ ગયા હશે, માટે ચાલો ગઢડા જઈએ. પછી રામજી પટેલ અને ગામના માણસો ગટપુર આવ્યા. તે સમયે ડાહ્યાભક્ત સભામાં જ બેઠા હતા પરંતુ શ્રીહરિની ઈચ્છાથી દેખાણ નહિ, તેથી સૌ જતા રહ્યા. પછી ડાહ્યાભક્ત યુવાન થયા ત્યારે શ્રીહરિજીએ તેમને દીક્ષા આપીને સાધુ કર્યા.

આ અમર ઈતિહાસ સંપ્રદાયના ખોળે ખૂંદી વળ્યો, પણ એની ગરિમાના ઓજસ હજીયે ઝબુક્યા જ કરે છે !!

ઈંગ્લેન્ડની સામ્રાજી વિક્ટોરિયાના જીવનમાં બનેલો એક પ્રસંગ છે. રાજવી વંશમાં જન્મેલી આ બાળકીના ઉછેર માટે એક શિક્ષક નીમવામાં આવ્યો હતો. આ શિક્ષક પેલી બાળકીને રાજવંશમાં શોભે તેવા રહેણી-કહેણી શીખવતા હતા. પરંતુ બાળકી એવી ચંચળ અને રમતિયાળ કે શિક્ષકને નજીવી બાબત શીખવવી હોય તોય નાકે દમ આવી જાય. અંતે શિક્ષકને એક વિચાર સ્ફુરી આવ્યો. તેમણે બાળકીના એક પુસ્તકમાં ખ્રિસ્તી રાજવંશનું વંશવૃક્ષ તૈયાર કરીને મૂકી દીધું. એ વંશાવળીના અંતે વિક્ટોરિયાનું નામ હતું અને તે આ વિરાટ સામ્રાજ્યની રાણી બનશે એવી નોંધ હતી. બાળકીએ રોજંદા ક્રમ પ્રમાણે પેલું પુસ્તક ઉપાડ્યું અને તેમાં વંશવૃક્ષને જોયું. તે તેને જોવા લાગી. છેલ્લે પોતાનું નામ જોયું. તે સાથે જ તેના મનમાં પોતે કયા કુળની છે તેનું ગૌરવ જાગી ઉઠ્યું અને તે સભાનતાથી તેનું ખાવું, પીવું, બોલવું, જોવું, સૂવું વગરે ક્રિયાઓમાં પરિવર્તન આવી ગયું. તે રાજપરિવારને છાજે તેવી વર્તણૂક કરવા લાગી. તે બાળકીના ‘હું રાજવંશની છું’ એવી ગરિમાના એક વિચારે આખેઆખી જીવનશૈલી ધરમૂળથી બદલી નાંખી.

આ પરથી સમજાય છે કે સંપ્રદાયની ગરિમાનો વિચાર જીવનમાં કેવો મહત્વપૂર્ણ છે !

પૂર્ણ નામના શિષ્યને ગૌતમ બુદ્ધે આજ્ઞા આપી કે, “તમે સુનાપરંત પ્રદેશમાં આપણા જ્ઞાનનો પ્રચાર કરો.”

પૂર્ણ આ આજ્ઞાને શિરે ચઢાવી નીકળતો હતો ત્યાં કોઈકે કહ્યું : “તમે એ પ્રદેશમાં ધર્મપ્રચાર માટે જાઓ છો પણ ત્યાં લોકો વિચિત્ર છે. તે તમારું અપમાન કરશે.”

ત્યારે પૂર્ણ બોલ્યો : “અપમાન જ કરશે ને ! મારશે તો નહીં ને !”

“તેનું પણ નક્કી નહીં. મારે પણ ખરા.”

“મારશે જ ને ! પણ મારી તો નહીં નાંખે ને !”

“સમય આવે મારી નાંખતા પણ ખચકાશે નહીં.”

ત્યારે પૂર્ણ બોલ્યો : “ભલે મારી નાંખે. હું એમ સમજીશ કે ભગવાન બુદ્ધનો સંદેશો પ્રસરાવવામાં આ જિંદગી કામમા આવી ગઈ.”

આ તક એ કદાચ આ વખત જ અદા કરવાની એને ઝળહળવાની આપે છે. જેમ ધૂમકેતુ એક લીસોટો કરી આભમાંથી અદૃશ્ય થઈ જાય છે. પછી ભલેને એ ખુદનું અસ્તિત્વ જ મીટાવી ચૂક્યો હોય..!!

સાગર ખેડૂ બનેલો કોલંબસ એ અધવચ્ચેથી પાછો વળી ગયો હોય, એણે એનું સુકાન ફેરવી નાખ્યું હોય તો એનો કોઈ વાંક કાઢત ખરું ? નહીં ને.... પણ હા..., કોઈ તેને યાદ પણ ન કરત !!

ખરુંને...!!!

કેરળમાં ખ્રિસ્તી ધર્મના પ્રચાર માટે ગયેલા ૪૮ પાદરીઓને એક પછી એક એમ ત્યાંની ખંડુ નામની જનજાતિએ રહેંસી નાંખ્યા હતા. તો પણ ૪૯મો પાદરી ત્યાં ધર્મપ્રચાર માટે જઈ પહોંચ્યો. લોકોએ તેને પૂછ્યું : “તમારી આગળ આવેલા ૪૮ પાદરીઓ મોતને ભેટ્યા છે, તો પણ તમે અહીં શા માટે આવો છો ?”

ત્યારે તે નવયુવાન પાદરીએ કહ્યું : “એકમાત્ર ઈસુ જ તારણહાર છે, તે તમને સમજાવવા અને તમારું ભલું કરવા હું આવ્યો છું.”

સૌ તેની આ ધગશ પર ઓવારી ગયા અને તેને શરણે થયા. આજે કેરળમાં ૩૦ ટકા ઉપરાંત પ્રજા ખ્રિસ્તી ધર્મની અનુયાયી છે.

તેના મૂળમાં ધર્મની ગરિમા સાથે ધૂમી વળેલા આવા ધર્મપ્રચારકો છે.

***

હીરાદાસ નામના સંત ગામડામાં વિચરણ કરતા હતાં. તેવામાં એક ખાખી બાવાની જમાતમાં સપડાઈ ગયા.

બાવાઓએ સ્વામીને પકડીને **સ્વામિનારાયણ નામ** મૂકી દેવાનું કહ્યું. સ્વામીએ તો ચોખ્ખી ના પાડી દીધી : “એ નહિ બને!”

“એય મુંડિયા ! આ ચીપિયા જોયા છે ? મૂકી દે સ્વામિનારાયણ નામ.” બાવાએ ડારો દેતા ચીપિયો ઊંચો કર્યો.

સ્વામી તો ધીરજ રાખીને જવાબ આપે છે : “એ તો શિર સાટે છે. **સ્વામિનારાયણ નામ તો નહિ મૂકાય.**

બાવાએ ખૂબ ખૂબ ડરાવીને સ્વામીને બહુ માર માર્યો. તેમ છતાંય સ્વામી તો ‘સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ...’ બોલે છે.

આખરે બાવાઓ માર મારીને થાક્યા છતાં પણ સ્વામીએ ધીરજ ન મૂકી. એટલે એક બાવો લાલચોળ તપાવેલો ચીપિયો લઈ આવ્યો ને જમાતના મોવડીને આપ્યો. તેણે ચીપિયો લઈને સ્વામીને ધમકાવતાં શિખા પકડીને વાંસામાં ધગધગતો ચીપિયો અડાડી દીધો. ચીપિયો અડતાં જ સ્વામીના મુખમાંથી ‘સ્વામિનારાયણ...’ એમ ઊંચેથી સાદ નીકળી ગયો ને આંખોમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યા.

“હે દયાળુ ! હે કૃપાળ ! **સ્વામિનારાયણ... હે મહારાજ,** કૃપાનિધાન ! સ્વામિનારાયણ !” એમ ઊંચે અવાજે બોલવા લાગ્યા.

આ સાંભળતા તો બાવો વધુ ભભૂક્યો. ફરી ધગાવેલો ચીપિયો લાવ્યો ને સ્વામીના શરીરે અડાડવા લાગ્યો. જ્યાં ચીપિયો શરીર પર અડે તેટલા ભાગમાં મોટું ચાંભુ કે છિદ્ર પડી જાય ત્યાં સુધી ચીપિયો અડાડી રાખે.

કાળના દૂત સમા એ વૈરાગી બાવાને દયા આવતી નથી, તેમજ સ્વામીની પણ ધીરજ ખૂટતી નથી. તેમનો આત્મવિશ્વાસ વધતો ગયો ને ઊંચા અવાજે ‘સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ...’ બોલવા લાગ્યા.

સ્વામીના શરીર પર એટલા બધા ડામ દેવામાં આવ્યા કે અંતે સ્વામી બેભાન થઈ ગયા. પૃથ્વી પર ઢળી પડ્યા, આંખો બંધ થઈ ગઈ. બાવાઓને એમ કે સ્વામી દેહ મૂકી ગયા છે. તેથી ઉપાડીને ઝાડીઓમાં નાંખી આવ્યા. થોડા સમય પછી સ્વામી ભાનમાં આવ્યા. લોહીલુહાણ શરીરે ગટપુર પહોંચ્યા ને શ્રીજીમહારાજના ચરણોમાં પડીને કહેવા લાગ્યા : “મહારાજ ! કાં તો દેહમાંથી જીવ લઈ લો ને કાં તો જીવમાંથી તમારો નિશ્ચય કાઢી લો. હવે આ વૈરાગીઓના માર સહન થતા નથી.”

સંતોની આ વેદના જોઈને શ્રીજીમહારાજની આંખોમાંથી પણ આંસુ સરી પડ્યા ને ઊભા થઈને સંતોને ભેટી પડ્યા. અને સંતોના આંસુ લૂછતા લૂછતા કહેવા લાગ્યા : “હે સંતો ! હું જાણું

છું કે તમારાથી આ કષ્ટો સહન થતા નથી, પરંતુ તમારે સમાજમાં કેવળ ઉપદેશ આપીને જ બેસી રહેવાનું નથી. પણ તમારા જીવનમાં સર્વોચ્ચ આચાર પણ કેળવવાનો છે. તમારે સમાજને ઘડવાનો છે. તે માટે તમારે પોતાની તમામ ઈન્દ્રિયો પર કાબૂ રાખવાનો છે. તમારા જીવનમાં ઘડતર માટે આવા કઠિન પ્રકરણો ફેરવીને તમારી કસોટી કરું છું.”

આ સાંભળીને સંતો પણ ખુમારીભર્યા સ્વરે બોલી ઊઠ્યા : “હે મહારાજ ! અમારી ચિંતા તમે કરશો નહિ. તમે ગમે તેવા કઠણ વર્તમાન ચલાવશો તોપણ અમે અમારી ધીરજ ક્યારેય છોડીશું નહિ. આપ કહો તો અમે આજીવન ભૂખ્યા રહીએ, આપ કહો તો અંગે વસ્ત્ર ન પહેરીએ, ક્યારેય વસ્તીમાં ન આવીએ, અરે ! આપ કહો તો નિદ્રાનો આજીવન ત્યાગ કરી દઈએ, મહારાજ ! આપ કહોને શું ન થાય ?”

(શ્રી અક્ષરાનંદ સ્વામીની વાત નં. ૪૬ પના આધારે)

***

એકવાર વ્રજાનંદ સ્વામી ઉના પાસેના ટીંબી ગામમાં મંદિર બંધાવતા હતા. તેમાં મંદિર ઉપર ઢાંકવા માટે છાપરું કરાવવાનું થયું ત્યારે સ્વામી વિમાસણમાં પડી ગયા, કારણ કે તેના નળિયા માટે કોઈ તજવીજ થાય તેવા સંજોગો નહોતા. તેથી સમય સાચવવા પૂરતું સ્વામીએ મંદિર માથે ઘાસના પૂળા ગોઠવી છાપરું કરવાનો નિર્ણય લીધો. આ વાતની ખબર વીરા સાંખડને પડી. તેથી એ જ ક્ષણે તેઓએ પોતાના ઘર પર છાજેલાં તમામ નળિયાં ઉતારી લીધા. તેનું ગાડું ભરી સ્વામી પાસે આવી પહોંચ્યા અને વ્રજાનંદ સ્વામીને કહ્યું : “લ્યો, સ્વામી ! આ મંદિર ઢાંકવા નળિયાં.”

સ્વામીએ તેને કહ્યું : “તમે ક્યાંથી લાવ્યા ?”

“મેં થોડા દિવસ પહેલા જ ઘર ઉપર તેને છંદાવેલા, પણ સાંભળ્યું કે તમે નાણાંની તંગીને કારણે મંદિર ઉપર ઘાસ નાંખવાનો વિચાર કરી રહ્યા છો. તેથી મારા ઘરના નળિયાં ઉતારી લાવ્યો છું.”

“પણ ભગત ! તમે શું કરશો ?”

“હું છાપરા પર ઘાસ નાંખીશ. અમારા ઘરના છાપરા ઘાસના હોય તેનો વાંધો નહીં, પરંતુ મંદિર તો સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનું છે. તેઓના મંદિરનું છાપરું ઘાસનું ન હોય.” એમ કહી વીરા સાંખડે નળિયાં ભરેલું ગાડું ખાલી કરી નાંખ્યું.

આમ, આવો સમર્પણભાવ સંપ્રદાયની કેવી ગરિમા પ્રગટાવે છે !!

***

મંદ મંદ પવન વહે તેની નોંધ નથી લેવાતી, પરંતુ એ જ પવન જ્યારે પ્રચંડ વંટોળિયો બની જાય ત્યારે ફળિયાના રસ્તા

પર પડી રહેલું તણખલું પણ ડમરીને ખભે બેસીને ગગને ચડે છે. લોકતંત્ર ધીમી ગતિના સમાચારની માફક આગળ વધતું તંત્ર છે. ક્યારેક લોકધ્વનિ પર સવાર થઈને કોઈ એવો લોકનેતા ધરતીની ધૂળમાંથી ઊગે છે, જેનો અવાજ દેશનો અવાજ બની જાય છે. એ લોકનેતા આંદોલન શરૂ કરે તેમાં લોજિક કરતાં મેજિકનું તત્ત્વ વધારે હોય છે. ગાંધીજીએ એક સૂત્ર વહેતું મૂકેલું : ‘સૂતરને તાંતણે સ્વરાજ.’ ૧૯૪૨માં એમણે ‘હિંદ છોડો’ ચળવળ શરૂ કરી અને ‘કરંડો ચા મરંડો’ જેવું સૂત્ર આપ્યું. આવા સૂત્રોમાં તર્ક કરતાં ઊર્મિનું તત્ત્વ વધારે હોય છે. જયપ્રકાશે ‘સંપૂર્ણ ક્રાંતિ’ માટે આહ્વાન કર્યું હતું. ‘કરંડો ચા મરંડો’ જેવી આંધીને અંતે અંગ્રેજોને જવાની ફરજ પડી. જયપ્રકાશની ચળવળ પછી ઈન્દિરા ગાંધીએ સત્તા ગુમાવી.

આરહ્યા એ જયપ્રકાશ નારાયણના શબ્દો:-

હું ખૂબ જ ખિન્ન હતો. કારણ કે મારી પાસે પગરખાં ન હતા.

મારી ખિન્નતા ખોવાય ગઈ,

એને જોયા બાદ, એને તો પગ જ નહોતા...

ગરિમાની વાત આવી જ છે. જેને ખુદનું, પોતાના ઈષ્ટદેવનું, પોતાના ધર્મનું, એમના ઈતિહાસનું, એમની અસ્મિતાનું અનુસંધાન જ નથી, એનું તો ભરબજારે નીકળેલા રખડુંઢોર જેવું છે. જે કામ ન આવે પણ નડે.....!!

એક મોટા શહેરમાં ૧૦૦ માળની બિલ્ડિંગમાં સૌથી ઉપરના માળે ચાર મિત્રો રહેતા હતા. દરરોજ પરવારીને નોકરીએ જાય ને સાંજે સૌ સાથે પાછા આવે. ને લીફ્ટ દ્વારા ઉપર જાય. આ તેઓનો નિત્યક્રમ હતો.

એક દિવસ ચારેય જણા નોકરીએથી આવ્યા. લીફ્ટમાં ચઢ્યા, પરંતુ લીફ્ટ બગડેલી હતી. રીપેર થતાં સમય લાગે તેમ હતો. ૧૦૦મા માળે પોતાની રૂમ ઉપર સૌને જવાનું હતું. પગથિયાં ચઢ્યા સિવાય બીજો કોઈ રસ્તો નહોતો. ૧૦૦ માળ સુધીના પગથિયાં ચઢવાના હતા, તેથી કોઈને કંટાળો ન આવે તે હેતુથી ચારેય મિત્રોએ નક્કી કર્યું કે વાતો કરતાં કરતાં ચઢવું. દરેકને ભાગે ૨૫-૨૫ માળ સુધી વાતો કરવાનું આવ્યું. ૭૫ માળ પૂરા કર્યા. હવે ચોથા મિત્રનો વારો આવ્યો. તેણે કહ્યું : “મને વાત કરતા નથી આવડતું, મારી પાસે એવી કોઈ વાત નથી.”

પેલા ત્રણેય મિત્રોએ કહ્યું : “જો તને વાત કરતા નહોતું આવડતું તો પહેલેથી જણાવવું હતું ને ! તો અમે ૩૩-૩૩ માળ સુધીની વહેંચણી કરત.” આમ, રકઝક કરતાં કરતાં ૯૫ માળ સુધી ચઢી ગયા. પછી ત્રણેય મિત્રો કહે : “જો મિત્ર ! હવે ફક્ત પાંચ માળ જ બાકી છે. તને જેવી આવડે તેવી વાત કરી દે.”

ત્યારે ચોથા મિત્રએ કહ્યું : “તમે બધા ખૂબ આગ્રહ કરો છો એટલે ન છૂટકે તમને વાત કરું છું. બાકી મને વાત કહેતા આવડતી નથી.” ને આમ કરતાં કરતાં ૯૯મા માળે પહોંચી ગયા. પછી પેલાએ કહ્યું : “મારી વાત તમને કદાચ નહિ ગમે, પણ મારે એક જ વાત કહેવી છે કે આપણે ૧૦૦ માળ ચઢી તો ગયા, પરંતુ આપણા રૂમની ચાવી નીચે રહી ગઈ છે.”

આ વાત સાંભળીને પેલા ત્રણેય મિત્રોને તો માથે આભ તૂટી પડ્યું હોય તેવી પરિસ્થિતિ થઈ. બધાના હોંશકોશ ઊડી ગયા.

આ દૃષ્ટાંત સાંભળીને કદાચ હસવું જરૂર આવે, પરંતુ આપણા સૌના જીવનમાં આવું તો કંઈક નથી બનતું ને ? એ વિચારવા જેવી બાબત છે.

જૂનાગઢના મહેસૂલ ખાતાના એક ઉચ્ચ નાગર અધિકારીના પત્નીએ વધી પડેલી કઢી ‘ગોવા’ નામના એક ભંગીને આપી. ગોવાએ કહ્યું : ‘ભા ! તમારી કઢી અમને ન ખપે !’ ન ખપે એટલે શું ? તું વળી અમારા કરતાંય ઊંચો થઈ ગયો ? નાગર ગૃહિણી છંછેડાઈ ગઈ.

ત્યારે ગોવાએ કહ્યું : ‘ઊંચનીચમાં તો અમે માનતા નથી, કારણ કે અમે રહ્યા સ્વામિનારાયણ, પણ બા, રાજી રહેજો. તમારું અપમાન કરવા નથી કહેતો, પણ તમે રહ્યા નાગર બ્રાહ્મણ. નાગરો સ્વાદિયા બહુ હોય એટલે કઢીની અંદર લસણવાળી ચટણી નાંખી હોય અને અમારા માટે એ અભક્ષ્ય કહેવાય. અમે લસણ-ડુંગળી ખાતા નથી.’ ઘરમાં અંદર બેઠેલા નાગર અધિકારી પોતાની પત્ની અને ગોવાનો આ વાતાલાપ સાંભળી રહ્યા હતા. એ બહાર દોડી આવ્યા. ગોવાને મળીને તેની વાતો સાંભળીને અવાજ બની ગયા. એમણે ગોવાનો પરિચય માંગ્યો. ગોવાએ કહ્યું : ‘હું ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં સ્વચ્છતાની સેવા કરવા જાઉં છું, સંતોને સેવામાં મદદ કરું છું, અને એમની વાણી સાંભળું છું - એનો આ પ્રતાપ છે !’ એ અધિકારીએ કહ્યું : ‘ગોવા, આજથી તારે મેલું ઉપાડવાનું બંધ. તું સૌનો મુકાદમ. (મજૂરોનો ઉપરી) રાજના ખર્ચે તને મકાન આપીશ, તારે એમાં રહેવાનું ને ભજન કરવાનું !’

આ સમગ્ર વિશ્વમાં અનેક સંપ્રદાયો છે - અનેક ધર્મો છે, પરંતુ આ સર્વે સંપ્રદાયો-ધર્મોમાં કંઈક નવી જ રીતિ, કંઈક નવી જ નીતિ છાપ ઉપસાવતો જો કોઈ સંપ્રદાય કે ધર્મ હોય તો તે છે ‘શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય.’ ખરેખર આ સંપ્રદાયની રીતિ-નીતિ તે અજોડ અને અદ્ભુત છે. આ વાતનું વર્ણન કરતાં વૈરાગ્યમૂર્તિ સ. ગુ. શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામી લખે છે :

‘સહુને પાર સહુ ઉપરે રે, એવી ચલાવી છે

રીત...પુરુષોત્તમ પ્રગટી રે.
નો'તી દીઠી નો'તી સાંભળી રે,
પ્રગટાવી એવી પુનિત...પુરુષોત્તમ પ્રગટી રે.'

(પુરુષોત્તમ પ્રકાશ :)

શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના એક સંત તરીકે સ.ગુ. શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામીની આ કેવળ અહોભાવની અભિવ્યક્તિ નથી, પરંતુ હજારો હૈયાની અનુભૂતિને તેઓએ આ પંક્તિમાં કંડારી છે. એક નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ તો શું પણ અનેક લોકોએ આ સંપ્રદાયને વિવિધ દૃષ્ટિકોણથી નિહાળ્યો છે. તે સર્વેને આ સંપ્રદાય વિશિષ્ટ લાગ્યો છે, જેથી તો સત્સંગ-રત્ન કવીશ્વર દલપતરામના સુપુત્ર કવિવર ન્હાનાલાલ લખે છે :
“સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયની જન સમુદાય, આ જગતની સમરંગી જનમેદનીના સંસાર સંઘમાં અનોખી ભાત પાડે છે. કારણ કે આ સંપ્રદાયના મંદિરો સ્વચ્છ, ઉત્સવો સ્વચ્છ, પૂજન-દર્શન સ્વચ્છ, કથા-કીર્તનો સ્વચ્છ, આચાર વ્યવહાર સ્વચ્છ વગેરે જોતા આ સંપ્રદાય એટલે સ્વચ્છતાનો સંપ્રદાય... એની ઉજામણ જ અનોખી!”

શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં જે આચારની ઉજામણ, વિચારોની પવિત્રતા અને વ્યવહારની પ્રામાણિકતા જેવી જોવા મળે છે તેનો ક્યાંય જોડો જડો તેમ નથી. આજે પણ શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિરોના સભામંડપોને બ્રહ્મચારિણીભૂમિ કહેવાય છે. કારણ કે જ્યાં સ્ત્રીનો પડછાયો પણ ન પડ્યો હોય. બ્રહ્મચર્યનો આવો પ્રતાપ અને પ્રભાવ પાથરતા આ સંપ્રદાયે ગુજરાતને સૌપ્રથમ મહિલા શિક્ષિકાઓ પણ આપી છે. જે ઈતિહાસના પાને નોંધાયેલી એક સત્ય હકીકત છે. કારણ કે મર્યાદાનું પરિશુદ્ધ પાલન અને સ્ત્રી ઉત્કર્ષની હરણફાળ અહિં લગોલગ નોંધાયા છે. ઘણીવાર અનુયાયી વર્ગની ગુણવત્તા કરતાં અનુયાયીઓના ટોળાં ભેગા કરવામાં જ ગુરુપણું સમજતા ધર્માચાર્યો સંપ્રદાયનો પ્રચાર-પ્રસાર કરવા માટે ધર્મના અંકુશોને ઢીલા મૂકતા હોય છે, પરંતુ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે કડક ધર્મ-નિયમ પળાવીને પણ વીશ લાખ સત્સંગીઓનો સમુદાય તૈયાર કરી દીધેલો, ને તેય પાછો માત્ર અઢાવીસ વર્ષના ટૂંકા ગાળામાં...!!!! આવું અગાઉ ક્યારેય બન્યું નહોતું. જેથી તો વિખ્યાત ચિંતક કિશોરલાલ મશરૂવાળા આ સંપ્રદાયની વિશેષતા નોંધતા લખે છે : “અત્યંત કપરા

નિયમોના અંકુશ હેઠળ ધર્મની સ્થાપના આટલી તીવ્રપણે કદી પણ જામી ન હતી. આટલા ટૂંક વખતમાં દુનિયાના કોઈપણ ધર્મમાં આટલા શિષ્યો ભળ્યા ન હતા.”

શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયની વિશેષતા તેના એકે એક કાર્યમાં દેખાય આવે છે. જેમ કે મંદિરો તો દેશમાં ને દુનિયામાં ઘણાં છે પણ તેમાં શ્રી સ્વામિનારાયણીય મંદિરો કંઈક વિશેષ જ છે. તેથી તો પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય શ્રી વિહારીલાલજી મહારાજશ્રી ‘શ્રીહરિલીલામૃત’ ગ્રંથમાં લખે છે :

‘બોલ્યા મુનિજન જોઈને, નવા શિલ્પ વિદ્વાન;
નવા પ્રભુ શિખરો નવા, નવે નવું જ નિદાન.
નવા વિદ્વાન નવા પ્રભુ એહ,
નવા શિખરોથી વિધિ એહ;
થશે ચતુરાનન દેખત લીન,
નવીન નવીન નવીન નવીન.’

(શ્રીહરિલીલામૃત : ક. ૮/૭/૫૪-૫૫)

સૃષ્ટિ સર્જક ચતુરાનન બ્રહ્મા પણ જે સર્જન જોતાં જ તલ્લીન થઈ જાય એવા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ સ્થાપિત મંદિરો છે. આજે પણ સમગ્ર વિશ્વને અચંબો પમાડે તેવા મંદિરો બને છે અને બનતા જ રહેવાના છે.

આ સંપ્રદાયે અધ્યાત્મ, સમાજ અને લલીતકળા આ ત્રણેય ક્ષેત્રોમાં એક સાથે અમૂલ્ય પ્રદાન કરેલું છે. જે આ સંપ્રદાયની આગવી વિશેષતા છે. કારણ કે મત્સ્યવેધ કરતાંય અધરું આ ત્રણેય ક્ષેત્રનું યોગ્ય સંતુલન જોવું હોય તો શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં આવવું પડે. ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે એવા પરમહંસો તૈયાર

કર્યા કે જે આત્મા-પરમાત્માના ગહન જ્ઞાનની સરળ છણાવટ પણ કરી શકતા. સંધ્યાને સવારમાં પલટાવી નાંખે એવા સૂરો પણ રેલાવી શકતા. સાથોસાથ અધ્યાત્મના શિખરે જઈ પહોંચેલા આ સંપ્રદાયના સંતો સમાજસેવા માટે ધૂળમાં પણ રજોટાતા. ઉત્તમ સાધુઓ, સાહિત્યકારો, સંગીતકારો અને કલાકારોથી શોભતો. આવી આવી કંઈક વિશેષતાઓથી સભર શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયની એક ઓર અદકેરી વિશેષતા બતાવતાં સ.ગુ. શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામી લખે છે :

‘ફડી મુડી પામ્યા રોકડી નહિં ઉધારાની વાત,
અમલ ભર્યા સહુ ઉચ્ચરે પ્રભુ ભળ્યા છે સાક્ષાત;
ઓશિયાળું શિદ ઓચરે બોલે મગન થઈ મુખ,
જન્મમરણનું જીવમાં રહ્યું નહિ જરા કેને દુઃખ.’

(પુરુષોત્તમ પ્રકાશ : પ્ર. ૫૪)

છતે દેહે કલ્યાણ પામ્યાની પ્રતીતિ સાથે મહાલતા ભક્તોનો માહોલ નિહાળ્યો હોય તો શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના ઘેર જ. કારણ કે આ શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં અભણથી લઈ શાસ્ત્રવેત્તા સુધી, હળ ચલાવનારથી લઈ રાજ્ય ચલાવતા કારભારી સુધી તેમજ ગૃહસ્થ હોય કે ત્યાગી, બાઈ હોય કે ભાઈ - સૌનાં અંતરમાં રણકતો કલ્યાણની પ્રતીતિનો રણકાર નવાગંતુકને અવશ્ય સાંભળવા આજે પણ મળે છે. જેથી તો દરેકનું હૈયું હરખથી ગાય છે :

**‘આજ અમૃતની હેલી થઈ, રહી નહિ કાંઈયે ખોટ;
એક કલ્યાણનું કયાં રહ્યું, થયા કલ્યાણ કોટ.’**

(નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય : સારસિદ્ધિ - ક.૪૮)

કાળા અક્ષરને કૂટી માર્યા હોય એવી અભણ બાઈ હોય કે વિદ્વાતાથી મોટા મોટા રજવાડા ગજવનાર લાડુદાન જેવા, સાહિત્ય સર્જક સ્વામી હોય - સૌ અહિં આનંદના સાગરમાં હિલોળતા જ રહે છે. જેથી કરી સૌના અંતરે એકજ સૂર પડ્યાયા કરે છે :

**‘કસર ન રહી કોઈ વાતની, પામ્યા
પ્રભુ પ્રગટ પ્રસંગ;
ખોટ મદીને ખાટ્ય થઈ, રહી ગયો
છે રંગ.’**

(નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય : સારસિદ્ધિ - ક.૪૮)

વર્ષોની કઠિનામાં કઠિના તપશ્ચર્યાઓ પછી પણ સંન્યાસીઓ કલ્યાણ પામવાની પ્રતીતિથી વંચીત રહી ગયા છે. તે પ્રતીતિ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે આ સંપ્રદાયમાં સુગમ અને સરળ બનાવી છે. આ જ આ સંપ્રદાયની મહાન વિશેષતા છે.

એક ભૂવો ભોં વાછરા દેવનો ઉપાસક હતો. તે દ્વારકા ગયો હતો. અહીં મંદિરમાં તેણે દ્વારકાધીશની નયનરમ્ય મૂર્તિ જોઈ અને તે જોતાં જ બોલી ઊઠ્યો : “અહોહો ! મારા ભોં વાછરા દેવે દ્વારકાધીશને કેવું રૂપ આપ્યું છે !”

ક્યાં ગોલોકવિહારી શ્રીકૃષ્ણ અને ક્યાં ભોં વાછરાનો દેવ ! પણ ભૂવાને પોતાના ઈષ્ટદેવની ગરિમા કેવી હશે કે નિષ્ઠા ડગી નહીં ! (આ એક દૃષ્ટાંત છે.)

એકવાર ગજા ગઢવી રાજકોટ ગયા હતા. અહીં રાજવી પરિવારને ત્યાં તેઓએ ‘સહજાનંદ સ્વામી રે ન પ્રકટત આ સમે રે, પ્રાણી કોઈ પામત નહીં ભવપાર...’ એ કીર્તન ગાયું. ત્યારે દિવાન કબા ગાંધીએ કહ્યું : “ગઢવી ! આ શું ? સ્વામિનારાયણના પ્રગટ્યા પહેલા મોક્ષમાર્ગ બંધ હતો ?”

ત્યારે ગજા ગઢવીએ ગૌરવભેર કહ્યું : “હા, દિવાનજી ! મોક્ષનો મારગ એક ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે પ્રગટ થઈ વહેતો કર્યો છે.”

આવી પતિપ્રતાની નિષ્ઠા જો ગરિમા પ્રગટી હોય તો જ આવે છે.

ઘાંડલાં ગામની એક અભણ સ્ત્રી - જેનું નામ મૂળી ડોશી, તેના અંતરમાં ગામના લોકો પ્રશ્ન કરે છે : “આ સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ રટે છે પણ તેમાં તારું કલ્યાણ થાશે ?” ત્યારે એ વૃદ્ધ ડોશીના મુખમાંથી શબ્દો નીકળે છે : “મારા કલ્યાણની તો શું વાત કરો છો...! પણ જેણે જેણે મારા હાથના ઘડેલા રોટલા ખાધા તેનું પણ કલ્યાણ થશે, અરે ! જેણે મારા ગોળાનું પાણી પીધું તેનું પણ કલ્યાણ થશે. એ આ જો આવ્યા મારા પ્રભુ... - હું તેમના ભેળી અક્ષરધામે જાઉં છું.” આમ કહીને આખા ગામના માણસોને અલૌકિક પ્રતાપ દેખાડીને ધામમાં જાય છે.

ગામ ગાથકડાનો ગોવિંદ મેરાઈ -

દરજી કામ કરે ને નિરંતર મુખે સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ રટે... ગામલોકો કહે : “આમને આમ નામ સ્વામિનારાયણ રટે છે, તે શું કલ્યાણ કરશે ? અમથો મંડ્યો છે ? અલ્યા ગોવિંદા...” તે સાંભળતા શ્રીજીમહારાજના નિષ્ઠાવાન ભક્તરાજ ગોવિંદ દરજી કહે : “તમે લોકો મારા કલ્યાણની ક્યાં વાત કરો છો, પરંતુ મારું સીવેલું લુગડું જે પહેરશે તેનું પણ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ કલ્યાણ કરશે.”

આ ખુમારી, આ બળ, આ નિષ્ઠા, આ હિંમત તે કંઈ રમતની વાત નથી. આ સુવર્ણ અક્ષરે અંકાયેલા સંપ્રદાયના આવા તો અસંખ્ય પ્રસંગો સર્જ્યા છે, અને આજે પણ અનેક પ્રસંગો બને છે.

ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના

સમર્થ આશરે બેઠેલા ભક્તોની જીવનશૈલી આ પંક્તિઓમાં સ.ગુ. શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ વર્ણવી છે :

**‘અંગ ખુમારી ન ઉતરે, શ્રીહરિની સામર્થ્ય જોઈ;
નરનારી નિર્ભય રહે, મને ભય ન પામે કોઈ.
દેહ છતાં દુખિયા નહિ, મુવા પછી જાવું બ્રહ્મમહોલ;
પેખી પ્રતાપ એ નાથનો, તેણે અંગે સુખ અતોલ.’**

(ભક્ત ચિંતામણી : પ્ર. ૧૩૪)

કઠિન સાધના પછી પણ જે કલ્યાણ હાથ-વેંત છેદું જ રહેવા સર્જ્યું છે, આંખોમાં તેલ આંજીને કરાયેલા શાસ્ત્રોના શબ્દશબ્દના અભ્યાસ પછી પણ જે અગમ્ય જ રહેવા સર્જ્યું છે, પારાયણોની પરંપરા સર્જ્યા પછી પણ કથાકારો માટે જે સદા દુર્લભ જ રહેવા સર્જ્યું છે, તે કલ્યાણ - તે મોક્ષ આ શ્રી

**“અંગ્રેજો ! તમે મને
આજે ડબ્બો છોડાવો
છો, પરંતુ યાદ
રાખજો કે, એક
દિવસ હું તમને આ
દેશ ન છોડાવું તો
મારું નામ મોહનચંદ
કરમચંદ ગાંધી
નહિ...!!!!”**

નવેમ્બર
૨૦૧૧

૨૩

ચિંતન

સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં ભગવાન શ્રીહરિએ સૌને હાથવગો કરી આપેલો. તેથી જ સૌ ભક્તો ગાતા રહે છે :

‘શીદને રહિએ રે કંગાલ રે સંતો શીદ. II,
જ્યારે મળ્યો મહામોટો માલ રે સંતો. II’

(નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય : ધીરજાપ્યાન, પદ - ૧૦)

આજે પણ આ સમગ્ર વિશ્વમાં મોક્ષ માટે સાધના કરનારાઓની ખોટ નથી, પરંતુ સાધના અને સાધનોના સરવાળાને અંતે સૌને જીવનની બાદબાકી સિવાય કશું જ હાથ આવતું નથી. ત્યારે જ તો એકબાજુ હૈયાની વરાળ ઠાલવતો સમુદાય છે તો બીજી બાજુ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનો ભક્ત સમુદાય છે જે હૈયાના હરખનો ગુલાલ ઉડાડતાં ઉડાડતાં ગાય છે :

‘આજ આનંદ વધામણાં, હૈયે હરખ ન માય;
અનાથપણાનું મહેણું ઊતર્યું, સદા થયા સનાથ;
કંગાલપણું કહેવા ન રહ્યું, સદા મનાણું સુખ;
મસ્તી આવી રે અતિ અંગમાં, દૂર પલાણાં દુઃખ.’

(નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય : સારસિદ્ધિ - ક. ૪૮)

સમગ્ર જગતમાં ક્યાંય જોવા-વાંચવા પણ ન મળે તેવી કેફની કેફિયતો અહિં જે છૂટેલી છે, તેમાં જ આ સંપ્રદાયની વિશેષતાનું સંગોપન થયું છે. સંપ્રદાયની આ વિશેષતા એ સંપ્રદાયના નક્કર સત્ય ઈતિહાસ પર ઊભી છે. અનેક સંતો-ભક્તોના મુખમાંથી નીકળેલા આ મહિમાવંતા શબ્દો એ કંઈ અંધશ્રદ્ધાની આંધીમાં અટવાયેલાઓના શબ્દો નથી, કે નથી મનોવશીકરણથી અભિભૂત થયેલાઓના શબ્દો. ખુમારીથી ઝળહળતા આ શબ્દો એ નથી મિથ્યા માન-મોટપ મેળવવા ફૂંકેલા બણગા, કે નથી પૂજાવા-મનાવા માટે ફૂટેલા ફણગા. આ તો છે પ્રગટ ભગવાનની પ્રાપ્તિના પ્રસંગથી પ્રગટેલી તેજદારાઓ. આ શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં આજે પણ નાના બાળકથી લઈને વડીલ પરમહંસો સહિત સૌને પ્રતીતિ છે કે મને ભગવાન પ્રગટ મળ્યા છે. જેથી તો એ પ્રાપ્તિના બળે જ કલ્યાણની આ પ્રતીતિ પ્રગટી છે. એટલે જ તો આ સંપ્રદાયના અનેક સંતો-ભક્તોના હૈયે ફૂટેલા ફુવારા ગમે તેવા સાંસારિક તાપ-સંતાપથી સુકાયા નથી.

બહારવટે ચડેલા જોગીદાસ ખુમાણથી એક સ્ત્રીનું રૂપ જોવાઈ ગયું. તેથી તેને વિચાર આવ્યો કે, “હું જોગીદાસ કહેવાઉં, જોગીનો દાસ થઈને મેં આ શું જોયું?” તરત જ તેણે આંખમાં મરચાં ભરી દંડ દીધો. આ નામની ગરિમાને કારણે પણ જીવન કેવું પવિત્ર રહ્યું હતું!

ફાન્સમાં રાજાશાહીના વિરોધીઓએ રાજા લૂઈ

૧૬માના પુત્રને અપહત કરી જંગલમાં ધકેલી દીધો. અહીં તે ભવિષ્યમાં પણ રાજા ન બની શકે તે હેતુથી તેને ધર્મભ્રષ્ટ કરવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા. પરંતુ લાખ પ્રયત્નો પછી પણ તેઓ રાજકુમારને ધર્મભ્રષ્ટ કરી ન શક્યા. રૂપવાન રૂપસુંદરીઓ દ્વારા પણ તેઓ રાજકુમારને પલાળી ન શક્યા.

છ માસની મથામણ પછી પણ એક કારી ન ફાવતા સૌએ તેને જ પૂછ્યું : “અમારા આટઆટલા ધમપછાડા પછી પણ તું કેમ ધર્મભ્રષ્ટ થતો નથી ?” ત્યારે તે રાજકુંવરે કહ્યું : ‘I cannot do what you ask of me. I was born to be a king.’ - “તમે કહો છો તેમાંનું હું કશું ન કરી શકું, કારણ કે હું રાજા થવા માટે જ જન્મ્યો છું. મારા કુળને હું કલંકિત ન કરી શકું.”

રાજકુમારને પોતાના રાજકુળનું જ્ઞાન હતું તો એવી ગરિમાની જ્યોત પ્રગટી કે કોઈ પ્રલોભન તેને લલચાવી ન શક્યું.

કોઈ કવિએ કહ્યું છે :-

‘ઊંચાઈ મળવાથી કાંઈ મંઝીલ મળી જતી નથી;
હું કેંક વ્યક્તિઓને પર્વત પર રખડતી જોઉં છું.’

ઈટાલીના મિલોના શહેરમાં વિશ્વવિખ્યાત દેવાલય બાંધતી વખતે કેટલીક મૂર્તિઓ એવી ઊંચી ને એકાંત જગ્યાએ મૂકવાની હતી કે કોઈની નજર ત્યાં સુધી ન પહોંચી શકે. તો પણ શિલ્પકાર પોતાના કામમાં લીન થઈને એક એક રેખાઓમાં અને મરોડમાં પોતાની કલા ઠાલવીને મૂર્તિઓ કોતરતો હતો.

તેના એક મિત્રએ એ જોઈને ટીકા કરી : “આ મૂર્તિ પર કોઈની નજર સરખીયે પડવાની નથી. તો પછી એની પાછળ આટલી બધી મહેનત કેમ ઊઠાવો છો ? ઝટ પતાવી દ્યો તોય ચાલશે.” ત્યારે શિલ્પીએ મૂર્તિમાંથી આંખ ઊંચી કર્યા વિના જવાબ આપ્યો : “મારી કૃતિ છે એટલે શ્રેષ્ઠ જોઈએ. પછી ભલે કોઈ એ જુએ કે ન જુએ, હું તો જોઉં છું અને બીજું કોઈ નહિ તો ભગવાન તો એ જોશે જ ને!”

આ ગરિમા સંપ્રદાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને જાળવવા માટે આપણામાં પણ પ્રગટવી જોઈએ!

એકવાર એક યુવાન વધુ અભ્યાસાર્થે વિદેશ જઈ રહ્યો હતો. પરદેશગમન પૂર્વે તે વડાપ્રધાન જવાહરલાલ નહેરુને મળવા ગયો. નહેરુએ તેની વિદેશ જવાની વાત સાંભળી કહ્યું : “તમે પરદેશ જાઓ છો પણ ત્યાં એવી રીતે રહેજો કે ‘you are an Ambassador of India.’ તમે ભારતના પ્રતિનિધિ છો તેમ માની પરદેશમાં રહેજો.”

‘હું ભારતવાસી છું’ તો મારું વર્તન, વાણી, વિચાર એવા હોવા જોઈએ કે ભારતની પ્રતિષ્ઠાને બહો કે ધક્કો ન લાગે. જો પોતાના દેશની આવી ગરિમા સમજાશે તો જીવનશૈલી એવી જ ઉત્તમ બની રહેશે.

જીવનને પૂર્ણપણે માણો,

એટલું બધું હસો કે વેદના પણ મલકી ઊઠે, એવું સરસ જીવો કે મૃત્યુ પણ તમને જીવંત જોવા ઈચ્છે,...

એવી મક્કમ લડત આપો કે વિધાતા ખુદ હારી જવામાં ગૌરવ અનુભવે.

મહાકાવ્યની રચના માટે ચરિત્રનાયક ન મળતા વ્યાકુળ થઈને ભમતાં વાલ્મીકિ નારદજીને પૂછે છે :-

‘કો ત્વસ્મિન્ સામ્પ્રતં લોકે ગુણવાન્ કશ્ચ વીર્યવાન,

ધર્મજ્ઞશ્ચ કૃતજ્ઞશ્ચ સત્યવાક્યો વૃદ્ધવ્રતઃ’

આ સમયે સંસારમાં ગુણવાન, પરાક્રમી, ધર્મજ્ઞ, કૃતજ્ઞ એટલે કે ઉપકારને ન ભૂલવાવાળા, સત્યવક્તા અને દૃઢપ્રતિજ્ઞ કોણ છે?

‘ચારિત્રેણ ચ કો યુક્તઃ સર્વભૂતેષુ કો હિતઃ ।

વિદ્વાન્ કઃ કઃ સમર્થશ્ચ કશ્ચૈકઃ પ્રિયદર્શનઃ ॥’

સદાચારથી યુક્ત, સમસ્ત પ્રાણીઓનું હિત સાધનારા, વિદ્વાન, સામર્થ્યવાન અને એકમાત્ર સુંદર પ્રિય દર્શન પુરુષ કોણ છે?

‘આત્મવાન્ કો જિતક્રોધો દ્યુતિમાન્ કોડનસૂચકઃ ।

કસ્ય બિભ્યતિ દેવાશ્ચ જાતરોષસ્ય સંયુગે ॥’

મન પર અધિકાર રાખવાવાળા, ક્રોધને જીતવાવાળા, કાન્તિમાન અને કોઈનો પણ દ્રેષ ન કરવાવાળા કોણ છે? તથા સંગ્રામમાં જે પુણ્યપ્રકોપી બને છે ત્યારે ક્રોધથી દેવતાઓ પણ ભય પામે છે - એવો કોઈ મહામાનવ આપની નજરમાં કોઈ છે કે જેમના હું મહાકાવ્ય (રામાયણ)માં ગુણો ગાઉં. ત્યારે નારદજી કહે છે કે :-

‘ઈશ્વાકુવંશપ્રભવો રામો નામ જનૈઃ શ્રુતઃ ।

નિયતાત્મા મહાવીર્યો દ્યુતિમાન્ ધૃતિમાન્ વશી ।

બુદ્ધિમાન્ નીતિમાન્ વાગ્મી શ્રીમાન્ શત્રુનિર્બહ્નઃ ॥’

ઈશ્વાકુ વંશમાં જન્મેલા એક એવા પુરુષ છે, જે લોકમાં રામ નામથી ખ્યાતિને પામેલા છે. જેઓ મનને વશ રાખવાવાળા, મહાબળવાન, કાન્તિમાન, ધૈર્યવાન, જિતેન્દ્રિય અને બુદ્ધિમાન, નીતિજ્ઞ, ઉત્તમવક્તા, શોભાયમાન તથા શત્રુઓને મોહ પમાડનાર છે. જેમનું નામ યુગો સુધી ગવાતું

રહે એવા મહામાનવ તો અયોધ્યાના એક રઘુપતિ રામ છે.

❖ એકવીશમી સદીમાં પણ... આવા મહામાનવના

આદર્શની જ્યારે તાતી જરૂર છે ત્યારે વાલ્મીકિનો પ્રશ્ન ફરીથી નારદજીને પૂછાઈ રહ્યો છે કે એવો કોઈ કળિયુગમાં મહામાનવ છે કે જેને સદાય માનવ જાત પોતાની નજર સામે રાખી સુખમાં કે દુઃખમાં, સંપત્તિ કે વિપત્તિમાં અને જીવન-મૃત્યુમાં નિર્ભય બનીને પગલા પાડી શકે?

જેનું પરાક્રમ તેની ક્ષમાને ઓળંગી જતું નથી, પરંતુ જેની ક્ષમા તેના પરાક્રમને પણ પાછળ રાખી દે તેવી છે, જેના જીવનને ઘેરીને ધર્મના અત્યંત કઠિન નિયમો રહેલા છે, પણ એ નિયમો એને કુંઠિત કરવાને બદલે માણેકના બાજુબંધની જેમ સુંદર શોભી ઊઠ્યા છે?

આ કળિયુગમાં એવો કોણ છે? જે મહાસંપત્તિ વેળાએ નમ્ર રહે છે અને માથે આભ તૂટી પડે એવા સંકટો વચ્ચે ઊંચે માથે એકલો ઊભો રહે છે. જેને સમ્રાટની જેમ શોભતા પોતાના શિરે રાજમુકુટની જેમ આ પૃથ્વી પરના ભારેમાં ભારે દુઃખોનો સ્વીકાર કર્યો છે? અને એ પણ વિનયથી, ગૌરવથી પૂરેપૂરાં આભિજાત્ય (ખાનદાની)થી?

હે દેવર્ષિ નારદ ! આ કળિયુગમાં આ મહામાનવનું નામ મને કહો, ત્યારે નારદ વાલ્મીકીના કાનમાં ધીરેથી કહી રહ્યા હશે કે :-

‘ધર્મવંશપ્રભવો નૃગેન્દ્રો નામ જનૈઃ શ્રુતઃ ।

નિયતાત્મા મહાવીર્યો દ્યુતિમાન્ ધૃતિમાન્ વશી ।

બુદ્ધિમાન્ નીતિમાન્ વાગ્મી શ્રીમાન્ શત્રુનિર્બહ્નઃ ॥’

ધર્મવંશમાં જન્મેલા એક એવા પુરુષ છે જે લોકમાં ‘નૃગેન્દ્ર’ નામથી ખ્યાતિને પામેલા છે. જેઓ મનને વશ રાખવાવાળા, મહાબળવાન, કાન્તિમાન, ધૈર્યવાન, જિતેન્દ્રિય અને બુદ્ધિમાન, નીતિજ્ઞ, ઉત્તમવક્તા, શોભાયમાન તથા શત્રુઓને મોહ પમાડનાર છે. જેમનું નામ યુગોથી ગવાતું રહે એવા મહામાનવ તો પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ લાલજી શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી છે.

શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયનું એ સદ્ભાગ્ય છે કે તેનો દિવો જ્યારે જ્યારે કાળાન્તરે કરીને ઝાંખો પડ્યો છે ત્યારે ત્યારે તેની વાટ સંકોરનાર શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદ મહારાજશ્રી જેવા ઉત્તમ પુરુષો સંપ્રદાયને મળતા રહ્યા છે. આપણા સંપ્રદાયના મહાપુરુષો તપસ્યા દ્વારા જે શક્તિનો સંગ્રહ કરતા ગયા છે તે વિધાતા ક્યારેય નિષ્ફળ નહિ જવા દે. એટલે તો બરાબર યોગ્ય વખતે જ ભાગ્યવિધાતાએ બેભાન પડેલા શ્રી

સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયને બેઠો કરવા માટે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી જેવા મહાપુરુષને મોકલ્યા છે. જેમણે પોતાના લોહીના દિવા કરી આ સંપ્રદાયને જગાડવાની ટેક લીધી છે. સંપ્રદાયને પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના આદર્શની તાતી જરૂર છે.

વાગ્દેવી વિશ્વકર્માને વિનંતિ કરે છે કે, સર્વાંગ સુંદર મહાપુરુષની પ્રતિમા બનાવો તો તે પ્રતિમા કોના જેવી હોય ? આ પ્રશ્નના જવાબમાં નિશંકપણે આપણે કહી શકીએ કે એ પ્રતિમા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી જેવી જ હોઈ શકે એમાં કોઈ જ અતિશયોક્તિ નથી. કારણ કે તેઓના મૌલિક વિચાર, સ્પષ્ટ રજુઆત, ભવ્ય ભાલ, સિંહની સમો ગંભીર અવાજ, રોમેરોમ સંસ્કૃતિ માટેનો પ્રેમ, વાણીમાં જોશ, સ્વભાવમાં હોશ, સ્ફટિક જેવું નિર્મળ પારદર્શક વ્યક્તિત્વ, જનજનને જગાડનાર જુસ્સાદાર વાણી, હેયામાં માનવતાનું પાતાળ ઝરણું, હિમાલયની શાંતિ, ગંગાની પવિત્રતા, ચંદ્રની શિતળતા, મેરુની અડગતા, ધ્રુવની સ્થિરતા - આ બધા જ ગુણોને એકત્ર કરીને સર્જનહારે સર્જનના ચાકડે મનોહર મૂર્તિ કંડારી હોય એટલે તો એ મૂર્તિ બિલકુલ આપણા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી જેવી જ હોય કે જેને સર્જન કર્યા બાદ સ્વયં સર્જનહારને પણ ઓવારણા લેવાનું મન થાય એવું છે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીનું આભિજાત્ય. સ્વયં વેદની ઋચાઓ અને ઉપનિષદના મંત્રો જાણે કે દેહ ધારણ કરીને આવ્યા હોઈ એવા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી એટલે પવિત્રતાનું ઉન્નત ને ઉજ્જવળ ગિરિશિખર...!! પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીને સો સો વિશેષણો વામણા લાગે એવું અદ્ભુત અપૂર્વ, અકલ્પ્ય, અવર્ણનીય, અવિસ્મરણીય જીવન છે.

અરે ! વૈરી અને વિરોધી જેના વેણ વખાણે એનાથી મોટી મિરદાવલી બીજી કઈ હોઈ શકે. હું તો એમ કહીશ કે, કૌસ્તુભમણિ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના હારમાં-વશઃસ્થળમાં શોભે છે, તો નૃગેન્દ્રરૂપી મણિ સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના જમણા ગાલમાં મનોહર ટીબકડીરૂપે શોભે છે.

આ પ્રસંગે મને ધર્મક્ષેત્ર એવા કુરુક્ષેત્રનું એક દંશ્ય યાદ આવે છે. કૌરવસેનાની સન્મુખ ઊભેલો અર્જુન ધૂજતો ધૂજતો શ્રીકૃષ્ણને કહે છે :- “હે ભગવન્ ! આ સૌનો સંહાર કરીને મને ત્રણ લોકનું રાજ્ય મળે તોપણ મારે નથી જોઈતું. તો આ તો માત્ર એક હસ્તિનાપુરની વાત છે.” અર્જુનના હાથમાંથી ગાંડીવ ધનુષ્ય પડી ગયું. તે નિષ્ક્રિય બની ગયો.

પરંતુ એ જ વખતે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે ગીતાની ગરવી ને નરવી વાણી વહેવડાવી મુખ્ય ત્રણ વાત પ્રભુએ કરી :

(૧) હે અર્જુન ! તું રખેને ન માનતો કે આ બધાને તું મારીશ તો મરશે. તેઓ મરેલા જ છે, તારે તો માત્ર તેને મારવામાં નિમિત્ત જ બનવાનું છે. હું જ આ વિશ્વનું સર્જન કરું છું, પાલન કરું છું, ને સંહાર પણ હું જ કરું છું.

(૨) હે અર્જુન ! તું તારું કર્મ કર. તારે ફળની આશા રાખવાની નથી. કર્મ છોડે તે પડે, પરંતુ કર્મનું ફળ છોડે તે ચડે.

(૩) હે અર્જુન ! યુગે યુગે અધર્મનો નાશ કરવા અને ધર્મની સ્થાપના કરવા માટે હું અવતાર લઉં છું.

આ પ્રેરક વાણી સાંભળી અર્જુન તુરંત ઊભો થયો. ટકાર થયો, એટલું જ નહિ પણ ગાંડીવનો ટંકાર કરીને પ્રભુને કહ્યું : ‘કરિષ્યે વચનં તવ’ એ સાથે અર્જુને કૌરવોનો કચ્ચરઘાણ કાઢી નાખ્યો. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના શ્રીમુખે પ્રગટેલી ગીતા વિશ્વગીતા બની ગઈ.

આ વાસ્તવિકતાને પ્રસ્તુત પ્રસંગમાં ઘટાડવા માગું છું કે, અર્જુનના કર્તૃત્વના મૂળમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણનું વકતૃત્વ છે અને જો કોઈ એક જ વ્યક્તિમાં અર્જુનનું કર્તૃત્વ અને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનું વકતૃત્વ બંને એકત્ર થાય તો દુનિયાને મળે બેજોડ નેતૃત્વ કરનાર નૃગેન્દ્ર. ‘નૃગેન્દ્ર’ શબ્દનો અર્થ જ એ થાય છે કે, સંપ્રદાયનું નેતૃત્વ કરનાર.

આપણા અંતરના ઓરડામાં અજવાળું પાથરે એવા મહાપુરુષની છબી ચાલો પ્રેમરૂપી પટમાં હૃદયપીંછીએ તૈયાર કરીએ : આંખમાં જિજ્ઞાસાનું અંજન, સ્વભાવમાં સંસ્કારનું ચંદન, ભીતરમાં ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના વંદન લઈને નીકળેલા સાધના પુનિત પંથોના પથિક એટલે આપણા લાડિલા લાલ પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. જેનામાં નચિકેતાની પિપાસા, એકલવ્યની જિજ્ઞાસા, અર્જુનની એકાગ્રતા અને વસિષ્ઠનો સંસ્કૃતિ માટેનો પ્રેમ લઈને વિમલ વિશ્વની વાટે જ્ઞાનના ઘાટે નીકળેલા એક યાત્રી એટલે કે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. જેમનામાં ખમીર, ખુમારી અને ખાનદાનીનો ત્રિવેણી સંગમનો સુભગ સમન્વય જોવા મળે છે. જેના શબ્દે શબ્દે દિવા થાય અને અંધારા ઉલેચવાનો જે યજ્ઞ કરે છે. જે ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના લાડકવાયા અને આપણા પ્રિય પાત્ર પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી બસ, તેના માટે એટલું જ કહેવાય :

‘નૃગેન્દ્રરૂપી સાગર રત્નોથી ભર્યા, રત્નો તણાતા જાય; કરમહિણ અભાગીયાના હાથ, શંખલાથી ભરાય.’

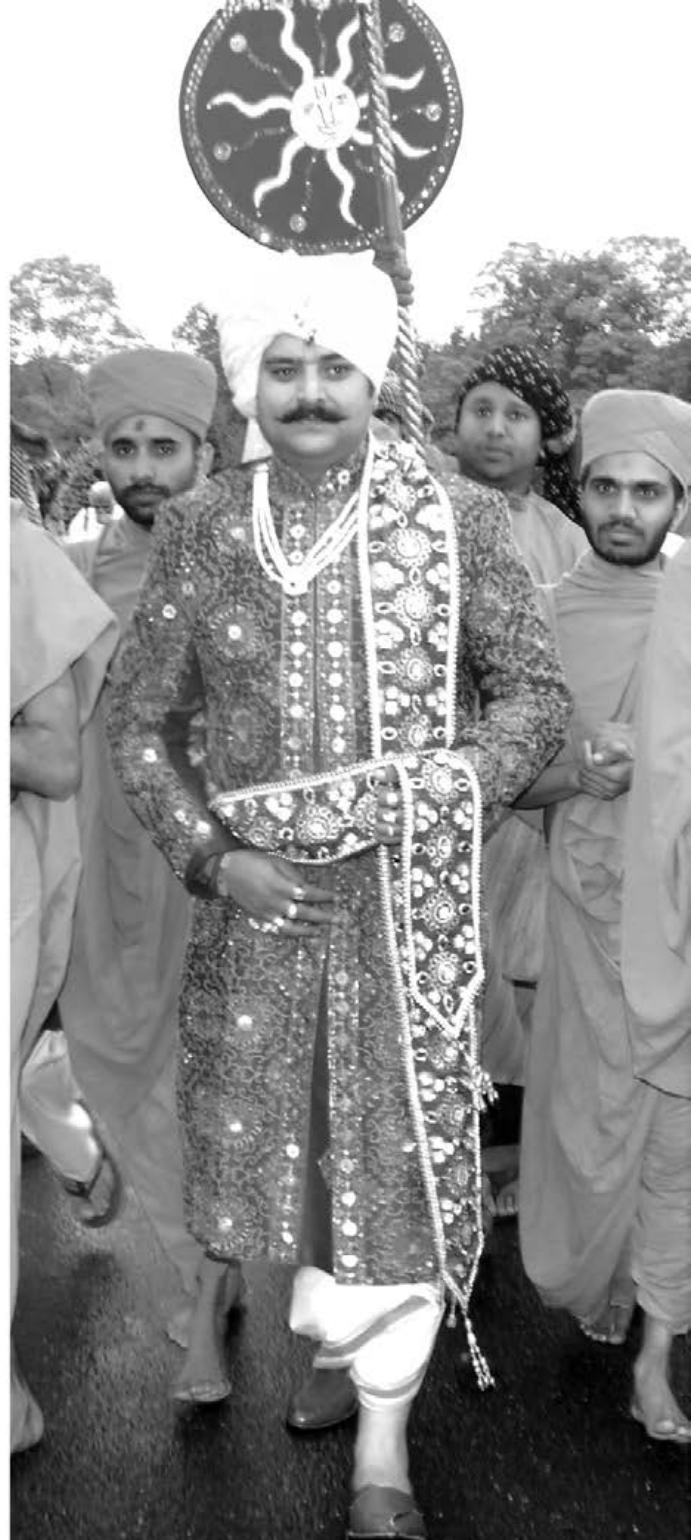
આવો...!! આવા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીને સ્મિતનું

નજરાણું (ભેટ) આપી જીવનનો ફેરો સાર્થક કરીએ. જીવન જીવવું ને જીવન જીવી નાખવું એમાં ફરક છે. નિસાસા નાંખવા અને નંખાવવા ફરિયાદ કરવી અને કરાવવી, એ જીવન નથી. પરંતુ જીવન એ તો વિધાતાનું વરદાન છે. એવા જીવનને સુગંધી બનાવે છે પ.પૂ લાલજી મહારાજશ્રીના સાત્વિક વિચારો. આપણને પણ આવા વિચારોના વૃંદાવનમાં વિહાર કરવાનું તેઓશ્રી આમંત્રણ આપે છે. આવા પ્રેરક અને પ્રાણવાન વિચાર વડે આવો, જીવનને બનાવીએ એક પવિત્ર તીર્થ.

શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયની જે વિશેષતાઓ સૌ શ્રીજીસમકાલીન જોઈ શકતા. તે સઘળી વિશેષતાઓ આજે પણ આ સંપ્રદાયના પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તેમજ પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ લાલજી શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી અને તેમને બહાલા સંતો-ભક્તોના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં, સત્સંગમાં સૌ કોઈ અનુભવી રહ્યા છે. આપણે પણ ભાગ્યવાન છીએ કે આપણને એ જ સત્સંગ મળ્યો છે કે, જે સત્સંગ પાંચસો પરમહંસોને મળ્યો હતો. આપણે ભાગ્યવાન છીએ કે આપણને આજે સ્વયં અક્ષરાધિપતિ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે પોતાના ગૌરવ સભર ગુરુસ્થાને સ્થાપેલા આદિ આચાર્ય પ.પૂ. ધર્મકુળ મુગટમણિ શ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા આદિ આચાર્ય પ.પૂ. ધર્મકુળ મુગટમણિ શ્રી રઘુવીરજી મહારાજશ્રીની દિવ્ય પરંપરામાં પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્યજી મહારાજશ્રીની પ્રાપ્તિ થઈ અને એ જ દ્વારા શ્રીજીમહારાજ મળ્યા છે કે, જે શ્રીજીમહારાજ ગોપાળાનંદ સ્વામી, મુક્તાનંદ સ્વામી અને દાદાખાચર, પર્વતભાઈ જેવા ભક્તોને મળ્યા હતા. નંદસંતો તુલ્ય પંચવર્તમાનસહ સ્ત્રી-ધનના ત્યાગી સાચા સંતો મળ્યા છે. જેથી સવિશેષ ભાગ્યવાન છીએ આપણે; કારણ કે સ્વયં ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે સ્વહસ્તે રચેલા શાસ્ત્રો-મંદિરો અને પધરાવેલા દેવો મળ્યા છે. સાચે જ આપણા આજે ભાગ્ય જાગ્યા છે. તો ચાલો આપણે પણ આધ્યાત્મિક અને વ્યવહારિક કુંગાલિયતોને ખંખેરીને બુલંદ અવાજે ગર્જના કરતા લલકારીએ....

‘ભાગ્ય જાગ્યા રે આજ જાણવા, કોટિ થયાં કલ્યાણ;
સુખ તણી સીમા શી કહું, પામ્યા પ્રભુ પ્રગટ પ્રમાણ.’

(નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય : સારસિદ્ધિ - ક. ૪૮)

નવેમ્બર
૨૦૧૧

૨૭

ચિંતન

હે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રીહરિજી મહારાજ ! ઈષ્ટદેવ સર્વોપરી, સર્વકર્તા, સર્વના કારણના કારણ, નિર્ગુણ સદાસાકાર, સર્વના નિયંતા, સર્વ જીવાત્માઓને ઉપાસના કરવા યોગ્ય તથા સર્વ અવતારો ને પણ ઉપાસના કરવા યોગ્ય એવા મારા શ્રીહરિજી મહારાજ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ આપના શ્રીચરણોમાં કોટિ કોટિ વંદન સહ આ પ્રાર્થના કરવા ને વિચારવાથી મને આપના સ્વરૂપમાં આત્માથી પણ અધિક પ્રીતિ થાય ને આપના સંપૂર્ણ સ્વરૂપમાં આનંદથી રસરૂપ થાઉં. જેમ કામીપુરુષ સ્ત્રીમાં અને લોભીપુરુષ ધનમાં રસરૂપ થાય છે તેમ હું પણ આપના સંપૂર્ણ સ્વરૂપમાં પ્રેમે કરી જોડાઉં એજ આ પ્રાર્થનાનો અર્થ છે. હે મહારાજ ! જડ-ચેતન સર્વેમાં આપના જ દર્શન કરું એવી આ પ્રાર્થના સ્વીકારશોજી...

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપે બાંધેલા મંદિરો અને મૂર્તિઓને સર્વે મંદિર તથા મૂર્તિઓથી અધિક માનું તથા સર્વ મૂર્તિઓને પરોક્ષ અવતાર કે દેવની ન સમજતા આપે સમાધિ પ્રકરણ સમયે તે તે રૂપે દર્શન આપેલા તે આપના સમાધિ પ્રદર્શિત સ્વરૂપો માનીને સદા વંદન કરું છું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! બીજા અવતારોના સ્વરૂપોનું ધ્યાન-ઉપાસના ન કરતા આપના નામની મૂર્તિ જેમ કે, સ્વામિનારાયણ, ધનશ્યામ, સહજાનંદ સ્વામી, નીલકંઠ વર્ણી, હરિકૃષ્ણ એ આદિક અને જેની પ્રતિષ્ઠા ધર્મવંશજ આચાર્ય પરંપરાના પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીએ કરી હોય તેનું જ ધ્યાન-ઉપાસના કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપના દ્વારા સ્થાપિત આચાર્ય પ્રણાલિકા જે સંપ્રદાયનું બંધારણ તથા ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ-ઉપાસના આદિક આપની બાંધેલ મર્યાદા પ્રમાણે જ સમજુ; પણ તેમાં તર્કબુદ્ધિથી ઊભા થતાં અને સંપ્રદાયના બંધારણથી વિરુદ્ધ કોઈ બીજું બંધારણ કે ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ-ઉપાસનામાં ન વહી જતાં શુદ્ધ સંપ્રદાય પ્રમાણે જ આપની ભક્તિ કરું.

નૂતન વર્ષના નવલા પ્રભાતે તેમજ પ્રતિદિન ઈષ્ટદેવ ભગવાન શ્રીહરિની પ્રસન્નતાથી, સદ્ગુણોની પ્રાપ્તિ અને આરાધનામાં અવરોધક દોષોના નિવારણાર્થે કરવા યોગ્ય

પ્રેમસભર અંતરની આર્જુભરી પ્રાર્થના

- પ.ભ. શ્રી હિતેશભાઈ પારેખ - સરધાર

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપના સ્થાપેલ સત્ય પ્રજ્ઞાલિકાના આચાર્યશ્રીના સહજ-સ્વાભાવિક અલ્પ દોષોને ન જોતા તેમને સદાય આપનું અપરસ્વરૂપ માનું ને તેઓની વિરુદ્ધમાં કોઈ પિતરાઈ દાવો ન માંડું. પોતાના દોષોથી ભરેલા અંતઃકરણને દંભથી છુપાવી આચાર્યશ્રીના ગુણમાં દોષ બતાવવાની જરૂરત કદાપિ ન કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! દેશ-વિભાગના લેખ મુજબ આચાર્યશ્રીથી કોઈ સંત કે ભક્ત અધિક જણાતા હોય તો પણ આચાર્યશ્રીને જ સર્વેથી અધિક માની આપનું સ્વરૂપ માની સદા શરણે રહીને આપની આજ્ઞા પ્રમાણે તેઓની સેવા કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપના પંચવર્તમાન યુક્ત સંતો કે ભક્તો ક્યારેક અપમાન કરીને તિરસ્કાર કરે તો પણ તેમાં આપનું જ કર્તાપણું (અર્થાત્ મારી ક્ષમતાની પરીક્ષા કરવા અપમાન કરતા હોય તથા મારા અનંત જન્મના સંચિત-પ્રારબ્ધ-કિંચમાણ કર્મનો નાશ કરવા કરતા હોય એમ) જાણું, પરંતુ તે સંતો કે ભક્તો તેને તો દિવ્ય ને નિમિત્ત માત્રજ સમજું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપના સાચા સંતો-ભક્તો સદાય રાગ-દ્વેષ, માન-અપમાન, હર્ષ-શોક, પોતાનો-પારકો, સુખ-દુઃખ, નિંદા-સ્તુતિ, ભક્ત-અભક્ત સર્વેમાં સમતાથી જ સ્થિર અને સર્વેને આપના બાળક જાણી સદાય હિત જ કરતા હોય એમ સમજું અને હું પણ તેમના આ ગુણોથી યુક્ત થઈ આપનું ભજન કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! મારામાં ક્યારેય પણ પ્રવેશ કરેલા માન, ઈર્ષ્યા કે મત્સર આદિક દોષોથી સંતો ને સંતો સાથે પરસ્પર જ્ઞાનવાર્તાથી કે આચાર્યશ્રીને આચાર્યશ્રી સંગાથે તથા આચાર્યશ્રીને સંતો સાથે તથા આચાર્યને ભક્તો સાથે તથા ભક્તોને ભક્તો સાથે દ્વેષ બુદ્ધિ બંધાઈ જાય અને તેથી જ આ સંપ્રદાય અલગ-અલગ સમુદાયોમાં વહેંચાય જાય, માટે એવું મારાથી કદાપિ ન થાય અને સૌ કોઈ એક આપ - ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના આશ્રિત સમુદાય હોય એ દૃઢતાની સાથે સંપ્રદાયની પ્રજ્ઞાલિકા પ્રમાણે પવિત્ર જીવન જીવું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપની બાંધેલ સાંપ્રદાયિક મર્યાદા તથા ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને ભક્તિ-ઉપાસનાથી કોઈ અલગ જ્ઞાન ઊભું કરીને અલગ સમુદાય ઊભો કરે તો તેનાથી સદાય દૂર રહું, પણ તેની નિંદા કે સ્તુતિમાં ન પડતા ફક્ત આપને પ્રાર્થના કરું કે, ‘આ સર્વોને આપ સદ્બુદ્ધિ ને સાચું જ્ઞાન આપશો.’ અને હું સદાય આપના બે ચરણની જ ઉપાસના કરતો રહું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આ સત્સંગ હું આલોકના માન-

મોટાઈ કે આ લોકના સુખ-વૈભવ માટે ન કરતા ફક્ત મારા જીવના આત્મિક કલ્યાણ માટે જ કરું, જેથી આલોકમાં થતાં ઐશ્વર્યો-ચમત્કાર-પરચા આદિકમાં ન આસક્ત થતાં માત્ર આપના જ્ઞાન અને ધ્યાન-ઉપાસનાને સદા મારા આત્મામાં રાખું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આલોકમાં જે ઐશ્વર્યો થયા ને થાય છે અને ભવિષ્યમાં થશે તે સર્વે આપના કારણને કર્તાપણાથી જ થાય છે, પરંતુ તે કોઈ વ્યક્તિનું ઐશ્વર્ય-પ્રતાપ-સામર્થ્ય છે તેમ ન સમજતા તેને નિમિત્ત માત્રજ સમજું. કારણ કે આપની કૃપાથી અંધને આંખો મળે, પાંગળો પર્વત ચડે અને મુંગો ને ગાંડો મુખે વેદ પણ ભણે તે સર્વે આપની કૃપાનું જ કારણ છે, એમ સમજું તથા આપના મુક્તને માત્ર સામર્થ્યથી ન ઓળખતા ક્ષમા-કરુણા આદિ સંતગુણથી ઓળખીને સમાગમ કરી આપનું ભજન કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! કોઈએ મારું ગમે તેટલું અપમાન કર્યું હોય તથા કોઈ વ્યક્તિ કે પદાર્થથી ગમે તેટલું દુઃખ મળ્યું હોય તો પણ તે સર્વે પ્રત્યે દ્વેષબુદ્ધિ ન રાખતા સદાય અર્થાત્ એકવાર નહિ અનંતવાર તે સર્વેને અંતરથી માફ કર્યા કરું. કારણ કે સર્વેને નિમિત્તમાત્ર સમજી આપનું જ કર્તાપણું ને કારણપણું જે છે તેનું જ હંમેશા દર્શન સર્વેમાં કરી ક્ષમાની મૂર્તિરૂપ બની આપનું ભજન કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! મારા દોષોને કારણે અથવા તો કાંઈક સત્ય કે અસત્ય બોલવાને કારણે કોઈપણ જીવપ્રાણી માત્ર કે જે ભક્ત હોય અથવા ન હોય, તોપણ મારાથી મન-કર્મ-વચને દુભાયો હોય તો તે સર્વેના આત્માની ગદ્ગદ કંઠે માફી માગું છું. આપ પ્રભુ, સર્વેના હૃદયમાં પ્રેરણા કરી સર્વેથી મને ક્ષમા અપાવશો જેથી આપની ભક્તિમાં વિઘ્ન ન થાય.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! કોઈ મારી પાસે આવીને કોઈની નિંદા કરે ત્યારે હું એમ સમજું કે આમાં મારા પ્રભુજી પ્રવેશ કરી મારા અંતરની પરીક્ષા કરે છે કે, ‘આ જીવ નિંદા અને સ્તુતિથી પર થયો છે કે નહિ માટે આમ સમજીને નિંદા કે સ્તુતિમાં ન પડતા આપની ભક્તિ કરું.’

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! કોઈએ કહ્યું છે કે, ‘બૂરા દેખન મેં ચલા બૂરા મીલા ન કોઈ, જબ ઘટ ભીતર દેખીયા તો મુજસે બૂરા ન કોઈ.’ જો મહાપુરુષો પણ આ શબ્દ કહેતા હોય તો મારામાં તો કેટલી બૂરાઈ કે ખરાબી હશે તેનું આપ દર્શન કરાવીને તે દોષ ટાળવાની કૃપા કરશોજી.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! હું કદી કોઈની યાડી-યુગલી ન કરું ને કપટથી કોઈના પેટની વાત કઢાવવા પ્રયત્ન ન કરીને

કોઈની ગુપ્ત વાતો કે દોષોને પ્રકાશિત ન કરું. અને પૂર્વે એવી ઘણી ભૂલો કરેલ છે અથવા કરેલ હોય તો તે આપ ક્ષમા કરી આપના સ્વરૂપમાં જોડવા કૃપા કરશોજી. એકનો દાસ થઈ બીજાનો દ્રોહ કરું તો હું સર્વેનો ચોર ગણાવ માટે એવી દંભ-કપટ ને દ્વેષબુદ્ધિનો ત્યાગ કરું એવી કૃપા કરશોજી.

ગુરુ, દેવને અર્થે કે સત્સંગને અર્થે માયા ભેગી કરું તો પણ તે દુઃખદાયી જ છે એમ જાણું ને જાહેરમાં અલગ વાત કરું. એકાંતમાં અલગ વાત કરું એવી દંભ-કપટ વૃત્તિનો ત્યાગ કરું એવી કૃપા કરશો ને જેવો બહાર તેવો જ અંદર એવું બાળક જેવું સત્ય હૃદય થાય એવી કૃપા કરશોજી.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપના સ્વરૂપથી અધિક આનંદ કોઈ શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ, ગંધ એ પંચવિધ્ય કે કોઈ વ્યક્તિ કે પદાર્થનો ન લાગે ને સર્વે આનંદ આપના સ્વરૂપથી જ ઈચ્છું તથા મારે કાંઈક કરવું છે ને મારે કાંઈક જોઈએ છે તે સર્વે ઈષ્ટાઓ થકી રક્ષા કરવાની કૃપા કરશોજી.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! મને માનનારામાં, સેવા કરનારામાં અને માન-અપમાનમાં સ્નેહબુદ્ધિ થતાં આસક્તિ ન થાય ને મને ન માનનારામાં, દ્વેષ કરનારામાં અને અપમાન કરનારા સાથે અનાસક્તિથી દ્વેષબુદ્ધિ ન થાય ને સર્વેને આપના બાળકરૂપથી જોઈ ને આપના જેવી ને આપના મુક્તો જેવી ક્ષમતા સિદ્ધ કરી આપનું ભજન કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપની કૃપાથી મળેલ ધન-જ્ઞાન-માન-સિદ્ધિ-સામર્થ્યથી છકી ન જતા તેને આપના માની પોતાના ન માનું ને સર્વેના કલ્યાણને અર્થે જ વાપરું પણ સંગ્રહ કે આસક્તિથી સદાય પર રહું ને આપની ભક્તિ કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આલોકમાં મારા આ દેહને માન અપાવવા માટે પરચા-સામર્થ્યનો પ્રસાર-પ્રચાર કરાવી મારા ફોટાનો પ્રચાર કરાવીને આ દેહમય ન થાઉં, મારા પરચા-સામર્થ્યનો કદાપિ બુદ્ધિપૂર્વક પણ પ્રચાર કરવા પ્રયત્ન ન કરું ને મારા ફોટા રાખું કે રખાવું નહિ, આપની મૂર્તિ ને આચાર્યશ્રીના જ ગુણાનુવાદમાં જીવન વ્યતીત કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! કોઈ ભક્ત મને માને અથવા ન માને તો પણ તેમાં પોતાનો કે પારકો એવો ભાવ કદી દેઢ ન કરું. અને મને માનનારા વર્ગને મારામાં જ જોડી રાખું અને બીજે જવાનો બુદ્ધિ ને કપટથી નિષેધ કરું એવા ભ્રષ્ટ્ર ને અવળે માર્ગે ચડી જતાં મારા આત્માને હરહંમેશ રોકો.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! કોઈ વસ્તુ કે સ્થાનને મારું માની ખાનગી સ્થાન ન કરું. જે કાંઈ ધાર્મિક સ્થાન હોય તો તે દેવ-આચાર્યશ્રીના તાબે હોય ને તે આચાર્યશ્રી જેમ ફેરબદલી કરાવે

તેમાં રાજી થકો કરું, જેથી વસ્તુ-પદાર્થ કે સ્થાનમાં ન બંધાતા નિઃસ્પૃહીપણું સિદ્ધ કરી આપનું ભજન કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપના સ્વરૂપથી અધિક હેત અક્ષરપર્યંત કોઈમાં ન કરું તથા અક્ષરમાં કે મુક્તમાં પણ આપના જેવું હેત ન કરું અને તેને આપના જાણીને મુક્તોનો સમાગમ કરું. તે પણ આપના સ્વરૂપ સુધી પહોંચવા હે મહારાજ ! મારા આત્માથી પણ અધિક હું આપને પ્રેમ કરું એવી કૃપા કરશોજી.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપના સ્વરૂપથી નીચેનું સર્વે આપના હાથની કંઠપુતળી સમાન છે. વિરાટમાં જ્યાં સુધી આપનો પ્રવેશ નહોતો થયો ત્યાં સુધી તે ઊભો થવા પણ સમર્થ ન થયો તો જીવપ્રાણીનું શું ગજુ માટે સર્વેમાં આપ છો તેમ સર્વેમાં જડ કે ચેતનમાં આપના જ દર્શન કર્યા કરું.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! રાગ-દ્વેષ, માન-અપમાન, હર્ષ-શોક, પોતાનો-પારકો, સુખ-દુઃખ, નિંદા-સ્તુતિ, ભક્ત-અભક્ત આદિક દ્વંદ્વોમાં ક્ષમતા સિદ્ધ કરી દેશકાળ ગમે તે હોય પણ સમતામાં જ રહું ને દેશકાળનું બહાનું લઈ પોતાના સ્વાર્થ સિદ્ધ કરવા આપની આજ્ઞા-મર્યાદામાં કદી ફેર કરું-કરાવું નહિ ને સદાય તેમાં દેઢ વર્તું ને તેવી જ વાર્તા કરું એવી દેઢ મતિ આપશોજી.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! જ્ઞાન માર્ગમાં મને 'હું બધું સમજું છું - હું તત્ત્વોને યથાર્થ જાણું છું ને હું જ્ઞાની છું' એવું જ્ઞાનનું અભિમાન ન ધરતાં સર્વેમાંથી જેટલું આપનું સ્વરૂપ વધુ ને વધુ સમજાય તેટલું સમજવા દાસ થઈને તત્પર રહું અર્થાત્ હું સર્વશ્રેષ્ઠ જ્ઞાની છું એવા અજ્ઞાન થકી મારી રક્ષા કરશોજી.

હે શ્રીહરિજી મહારાજ ! આપ સર્વેના કારણના કારણ જે અક્ષરબ્રહ્મ તેના પણ કારણ, કર્તા, કરુણાનિધાન, ક્ષમાનું સ્વરૂપ અને સમર્થ આપ મારા ઈષ્ટદેવ આ ઉપરોક્ત સર્વે ગુણોએ યુક્ત કરી આપના હૃદયમાં મને સ્થાન આપો આટલી અરજી આ દાસની અંતરમાં ધરશોજી, જરૂર ધરશોજી.... બસ એજ પ્રાર્થના...

જે કોઈ આ પ્રાર્થના ગદ્ગદ થઈ વિચારે સહિત સવારે પૂજામાં તથા રાત્રે સૂતા પહેલા જો કરશે તો છ માસમાં અંતઃશત્રુ થકી મુકાઈને શ્રીજીમહારાજના આનંદમાં જોડાઈ જશે. એવું આ પ્રાર્થનાનું અતિશુભ ફળ અવશ્ય પ્રાપ્ત થશે. ॥શ્રીસ્તુ.॥

સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના શ્રીચરણોમાં શતશઃ પ્રણામપૂર્વક સર્વ ભક્તજનોને શુભાંકંક્ષા સહ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ....

સત્સંગ સમાચાર પત્રિકા

- સ્વામી ઘનશ્યામદાસજી તથા શા. સ્વામી સર્વમંગલદાસજી તથા સાધુ ધર્મવલ્લભદાસજી

મેઘવા :- તા. ૧૬-૧૧-૨૦૧૦ પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં સત્સંગ સભા તથા રાસોત્સવ.

આહંદ :- શ્રી હનુમાન મહારાજનું કાળિયોદશના દિવસે પૂજન કરતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી.

વડતાલ :- તા. ૨૭-૧૧-૨૦૧૦ના રોજ આચાર્યનિવાસ રઘુવીરવાડી ખાતે પ્રસાદિના ઠાકોરજી સમક્ષ પૂરાયેલ અન્નકૂટની આરતી ઉતારતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી.

ઉત્તરસંડા :- મંદિરમાં બિરાજતા બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજની સમક્ષ પૂરાયેલ અન્નકૂટ.

રળિયાલાને આંગણે યોજાયેલ કથાપારાયણ પ્રસંગે દર્શન-અમૃતવાણીનો લાભ આપતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. (તા. ૨-૧૧-૨૦૧૧)

નવેમ્બર
૨૦૧૧

૩૧

શ્રી સ્વામિહારાજી
ચિંતન

લીંબડાને આંગણે યોજાયેલ કથાપારાયણ પ્રસંગે દર્શન-અમૃતવાણીનો લાભ આપતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. (તા.૨-૧૧-૨૦૧૧)

શેલછાને આંગણે યોજાયેલ શિવમંદિર મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા પ્રસંગે દર્શન-અમૃતવાણીનો લાભ આપતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. (તા.૨-૧૧-૨૦૧૧)

મહુવાને આંગણે યોજાયેલ કથાપારાયણ પ્રસંગે દર્શન-અમૃતવાણીનો લાભ આપતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. (તા.૨-૧૧-૨૦૧૧)

પૂ. પુરાણી સ્વામી શ્રી શ્રીહરિદાસજીના વક્તાપદે આગામી કથાપારાયણ તથા શાકોત્સવ

શ્રી સ્વાનારાયણ મંદિર - ખેડા
તા. ૨૭ થી ૧-૧૨-૨૦૧૧, કથા
શ્રી સ્વાનારાયણ મંદિર - વિસાવદર
તા. ૧૩ થી ૧૭-૧૨-૨૦૧૧, કથા
શ્રી સ્વા. મંદિર - વરજાંગ જાળિયા
તા. ૧૮-૧૨-૨૦૧૧, શાકોત્સવ
કાછીયાવાડી પેટલાદ
તા. ૨૬ થી ૩૦-૧૨-૨૦૧૧, કથા

મોટી ખીલોરીને આંગણે યોજાયેલ કથાપારાયણ પ્રસંગે દર્શન-અમૃતવાણીનો લાભ આપતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. (તા.૩-૧૧-૨૦૧૧)

જૂલાગઠ :- ભગવાન શ્રીહરિ સ્થાપિત શ્રી રાધારમણ આદિ દેવોના દર્શનાર્થે પધારતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. (તા.૩-૧૧-૨૦૧૧)

કમી કેરાળાને આંગણે યોજાયેલ કથાપારાયણ પ્રસંગે દર્શન-અમૃતવાણીનો લાભ આપતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. (તા.૪-૧૧-૨૦૧૧)

પલાણાને આંગણે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીની પવિત્ર નિશ્રામાં યોજાયેલ દિવ્ય સત્સંગ સભા. (તા. ૬-૧૧-૨૦૧૧)

ગારીયાદારને ઓંગણે શ્રી પોપટભાઈ જસાણી પરિવારના યજમાનપદે તા. ૪ થી ૧૦-૧૧-૨૦૧૧ સુધી પૂ. સ્વામી શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજીના વક્તાપદે યોજાયેલ શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથાપારાયણ પ્રસંગે પધારતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. (તા. ૪-૧૧-૨૦૧૧)

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ ॥
પ.પૂ. સનાતન ધ.પુ. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યમાન આચાર્ય
શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના
રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી
શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - જામવણથલીનો ભવ્ય

૨૭મો વાર્ષિક પાટોત્સવ

શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા પારાયણ

વક્તા : પૂ. સ્વામી
શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજી-સરધાર
તારીખ :- ૧-૧૨-૨૦૧૧ થી ૫-૧૨-૨૦૧૧

:: મહોત્સવ સ્થળ ::

‘શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર’
મુ. જામવણથલી, તા. જી. જામનગર

સંપર્ક :- મો. ૯૪૨૭૭૭૩૮૬૮,
૯૮૨૫૦૫૪૩૬૨, ૯૮૦૯૪૪૫૯૩૭

તા. ૭-૧૧-૨૦૧૧ના રોજ સંપ્રદાયના સર્વોચ્ચ નીર્ધામ વડતાલને ઓંગણે યોજાયેલ શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજ, શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ આદિ દેવોના વાર્ષિક પાટોત્સવના યજમાનશ્રી નિત્યનભાઈ રજનીકાંત પટેલ પરિવારના સભ્યોને રઘુવીરવાડી ખાતે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રી વતી આશીર્વાદ પાઠવતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી.

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ ॥
પ.પૂ. સનાતન ધ.પુ. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યમાન
આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના
રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી નૂતન
શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - પડવલાનો ભવ્ય

મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ

શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા પારાયણ

:: વક્તા ::

પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી
તારીખ :- ૨૬-૧૧-૨૦૧૧ થી
૩૦-૧૧-૨૦૧૧

મહોત્સવ સ્થળ :- ‘શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર’
મુ. પડવલા, તા. કોટડા સાંગાણી, જી. રાજકોટ

સંપર્ક :- મો. ૯૮૨૪૨૩૪૧૪૧, ૯૮૨૫૭૨૫૩૨૬,
૯૮૨૪૨૪૭૯૨૪, ૯૩૨૭૮૫૦૦૦

આવો માણીએ...,

નૂતન વર્ષમાં દિવ્ય સત્સંગ સાહિત્યના નવલા પ્રકાશનો...

ભક્તની ધારે ભગવાન

અમૃતાસ્વરૂપદાસજી
દ્વારા સંપાદિત 'ભક્તની
ધારે ભગવાન'ના શિર્ષક
હેઠળ આ પુસ્તકમાં

ભગવાન શ્રીહરિના કરુણામય
રસસભર ચરિત્રોની ગ્રંથમાળામાં નિષ્ઠાવાન
ભક્તોના દુઃખમાં સહાય કરીને શ્રીજીમહારાજે પોતાનામાં
રહેલો દયાળુતાનો ગુણ જ સહજતાથી પ્રગટ કર્યો છે.

શિક્ષાપત્રી

આ શિક્ષાપત્રી ગ્રંથની
સાથે આબાલ વૃદ્ધ
ભક્તોને સંપ્રદાયના
નિયમ પ્રથાઓ વિનય

વિવેક વગેરેનું જ્ઞાન થાય એવા
શુભાશયથી શાસ્ત્રોના સાર સંદોહનપૂર્વક
બનાવવામાં આવેલ ગ્રંથ "હરિભક્તોને વર્ત્યાની રીતિ"નો
પણ સમાવેશ કરેલો છે.

Video
DVD

કારિયાણી પ્રકરણ વચનામૃત વિવેચન

વક્તા :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી
સર્વાવતારી ભગવાન શ્રીહરિની
પરાવાણી 'વચનામૃત' અંતર્ગત કારિયાણી
પ્રકરણનું પૂ. સ્વામીની સમપુર શૈલીમાં
અદ્ભુત વિવેચન.

Video
DVD

કીર્તન વિવેચન

પામ્યા પામ્યા રે ભવગણ પાર...
સ.ગુ. શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામી રચિત 'પમટડી'
ગ્રંથના અંતિમ પોળપટનું પૂ. સ્વામી દ્વારા સર્વાવતારી
ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનો અદ્ભુત પ્રકાશ અને
પોતાને મળેલ પ્રગટ ને પ્રત્યક્ શ્રીહરિના અલખ્ય
લાભનું હર્ષથી ઉભારામાં લેવે ને મુક્તકંઠે સુંદર વર્ણન.

Video
DVD

કીર્તન વિવેચન

એવા ધામને પામ્યા કાજ...
સ.ગુ. શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામી રચિત
'ચોસઠપદી' ગ્રંથના પઠથી ૬૪ સુધીની પદોમાં
ભગવાનની પ્રત્યક્ પ્રાપ્તિનો કેક અને અભરધામનું
પૂ. સ્વામીના શ્રીમુખે સચોટ અને ચોટદાર વર્ણન.

Video
DVD

સોગમૂર્તિ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીની વાતોની કથા

વક્તા :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી
વિદ્વતાસભર અને અર્થગંભીર
ભાષામાં લખાયેલ શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામીની
વાતોનું પૂ. સ્વામી દ્વારા અભણને પણ
સહેલાઈથી સમજાય તેવું સચોટ નિરૂપણ.

Video
DVD

ભૂલેશ્વર સત્સંગ સભા સુજાવ

ભૂલેશ્વર-મુંબઈને આંગણે યોજાયેલ 'એલલ
મહોત્સવ-૨૦૧૧' પ્રસંગે પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી
નિત્યસ્વરૂપદાસજીએ આપેલ સંપ્રદાયના દેવ,
મંદિર, સાચ, આચાર્ય, સંત, હરિભક્ત આ છ અંગો
અને મુળમૂલ સિદ્ધાંતો વિષે સુદ અને સાચી સત્સંગ
સમજણ.

Video
DVD

ભક્ત ચિંતામણી અંતર્ગત પરચા પ્રકરણ કથા

સ.ગુ. શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામી રચિત 'ભક્ત
ચિંતામણી' ગ્રંથના પ્રકરણ ૧૨૮ થી ૧૫૮ સુધીના
'પરચા પ્રકરણો'ની સોળમી શ્રી સ્વામિનારાયણ
સત્સંગ છાવણી - સરધારમાં પૂ. સ્વામી શ્રી
પૂર્ણસ્વરૂપદાસજીના સમપુર કંઠે ગવાયેલ સંવિસ્તૃત
કથારસથાળ.

Audio
MP3

નંદસંતોની ઉપદેશવાણી

સ્વર :- પૂ. સ્વામી શ્રી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજી
શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના
નંદસંતો દ્વારા રચિત ઉપદેશસભર કીર્તન
પદોનું સુમધુર કંઠે સંગીતમય મધુરગાન.

Audio
MP3

ચોસઠપદી ગાન

શ્રી નિષ્કુળાનંદ સ્વામી રચિત
ચોસઠપદી ગાન
:- સ્વર :-
પ.ભ. શ્રી હરિકૃષ્ણ પટેલ
સહગાયક : પા. હરિકૃષ્ણ ભગત -
સરધાર તથા પરાગ પટેલ - ગોધરા

નવેમ્બર
૨૦૧૧

૩૫ ચિંતન

શ્રી સ્વામિનારાયણ
સત્સંગ ધાવણી
સરઘાર ૨૦૧૧

સોળમી શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ છાવણી - સરઘાર તસ્વીર દર્શન (તા. ૨૪ થી ૩ નવેમ્બર-૨૦૧૧)

૧. જૂના મંદિરથી પોથીયાત્રા. ૨ થી ૯. નૂતન વર્ષના પવિત્ર દિવસે ઠાકોરજી, પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા સંતો-ભક્તોનું પૂજન દર્શન. ૧૦. અન્નકૂટ દર્શન. ૧૧-૧૨. રાસોત્સવ. ૧૩-૧૪. શેરડી ઉત્સવ. ૧૫. નિત્ય સંધ્યા આરતી. ૧૬ થી ૧૮. જ્ઞાનગોષ્ઠી. ૧૯ થી ૨૧. ધ્યાન-અનુષ્ઠાન.

આસ્થા મજાણ

ઘેર બેઠાં સત્સંગનો
અલૌકિક અમૂલ્ય લાવો..
ચેનલ પર નિહાળો...

તાજેતરમાં હેરો-લંડનને આંગણે તેમજ સુરતને આંગણે પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યામાન આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાંનિધ્યમાં શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના દેશ-વિદેશમાં સુપ્રસિદ્ધ વક્તા પૂ. સ.ગુ. સ્વામી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના વક્તાપદે યોજાયેલ 'શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા પારાયણ'નું 'આસ્થા-મજાણ' ચેનલ પર પુનઃ પ્રસારણ કરવામાં આવશે. જેની વિગત નીચે મુજબ છે.

હેરો- લંડન કથા

તારીખ :- ૮-૯-૧૦ ડીસેમ્બર - ૨૦૧૧
સમય : સવારે ૧૦.૦૦ થી ૨.૦૦
(ભારત, યુ.કે. યુ.એસ.એ. આફ્રિકા)

શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ - સુરત

તારીખ :- ૨૬-૧૧-૧૧ થી ૪-૧૨-૨૦૧૧
સમય : બપોરે ૩.૦૦ થી ૭.૦૦
(ભારત, યુ.કે. યુ.એસ.એ. આફ્રિકા)

ખાસ નોંધ :- ઉપરોક્ત કાર્યક્રમ-સમયની વધુ વિગત જાણવા માટે 'સરધાર મંદિર'નો સંપર્ક કરવો.

દર મહિનાના પહેલા રવિવારે સરધાર અને
મહિનાના છેલ્લા શનિવારે રાજકોટમાં યોજાતી

અભયદાન સત્સંગ સભા

:: સરધાર ::

તા. ૪-૧૨-૧૧

-- સમય :-

સવારે ૮ થી ૧

:: રાજકોટ ::

તા. ૨૬-૧૧-૧૧

-- સમય :-

રાત્રે ૮ થી ૧૧

સંપર્ક :- શ્રી સ્વા. મંદિર - સરધાર,

ફો.નં. ૦૨૮૧ - ૨૭૮૧૨૧૧. મો. ૯૮૭૯૭૫૮૫૦૩

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ રાજકોટ - મો. ૯૪૨૬૨૨૯૫૫૮,

શ્રી કરશનભાઈ રાજકોટ - મો. ૯૪૨૬૭૮૧૧૭૯

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ્ ॥

પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યામાન આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી ભાવનગરને આંગણે તૃતીય

શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ

:: વક્તા ::

પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

તારીખ :- ૧૭-૧૨-૨૦૧૧ થી

૨૩-૧૨-૨૦૧૧

:: મહોત્સવ સ્થળ ::

'પ્રગતિમંડળની વાડી' વિજયરાજનગર, ભાવનગર

મો. ૯૪૨૬૩૧૪૩૬૮, ૯૮૨૪૪૪૭૪૪૧

નવેમ્બર
૨૦૧૧

૩૯

ચિંતન શ્રી સ્વામિનારાયણ

પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી ધર્મમાર્તંડ, ધર્મકુળ યુગામણી વિદ્યમાન આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા
પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી શ્રી સ્વામિનારાયણ
સંપ્રદાયના દેશ-વિદેશમાં સુપ્રસિદ્ધ વક્તા પૂ. સ.ગુ. સ્વામી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે તૈયાર થયેલ

નૂતન મંદિર મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવો તથા કથાપારાયણોની તિથિ તવારીખ

ક્રમ	તારીખ	તિથિ	વિગત/પ્રતિષ્ઠા	મહોત્સવ કથા સ્થળ
૧.	૨૨-૧૧-૨૦૧૧	કારતક વદ - ૧૨	શાકોત્સવ	મુ. ખુનવાડ તા. શંખેડા, જી. વડોદરા. મો. ૯૯૧૩૭૭૫૭૮૦
૨.	૨૩-૧૧-૨૦૧૧	કારતક વદ - ૧૩	શાકોત્સવ	મુ. દેથલી તા. માતર, જી. ખેડા. મો. ૯૯૨૫૯૦૩૪૪૧
૩.	૨૪-૧૧-૨૦૧૧	કારતક વદ - ૧૪	શાકોત્સવ	મુ. પાળજ તા. સોજીત્રા, જી. આણંદ. મો. ૮૧૨૮૮૩૬૧૦૦
૪.	૨૫-૧૧-૨૦૧૧	કારતક વદ - ૩૦	શાકોત્સવ	.....
૫.	૨૬ થી ૩૦-૨-૧૧ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	માગશર સુદ - ૧ થી માગશર સુદ - ૬	માગશર સુદ - ૩ તા. ૨૭-૧૧-૨૦૧૧	મુ. પડવલા તા. કોટડા સાંગાણી, જી. રાજકોટ. સંપર્ક :- મો. ૯૮૨૪૨૪૭૯૨૪, ૯૩૨૭૮૫૩૦૦૦
૬.	૩૦-૧૧-૨૦૧૧	માગશર સુદ - ૬	શાકોત્સવ	મુ. ધંધુસર જી. જૂનાગઢ. મો. ૯૮૨૫૪૩૫૯૬૪
૭.	૧-૧૨-૨૦૧૧ થી ૫-૧૨-૨૦૧૧	માગશર સુદ - ૭ થી માગશર સુદ - ૧૦	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	મુ. જામવણચલી તા. જી. જામનગર સંપર્ક :- મો. ૯૪૨૭૭૭૩૮૬૮, ૯૮૨૫૦૫૪૩૬૨
૮.	૧-૧૨-૨૦૧૧	માગશર સુદ - ૭	શાકોત્સવ	મુ. ચણાકા તા. ભેંસાણ, જી. જૂનાગઢ. મો. ૯૭૨૭૨૧૧૨૦૮
૯.	૨-૧૨-૨૦૧૧	માગશર સુદ - ૮	શાકોત્સવ	મુ. ગુંજર તા. ધંધુકા, જી. અમદાવાદ. મો. ૯૬૬૨૪૨૩૨૮૭
૧૦.	૩-૧૨-૨૦૧૧ થી ૧૪-૧૨-૨૦૧૧	માગશર સુદ - ૯ થી માગશર વદ - ૪	શાકોત્સવ તથા સત્સંગ સભાઓ	બૃહદ મુંબઈ પરાવિસ્તાર ધર્મકુળ આશ્રિત સત્સંગ સમાજ દ્વારા મુંબઈ પરાવિસ્તારોમાં દિવ્ય શાકોત્સવોનું આયોજન
૧૧.	૮-૧૨-૨૦૧૧	માગશર સુદ - ૧૩	નૂતન મંદિરખાતમુહૂર્ત	મુ. વસો તા. નડિયાદ જી. ખેડા. મો. ૯૮૨૫૧૩૪૧૦૮
૧૨.	૧૫-૧૨-૨૦૧૧	માગશર વદ - ૫	શાકોત્સવ	મુ. બારડોલી જી. સુરત. મો. ૯૮૨૫૧૩૪૧૦૮
૧૩.	૧૭-૧૨-૨૦૧૧ થી ૧૪-૧-૨૦૧૨	માગશર વદ - ૭ થી પોષ વદ - ૫	ધનુર્માસ કથા સ્વા. પૂર્ણસ્વરૂપદાસજી	શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - શ્રીજીનગર, સુરત મો. ૮૧૨૮૬૯૧૫૧૩
૧૪.	૧૭-૧૨-૨૦૧૧ થી ૨૩-૧૨-૨૦૧૧	માગશર વદ - ૭ થી માગશર વદ - ૩૦	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	પ્રગતિમંડળની વાડી, વિજયરાજનગર, ભાવનગર મો. ૯૪૨૬૩૧૪૩૬૮, ૯૮૨૪૪૪૪૪૪૧
૧૫.	૨૫-૧૨-૨૦૧૧ થી ૨-૧-૨૦૧૨	પોષ સુદ - ૧ થી પોષ સુદ - ૯	શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ	રાજકોટ સંપર્ક :- મો. ૯૪૨૬૭૮૧૧૭૯, ૯૮૨૪૦૩૬૭૨૧, ૮૧૨૮૬૯૧૫૧૦
૧૬.	૩-૧-૨૦૧૨ થી ૯-૧-૨૦૧૨	પોષ સુદ - ૧૦ થી પોષ સુદ - ૧૫	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	મુ. કેશોદ જી. જૂનાગઢ સંપર્ક :- ચંદુભાઈ ગોટેચા - મો. ૯૯૭૮૭૦૯૦૦૯
૧૭.	૧૦-૧-૨૦૧૨	પોષ વદ - ૧	શાકોત્સવ (બપોરે)	મુ. તોરી તા. કુંકાવાવ, જી. અમરેલી. મો. ૯૭૨૫૪૫૦૩૧૯
૧૮.	૧૦-૧-૨૦૧૨	પોષ વદ - ૧	શાકોત્સવ (સાંજે)	મુ. કોલડા તા. કુંકાવાવ, જી. અમરેલી. મો. ૯૯૭૯૪૮૫૫૩૦
૧૯.	૧૧-૧-૨૦૧૨	પોષ વદ - ૨	શાકોત્સવ (બપોરે)	મુ. ચિતલ તા. જી. અમરેલી. મો. ૯૮૨૫૫૫૮૧૫૯
૨૦.	૧૧-૧-૨૦૧૨	પોષ વદ - ૨	શાકોત્સવ (સાંજે)	મુ. પીપળવા તા. લાડી જી. અમરેલી. મો. ૯૮૭૯૩૭૨૩૪૮
૨૧.	૧૨-૧-૨૦૧૨	પોષ વદ - ૩	શાકોત્સવ (બપોરે)	મુ. વાંદરવડ તા. ભેંસાણ, જી. જૂનાગઢ. મો. ૯૪૨૭૩૭૨૩૧
૨૨.	૧૨-૧-૨૦૧૨	પોષ વદ - ૩	શાકોત્સવ (સાંજે)	મુ. વિજપડી તા. સાવરકુંડલા જી. અમરેલી. મો. ૯૯૦૯૪૭૧૧૬૧
૨૩.	૧૩-૧-૨૦૧૨	પોષ વદ - ૫	શાકોત્સવ (બપોરે)	મુ. કરમદીયા તા. મહુવા, જી. ભાવનગર. મો. ૯૮૨૫૩૩૫૭૬૧
૨૪.	૧૫-૧-૨૦૧૨	પોષ વદ - ૭	શાકોત્સવ (બપોરે)	શ્રી સ્વા. મંદિર - સરદાર સંપર્ક :- મો. ૭૬૦૦૦૫૮૫૦૩
૨૫.	૧૭-૧-૨૦૧૨ થી ૨૩-૧-૨૦૧૨	પોષ વદ - ૯ થી પોષ વદ - ૩૦	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	મુ. વાંસખીલીયા તા. જી. આણંદ સંપર્ક :- પૂ. ઘનશ્યામ સ્વામી - મો. ૯૮૨૫૧૩૪૧૦૮
૨૬.	૨૪ થી ૨૮-૨-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	મહા સુદ - ૧ થી મહા સુદ - ૫	મહા સુદ - ૩ તા. ૨૬-૧-૨૦૧૨	મુ. દેથલી તા. માતર, જી. ખેડા મો. ૯૯૨૫૯૦૩૪૪૧, ૯૭૨૩૨૫૬૭૫૫
૨૭.	૨૯ થી ૨-૨-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	મહા સુદ - ૬ થી મહા સુદ - ૧૦	મહા સુદ - ૧૦ તા. ૨-૨-૨૦૧૨	મુ. શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - આણંદ મો. ૯૯૭૯૬૧૧૦૪૪, ૯૮૨૫૮૪૦૫૭૦

ક્રમ	તારીખ	તિથિ	વિગત/પ્રતિષ્ઠા	મહોત્સવ કથા સ્થળ
૨૮.	૨૯થી ૨-૨-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	મહા સુદ - ૬ થી મહા સુદ - ૧૦	મહા સુદ - ૭ તા. ૩૦-૧-૨૦૧૨	મુ. ખુનવાડ તા. શંખેડા, જી. વડોદરા સંપર્ક :- મો. ૯૮૧૩૭૭૫૭૮૦
૨૯.	૨ થી ૭-૨-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	મહા સુદ - ૧૦ થી મહા સુદ - ૧૫	મહા સુદ - ૧૦ તા. ૨-૨-૨૦૧૨	મુ. નાંદોલી તા. માતર, જી. ખેડા સંપર્ક :- મો. ૯૪૨૭૧૭૬૨૫૪, ૯૬૨૪૫૭૩૬૨૧
૩૦.	૮ થી ૧૪-૨-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	મહા વદ - ૧ થી મહા વદ - ૭	મહા વદ - ૫ તા. ૧૨-૨-૨૦૧૨	મુ. પાળજ તા. સોજીત્રા, જી. આણંદ સંપર્ક :- મો. ૮૧૨૮૮૩૬૧૦૦
૩૧.	૧૫-૨-૨૦૧૧ થી ૨૧-૨-૧૨	મહા વદ - ૮ થી મહા વદ - ૩૦	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	મુ. સારસા તા. રાજપીપળા, જી. ભરૂચ સંપર્ક :- મો. ૯૮૭૯૮૯૬૧૯૬
૩૨.	૨૨ થી ૨૬-૨-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	ફાગણ સુદ - ૧ થી ફાગણ સુદ - ૪	ફાગણ સુદ - ૪ તા. ૨૬-૨-૨૦૧૨	મુ. માલવણ તા. જી. અમરેલી સંપર્ક :- મો. ૯૪૨૮૭૮૫૯૭૪
૩૩.	૨૨ થી ૨૬-૨-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	ફાગણ સુદ - ૧ થી ફાગણ સુદ - ૪	ફાગણ સુદ - ૪ તા. ૨૬-૨-૨૦૧૨	મુ. વાંદરવડ તા. ભેંસાણ, જી. જૂનાગઢ સંપર્ક :- મો. ૯૪૨૭૩૭૮૨૩૧
૩૪.	૨૫ થી ૨૯-૨-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	ફાગણ સુદ - ૩ થી ફાગણ સુદ - ૭	ફાગણ સુદ - ૪ તા. ૨૬-૨-૨૦૧૨	મુ. જોલાપુર તા. રાજુલા, જી. અમરેલી સંપર્ક :- મો. ૯૭૨૩૩૮૨૫૫૮
૩૫.	૨૭ થી ૩-૩-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	ફાગણ સુદ - ૫ થી ફાગણ સુદ - ૧૦	ફાગણ સુદ - ૫ તા. ૨૭-૨-૨૦૧૨	મુ. કરમદીયા તા. મહુવા, જી. ભાવનગર સંપર્ક :- મો. ૯૮૨૫૩૩૫૭૬૧, ૯૭૨૩૬૬૧૮૯૨
૩૬.	૨૯-૨-૨૦૧૨ થી ૮-૩-૨૦૧૨	ફાગણ સુદ - ૯ થી ફાગણ સુદ - ૧૫	શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ	કતારગામ - સુરત સંપર્ક :- મો. ૯૮૨૫૦૧૦૦૮૩, ૯૮૨૫૬૧૦૫૧૮
૩૭.	૯ થી ૧૩-૩-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	ફાગણ વદ - ૧ થી ફાગણ વદ - ૬	ફાગણ વદ - ૫ તા. ૧૨-૩-૨૦૧૨	મુ. શંકરપરા, ખસ રોડ, બોટાદજી. ભાવનગર સંપર્ક :- મો. ૯૮૨૪૮૫૯૨૩૮, ૯૪૨૮૧૦૮૧૭૫
૩૮.	૯ થી ૧૫-૩-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	ફાગણ વદ - ૧ થી ફાગણ વદ - ૮	ફાગણ વદ - ૫ તા. ૧૨-૩-૨૦૧૨	મુ. પીપરડી તા. ગઢડા, જી. ભાવનગર સંપર્ક :- મો. ૯૮૭૯૨૨૮૧૭૮, ૯૮૭૯૬૧૩૩૩૭
૩૯.	૧૩ થી ૧૯-૩-૧૨ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા	ફાગણ વદ - ૬ થી ફાગણ વદ - ૧૨	ફાગણ વદ - ૫ તા. ૧૨-૩-૨૦૧૨	મુ. વેળાવદર તા. ગારીયાધાર, જી. ભાવનગર સંપર્ક :- મો. ૯૩૭૫૧૮૫૬૦૭, ૯૮૭૪૬૦૧૫૫૨
૪૦.	૨૪-૩-૨૦૧૨ થી ૩૦-૩-૨૦૧૨	ચૈત્ર સુદ - ૨ થી ચૈત્ર સુદ - ૭	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	મુ. કોટડા સાંગાણી તા. જી. રાજકોટ સંપર્ક :- મો. ૯૮૨૫૪૧૬૯૯૮
૪૧.	૩૧-૩-૨૦૧૨ થી ૬-૪-૨૦૧૨	ચૈત્ર સુદ - ૮ થી ચૈત્ર સુદ - ૧૫	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	મુ. ચિત્તલ તા. જી. અમરેલી સંપર્ક :- મો. ૯૮૨૫૫૫૮૧૫૮
૪૨.	૨૩-૪-૨૦૧૨ થી ૨૯-૪-૨૦૧૨	વૈશાખ સુદ - ૨ થી વૈશાખ સુદ - ૮	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	મુ. પીપળવા તા. લાટી, જી. અમરેલી સંપર્ક :- મો. મો. ૯૮૭૯૩૭૨૩૪૮
૪૩.	૩૦-૪-૨૦૧૨ થી ૬-૫-૨૦૧૨	વૈશાખ સુદ - ૯ થી વૈશાખ સુદ - ૧૫	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - ખારગેટ, મહુવા સંપર્ક :- મો. ૮૧૨૮૬૯૧૫૧૫ (પા. ખુશાલ ભગત)
૪૪.	૭-૫-૨૦૧૨ થી ૧૩-૫-૨૦૧૨	વૈશાખ વદ - ૨ થી વૈશાખ વદ - ૮	શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા	મુ. મોટા ભમોદ્રા તા. સાવરકુંડલા, જી. અમરેલી સંપર્ક :- મો. ૯૭૧૪૧૦૮૧૯૬
૪૫.	૧૪-૫-૨૦૧૨ થી ૨૦-૫-૨૦૧૨	વૈશાખ વદ - ૯ થી વૈશાખ વદ - ૩૦	શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ	કાંદિવલી (મુંબઈ) સંપર્ક :- મો. ૯૨૨૪૧૨૯૦૯૯, ૯૮૨૧૬૪૬૦૭૭
૪૬.	૨૪-૫-૨૦૧૨ થી ૨૭-૫-૨૦૧૨	જેઠ સુદ - ૩ થી જેઠ સુદ - ૬	શ્રી સ્વામિનારાયણ બાળ-યુવા મહોત્સવ	શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરદાર સંપર્ક :- મો. ૭૬૦૦૦૫૮૫૦૩, ૯૮૭૯૭૫૮૫૦૩

ખાસ નોંધ :- ઉપરોક્ત કથા-મહોત્સવની સંજોગોવસાત્ તારીખમાં ફેરફાર થવા સંભવ છે. તેમજ 'જગન્નાથપુરી મહોત્સવ' ની તારીખ-વિગત આગામી ચિંતન અંકમાં આપવામાં આવશે. જેની દરેક ભક્તોએ નોંધ લેવી.

ચાલો રાજકોટ...

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ્ ॥

પધારો રાજકોટ...

પ.પૂ. સનાતન ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યમાન આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી ના
રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી **રાજકોટ** શહેરને આંગણે અતિ ભવ્ય

આંતરરાષ્ટ્રીય શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ

અંતર્ગત

શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા પારાયણ

વક્તા : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

મહોત્સવના પ્રણેતાશ્રી

પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય
શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

મહોત્સવના અધ્યક્ષશ્રી

પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુલ મુગટમણિ
શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

તારીખ : ૨૫-૧૨-૨૦૧૧ થી ૨-૧-૨૦૧૨ સુધી

કથાસમય : સવારે ૮-૩૦ થી ૧૧.૩૦ બપોરે ૩.૦૦ થી ૬.૦૦

વિશેષ આયોજનો

૧૦૮ સંહિતાપાઠ - શ્રીહરિ યાગ યજ્ઞ - અખંડધૂન - મહામંત્ર લેખન - શ્રી ધનશ્યામજન્મોત્સવ
પટ્ટાભિષેક મહોત્સવ - અન્નકૂટોત્સવ - ફૂલદોલોત્સવ - શાકોત્સવ - રાસોત્સવ - સમૂહ મહાપૂજા
નગર-શોભાયાત્રા - વ્યાખ્યાનમાળા - સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો - બ્લડ ડોનેશન કેમ્પ - સર્વરોગનિવાન કેમ્પ

ખાસ નોંધ : મહોત્સવમાં પધારનાર તમામ હરિભક્તો (પુરુષ-સ્ત્રી ભક્તો) માટે જીલ્લા વાઈઝ ઉતારા, ભોજનાલય, ઓફીસની વ્યવસ્થા કરવામાં આવેલ છે

આયોજક : ધર્મકુળ આશ્રિત શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ સમાજ-રાજકોટ

સંપર્ક : શ્રી કરશનભાઈ ઢાંકેયા મો. ૯૪૨૬૭૮૧૧૭૯ શ્રી ગણેશભાઈ ડાભી મો. ૯૮૨૪૦૩૬૭૨૧ શ્રી વિશાલ પટેલ મો. ૯૧૨૮૬૯૧૫૧૦

ચિંતન

૪૨

નવેમ્બર
૨૦૧૧

ઓનલાઈન : www.sardharkatha.org • www.swaminarayanvadtalgadi.org • www.gopinathji.com

પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યામાન આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજીના અધ્યક્ષપદે સરધારધામને આંગણે યોજાયેલ સોળમી 'શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ છાવણી' (તા. ૨૪ થી ૩ નવેમ્બર-૨૦૧૧)

શ્રી સ્વામિનારાયણ ચિંતન, નવેમ્બર - ૨૦૧૧ (૪૩)

૫.૫. ૫.૫. ૧૦૦૮ શ્રી વિદ્યાના રાચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી ૫.૫. ૧૦૮ શ્રી ધર્મકુળ મુગટમણિ શ્રી નૃસિંહપ્રસાદજીના અધ્યક્ષપદે સરદારદામને આંગણે યોજાયેલ સોળમી 'શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ છાવણી' (તા. ૨૪ થી ૩ નવેમ્બર-૨૦૧૧)

૧. સત્સંગ છાવણી દરમ્યાન નવનિર્માણ શિબરબધ્ધ મંદિરમાં છપૈયા અને દરબારગઢ-ગઢડાના પ્રતિકૃતિરૂપ મંડપમાં યોજાયેલ અમંડપૂનની પૂર્ણાહુતિ પ્રસંગે આશીર્વાદ આપતા ૫.૫. લાલજી મહારાજશ્રી. ૨. અમંડપૂનની પૂર્ણાહુતિની આરતી ઉતારતા ૫.૫. લાલજી મહારાજશ્રી. ૩. ૫.૫. લાલજી મહારાજશ્રીને ભાવથી ભેટતા સત્સંગ છાવણીના માર્ગદર્શક તથા વક્તા પૂ. સ્વામી. ૪. ૫.૫. લાલજી મહારાજશ્રી પુષ્પહાર અર્પણ કરીને સ્વાગત કરતા સહવક્તા પૂ. સ્વામી પૂર્ણસ્વરૂપદાસજી. ૫. ૫.ભ. શ્રી વિશ્રામભાઈ ગામી - લંડન. ૬. ૫.ભ. શ્રી લાલજીભાઈ - શ્રીહરિ બિલ્ડર્સ, સિસલ્સ. ૭. ૫.ભ. શ્રી અમરશીભાઈ નિસર - થાણા (જગન્નાથપુરી મહોત્સવના યજમાનશ્રી)

છબીકલા : શ્રીહરિ ડીજીટલ સ્ટુડીયો - સુરત. મો. ૯૯૨૫૦૩૦૨૫૦, શ્રીહરિકૃષ્ણ વિડિયો વિઝન - સુરત. મો. ૯૪૨૮૬૯૫૫૧૩

Printed and Published by Swami Viraktswrupdasji on behalf of Sardhar and Printed at Shreeji Art, GF-12, Ashirvad Shopping Center, Ashram RD, Paldi - A'MD. and Published from Shree Swaminarayan Temple - Sardhar, Dist-Rajkot - 360025. Editor - Sadhu Patitpavandasji